

Hans H. Schulze

Fra Lofoten og Solør

bokselskap.no
Oslo 2022

bokselskap.no, Oslo 2022

Hans H. Schulze: *Fra Lofoten og Solør*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1865 (Christiania/Cappelen).

Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Kristian Lødemel Sandberg.

ISBN: 978-82-8319-684-9 (bokselskap.no),

978-82-8319-685-6 (epub), 978-82-8319-686-3 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere

nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

---

Fortale

Naar jeg drister mig til at sende nærværende Bog ud i Verden, skylder jeg at gjøre Læserne bekendte med, at den største Del deraf allerede før har været trykt dels som Føljetong i Christiania-Posten og dels i Skillings-Magasinet.

Med Hensyn til Skitserne selv, da har jeg kun lidet at sige. Jeg har forsøgt at skildre saa sandt og naturligt, som jeg har formaaet, de Egne, hvor jeg har opholdt mig, og Folkelivet der. At de smaa Begivenheder, som jeg har skildret, i alt Væsentligt ogsaa ere passerede, vil Læseren lettelig se. At jeg derimod enkelte Steder har forsøgt at farve Skildringerne noget og gruppere Figurene, saaledes at En eller Anden af mine Reisekammerater vil kunne sige: «dette gik ikke akkurat saaledes til», indrømmes villigen; men jeg tror ikke Skildringerne tabe noget derved, naar de i det store Hele ere sande og svare til Forbilledet. Navnlig gjælder denne Bemærkning om et Par af Skitserne, hvor jeg har indlagt lidt Romantik – om jeg saa maa kalde det. Leve de anførte Personer end ikke paa de anførte Steder og under de samme Navne, saa leve de eller kunne leve hvorsomhelst i de Egne, hvor jeg har hensat dem. Og selv om man ikke har et Digternavn, maa slig *licentia poetica* være tilladt.

At jeg som oftest har benyttet første Person i disse Skildringer og henlagt Begivenheder og Naturskildringer til mine egne Reiser, er med velberaad Hu. Thi da jeg netop har det Allermeste af egne Indtryk og egne Oplevelser, tror jeg Skildringen vinder i Klarhed og Livlighed ved at benytte den i dette Tilfælde naturligste Form.

Naar jeg endelig beder Læserne med Velvillie modtage dette Arbeide, kan jeg ikke paakalde nogen Overbærenhed for min Ungdom og Uerfarenhed. Andre Gjøremaal og andre Interesser har allerede forlængst optaget mig saaledes, at ligesom dette Arbeide er det første, jeg sender ud i den store Læseverden, saaledes er det rimeligvis ogsaa det sidste. Recensenterne skulle derfor ikke behøve at frygte for ved for haard Behandling at tage Modet fra en Begynder, «som kunde blive til Noget.»

Forfatteren.

Fra Lofoten

Naar man fra Bodø af har viklet sig ud mellem alle de Øer, som danne Saltens Skjærgaard, og faar Vestfjorden aaben, ser man hinsides Fjorden en Klippemasse, der paa Afstand tager sig ud som en kolossal Fæstning med udspringende Bastioner og kneisende Taarne. Kommer man nærmere, ser man vel, at denne Fjeldvæg er spaltet ved Strømme og Bugter i forskellige Afdelinger, men det pittoreske Syn af vilde, ufrugtbare Klipper, der til en Høide af 2 á 3000 Fod lodret stige i Veiret, bliver ved Nærheden næsten frygteligt. Ingensteds ser man en Bust, og ingensteds har Havet ved tusindaarige Opskylninger efterladt en Jordvold, hvorpaa Græsset har kunnet spire frem. Kun hist og her paa de mangfoldige Smaaøer findes en liden grøn Plet, hvor en Smale til Nød frister Livet, og oppe i Fjeldrifterne fremspire enkelte Græsstraa, som opsøges af den letfodede Gjed.

Dette er Lofoten

Det kunde synes lidet interessant, endog blot i Tanken at dvæle ved disse vilde Øer derude i Iishavet, hvor Søfuglene og Ørnen have deres rette Hjem; men der er een Omstændighed, som bevirker, at Lofoten altid høres nævnt med Interesse fast over det hele Land, og som fremtryller et Liv her under Polarcirkelen, hvorom Sørlændingen neppe har noget Begreb. Her drives nemlig det store Skreifiske, hvortil Folk fra næsten hele det nordlige Norge samles, og hvis Resultat udgjør en af vore vigtigste Udførselsartikler.

[2] Her er ogsaa en anden Ting, som rigtignok temmelig uforskyldt er kommen til Ære og Berømmelse. Imellem Lofotodden og Værø ligger den famøse Malstrøm, "som boltrer Skibe og Hvalfiske rundt, som Ærter og Poteter i en Suppegryde» og om hvilken især Folk daraussen fra vide mange Krøniker at fortælle.

Som en Modsætning til de barske Lofotfjelde kunde det maaske ogsaa være interessant at se sig lidt om inde i Vesteraalen, hvor flere Partier kunne maale sig

med de smukkeste paa Sørlandet.

Endelig kunde det maaske være En eller Anden, som havde Lyst til at høre, «hvorledes man nu egentlig lever saa langt Nord.» De arktiske Egne i vort Fædreland ere endnu temmelig ubekjendte for det store Publikum. Det er ingen Sviptur derhen, som man kan foretage i en Ferie. Derfor hører man ogsaa de forunderligste Forestillinger om Levemanden og Forholdene dernord, og det skulde glæde Forfatteren af disse Skitser, eller hvad man nu vil kalde dem, om hans Fremstilling kan bidrage til at klare Begreberne om denne slet ikke uvigtigste Del af Fædrelandet.

1. Vinterfisket

Tager man Kortet for sig, vil man se, at Lofotøerne i sydvestlig Retning flyde ud fra Indlandet og skilles fra dette ved den brede Vestfjord. Paa den ytre Side af disse Øer gives enkelte Fiskebanker; men det yderst farlige Farvand og den svære Sø gjør Fiskeriet her langt besværligere ligesom de faa Havne heller ikke give Tilflugt for saa mange Baade, at Fiskeriet kan blive af nogen særdeles Betydning. Idethele ro vel paa denne Side Øerne neppe mere end omkring 100 Baade, fordelt paa Fiskeværerne, Borgevær, ^[3] Hovden, Langenæs og Andenæs foruden nogle mindre, og det hele Udbytte føres til Bergen paa 5–6 Jægter.

Paa den indre Side er Farvandet derimod forholdsvis renere, Søen er mere rolig, og der findes en Mangfoldighed af Havne mellem Smaaøerne, paa hvilke Rorboderne mestendels ere opførte.

Ligefra Lofotens Yderspidse og op til Rafsundet, en Strækning af 8–10 Mile, skraaner Havbunden jævnt ned indtil en Dybde af 40–60 Favne, og paa denne Dybde strækker sig et temmelig bredt Belte langs opefter Lofotkysten. Her er Fiskebanken eller Eggen, som den kaldes, der for Nordlænderen er hans Ager og hans Krambod, hvorfra han forsyner sit Huus, og uden hvilken Nordland og Finmarken ikke vilde have mange andre Beboere end Sælhunde og Søfugle.

Udenfor denne Banke, længer ind mod Fastlandet, har man ogsaa en anden Fiskebanke – den indre Eg –, men da dens Afstand fra Land varierer mellem 2–3 Mile, benyttes den mindre.

Strax over Juul begynde allerede Hjembyggerne med Liner og Dybsagn at undersøge, om Skreien er kommen, og de første Fiske, som komme Paa Land, hilses med Glæde som Forbud paa en lykkelig Fangst; men de store Fiskestimer indfinde sig ikke gjerne for i Slutningen af Januar.

Ingen ved, hvorfra de komme, Ingen bemærker dem i Strømmene, som skille Lofoten i mange Øer, og ingen Skrei fanges nede ved Værø og Røst paa Indtoget til Vestfjorden. Derfor er det ogsaa Enkelte, som tro, at Fiskestimen staar ude i Vestfjorden hele Aaret og ved Juletid søger op under Land for at lege. Denne Mening er vistnok urimelig, men vanskeligere bliver det at afgjøre, om de store Stimer gaa hele Aaret i Flok og Følge ude i Iishavet, eller om det er Torsk fra Verdens forskjellige Kanter, som sætte hverandre Stevne paa Lofotbankene. Man skulde tro, at det ikke alene [4] var den rummelige og jævne Legeplads, som lokkede Skrei-stimene hid for at gjøre hverandres Bekjendtskab, men at det ogsaa af Hensyn til Yngelen ved Naturens Forsorg var indrettet saaledes, da de mange grunde Strømme og Bugter kunde yde de unge Fiske Tilflugt mod Rovfiskene. Saaledes er det imidlertid neppe; thi man ser aldrig Torskeyngel deroppe i nogen Mængde, og de faa «Smaagjed,» som af og til fanges, ere rimeligvis Afkom af den Torsk, der her, ligesom overalt ved vore Kyster, lever hele Aaret igjennem.

Fiskerne have derimod udfundet en anden Grund, hvorfor Skreien søger ind under Lofoten. Langs hele Kysten, sige de, og paa en Dybde af ca. 40 Favne, risle ned fra Fjeldene en Mængde Kilder af ferskt Vand. I Begyndelsen, naar Fisken kommer, søger den med Begjærighed dette Vand, fordi det løsner Rognen, og med Snuden nede i Bakken og Halen iveiret kunne de staa stille i mange Dage. Hvorvidt denne Gisning er rigtig, formaar jeg ikke at afgjøre; men da man ikke bemærker, at Fisken søger hen til Elvemundinger eller andre Steder, hvor der kan være Brakvand, synes Gjetningen kun at være opfunden for at forklare det Phænomen, at der mange Gange kan være saa meget Fisk, at Dybsagnloddet bogstaveligt talt standser paa Fiskebjerget, og alligevel kan man hverken paa Snøre eller Garn faa saa godt som en Eneste.

Skreien ankommer ikke paa engang; men i flere Kolonner eller Indsig, som gjerne indtræffe i Slutningen af Januar, i Februar og i Marts Maaned.

Saa langt som Fiskernes Erindring, ja sa langt som Historien gaar tilbage, har der været drevet Fiskeri paa Lofoten. Fiskeriet kan have været større og mindre, men Fisk har der altid været, og naar der, som f. Ex. i Peder Dass's Nordlands Trompet, klages over, at Fisken ikke paa nogle Aar har vist sig i det gamle Fiskevær Skraaven

o. fl., da er det nu [5] erfarne Fiskeres Formening, at Fisken altid er der, men enten har holdt til paa den indre Eg, hvor den endnu sjelden søges, eller ogsaa længer Vest, hvor den fiskende Almue i ældre Tid ikke var saa betydelig. Thi saa aarvist som Lofotfisket er, saa er det dog ikke afgjort, udenfor hvilke Vær Fisken vil slaa til. Almindeligst har den søgt op til det Havstykke, som begrændses af Skraavøen, Henningsværøerne og Vaagen, omkring hvilket de gamle store Vær, Skraaven, Henningsvær, Hopen, Ørsvaag, Kabbelvaag, Svolvær m. Fl. ere beliggende. Sommetider har den søgt op i det trange, men dybe Rafsund, og da er Fisket gjerne blevet uhyre, fordi Farvandet tillader Fiskeren at tage paa Søen hver Dag. Andre Aar er Fisken ikke kommen længer op end til Henningsvær, og da har der været fisket ved de vestlige Vær, Moskenæs, Valstad, Ure, Stene, Stamsund og paa Strømmen ved Henningsvær; men naar Fisket staar til der Vest, bliver det sjelden stort, baade fordi Søen er uroligere, og Fiskerne maa se sig bedre for, inden de tage paa Søen, eftersom det er vanskeligere at finde Havn, hvis det skulde blive Uveir, og fordi en stor Del Almue giver sig god Tid i Østlofoten, i de gamle Vær, hvor de ere vante til, at Fisken kommer. Aarsagen til denne Fiskens uregelmæssige Tilgang har man forgjæves søgt at efterspore. Strax efterat Dampbaaden var begyndt at gaa i Nordland, indtraf der et saadant Ryk, hvori Skreien blev aldeles borte fra Østlofoten. Fiskerne og Fiskevæereierne satte dette naturligvis i Forbindelse med Dampfarten, og ved en Forestilling til Regjeringen bevirkede de, at Dampbaaden i selve Fisketiden ikke længer gaar over selve Fiskehavet mellem Skraaven og Vaagen, men blot anløber Skraaven, naar den kommer over Vestfjorden. Det varede imidlertid mange Aar, inden Skreien i Mængde søgte ind under Østlofoten, og først i de sidste Par Aar er der fisket noget Betydeligt her. En rimeligere Grund [6] til denne Fiskens uregelmæssige Tilgang skulde maaske være at søge deri, at ved mange Aars uafbrudt Fiske ophobes paa Fiskegrunden en Masse af Garn og andre Redskaber og død Fisk, dels formedelst uvorrent Brug og dels ved Uveir. Alt dette forraadner naturligvis og maa udbrede en Stank og Urenlighed i Havet, som det er rimeligt at Fisken skyr. Først naar Forraadningsprocessen fuldstændig er foregaaet, eller Fiskeriets Levninger bortskyllede af Havet, søger Fisken tilbage til de gamle Legepladse.

I Slutningen af Marts begynder Fisken at gyde Rogn, og af denne uhyre Proces bliver Havet paa Fiskebankerne aldeles tykt og grumset. Da kommer der Uro i Fisken, den løber i Garnene i hundredevis, og i den Tid fiskes overordentlig godt. Men i Begyndelsen af April begynder den at trække udover, Fiskerne flytte efter, ud til Balstad og Mostenæs, hvor der endnu fiskes en god Del indtil 16de April, da Fisket almindelig slutter.

Det er allerede forhen bemærket, at Hjembyggerne i de første Dage af Januar begynde at undersøge, om Skreien er kommen. De fremmede Fiskere samles derimod ikke før imod Slutningen af Januar.

Allerede i Julehelgen er der Liv og Rørelse i Fiskernes Huse. Børnskaben skal eftersees for sidste Gang, Nisten skal tillaves og nedlægges, Skindklæderne skulle lappes, og Fembøringen skal flies, om en eller anden Smaating skulde mangle siden Sommerbruget. Endelig er det ikke andet, som mangler, end Bør. Glunta'n gaa ud i den dæmrende Vinterdag og «gløtte i Logta.» Somme ville have Nordenvind og Andre Søndenvind, og dersom Vorherre skulde dreie Vinden efter Ønskerne i den Tid, kom den til at løbe Kompassrosen rundt. Endelig dreier Vinden sig saa, at de kunne faa «Snei» paa den. I en Snoping sættes Baaden i Søen, alt Tilbehør bringes ombord, det sidste kjærlige Farvel vexles mellem Fiskerne [7] og Kvindfolkene, som staa paa Stranden og se efter Baaden og nu gaar det med strygende Fart ad Lofoten til.

Lige fra Tromsø og ned til det sydlige af Throndhjems Stift søger Almuen til Lofoten og trodser det vilde Hav og Vinterstormene paa deres aabne Baade for at deltage i det store Fiske. Men de haardføre Nordlændinger agte ikke en saadan Fart for nogen videre Bedrift. Naar Kallene blive gamle, saa at de ikke længer kunne ro Fisket, da hænder det vel mange Gange, at de stirre ud efter Baaden med Ønsket om at kunne være med et Aar endnu, og Smaagutten paa 10–12 Aar sidder nok saa kværv i Skotten og gløtter ud efter Urbjerget og Vaagekallen, hvorunder maaske hans Fader og Farfader har lagt sine Ben.

Men Lofotfiskerne ere ogsaa godt udrustede til den lange Fart. Disse lange, smale og elastiske Baade synes skabte til at undvige og sno sig mellem Søerne, – den letvindte Takkelage – et Raaseil – lader sig med Lethed regjere, naar Rosserne som sorte, truende Skyer dandse ned fra Fjeldkløfterne og pidskende Havet til Skum, fare hen mod Baaden og synes at ville bortføre den dristige Seiler i en Støvsky, og disse raske, ungdommelige og uforfærdede Folk, der fra Barnsben have lært at tage Med paa hvert Skjær og hver Grund paa den lange Reise byde al den Sikkerhed, som Erfaring og Koldblodighed kan stille i Kampen mod de oprørte Elementer. Ikke destomindre lægge mange Fiskere sine Ben i Havet paa de farlige Fjorde langs Helgelands, Saltens og Senjens Kyster og mangen Familie har der mistet sin Forsørger. Sommetider spørges det da hjem fra Lofoten, at Baaden, hvorpaa Mand og Børn vare, er «gaat for det;» men andre Tider hører Familien Intet før om Vaaren, naar de andre Baade komme hjem. De glide da forbi den Ene efter den Anden, kun denne Ene kommer ikke og Ingen har hørt noget om den; forgjæves

gaa Kvindfolkene [8] op paa Haugen og gløtte efter det velkjendte Seil –det er ingensteds at se, og da skjønner den trøstesløse Enke og Smaabørnene, at «han Far blev.» Men er der saa en liden Halvvoxing igjen, som ikke var med i Aar, saa trøster han Moderen med at til næste Aar kan han ro som halv Karl og faa halv Lodt til Underholdning for dem Alle.

Den fremmede Almue driver gjerne Fiske paa Fembøringer og kun Lofotens egne Indvaanere bruge mindre Baade. En saadan Fembøring er gjort af Gran eller Furu og saa tynd, at en Mand kan riste hele Baaden, naar han tager fat i Skroget. Baaden har kun en Mast og Takelagen bestaar af et eneste stort Seil. Til en Fembøring, der driver Fiske, hører en Besætning af 6 Mand. Af disse benævnes Styrmanden Høvedsmand. Han er egentlig den eneste, som har nogen Kommando ombord og han er paa samme Tid Kaptein, Styrmand og Lods og dertil sidder han endnu med Skjødet for at fire af, naar Kulingen skulde lægge for haardt i Seilet. Man skulde tro, at til Høvedsmand ubetinget blev taget den ældste og mest erfarne Mand paa Baaden; men saaledes er det ikke. Ligesom overhovedet Folk, der ere over de Halvtreds, ikke ere ansede som dygtige Fiskere, saaledes antages de slet ikke duelige til Høvedsmænd. Meget kommer det nu vel deraf, at den physiske Kraft svigter op i de Aar; men for en stor Del ligger nok ogsaa Aarsagen deri, at de Gamle altid Have større Rædsel for Døden og derfor i Farens Øieblik tabe sin Koldblodighed ved Tanken om dens Nærhed. «Kal'an er net' som nokko gamle Kjærringa,» sige Fiskerne, «di' graat' aa di' laat' allerførst i' Ros' læg' ti' Sigle.» Og det er heller ikke saa urimeligt; de Gamle, de have set meget for sig, de vide, hvor det kan bære hen; men Ungdommen lader staa til. Sommetider gaar det vel saa galt; men langt oftere har denne uforfærdede Forvovenhed frelst Baad og Folk.

[9] Hvem udvælger da denne Høvedsmand, i hvis Hænder 6 Menneskers Liv og ligesaa Manges Velfærd beror? Det gjør Fiskerne sig imellem, og de gribe aldrig feil. Men de gaa ikke efter ydre Mærker, som Formue eller Sligt. Husbonden maa sidde i Bagrummet, medens Tjenestegutten styrer Baaden, det hænder ofte. Lange, rørlige Karle falde jo altid meget i Øinene, men ofte maa de lyde Kommandoen af en ganske liden Pilt, som griber Roret, som om det faldt aldeles af sig selv. Det er ikke godt at vide, hvad saadanne Folk ræsonnere indvendig, naar de vælge en Høvedsmand; men det ser alle Folk, at den, som er betroet Kommandoen, han er født til at have den, eller han er dog i ethvert Tilfælde den bedste Mand paa Baaden. Men saa lyde de ham ogsaa. I samme Øieblik, som Befalingen er udtordnet af Høvedsmandens Mund, er den ogsaa efterkommet, og skulde det hænde, at det gik noget langsomt med at sætte paa Seilet eller andre Manøvrer, følger en

Reprimande ligesaa kraftig, som fra nogen Orlogsgast, og Folkene falde aldrig paa at mukke, uagtet Hovedsmanden er deres Lige i Alt, undtagen i Dygtighed.

Hovedsmanden er ikke alene Kommandant paa Søen, men han er ogsaa et Slags Husbond i Land under Fisket. I hans Navn sker alle Indkjøb til Baadlaget, og han klarer derfor. Hans Navn er bekjendt af alle Skipperne og Handelsmanden i Været og af Øvrigheden. Skal Nogen for Retten, forkyndes Stævningen for Hovedsmanden, og i Spidsen for sit Mandskab kommer han anstigende, som en Drage med en lang Hale efter. For sit Hverv og sin Omsorg modtager Hovedsmanden ingen særlig eller større Lodt paa Baaden. Det er en Bestilling, som blot lønnes med Ære, men det er mærkeligt, hvilken Indflydelse den øver paa Hovedsmandens Person. Blandt den fiskende Almue er naturligvis en hel Del Raps og Skrab; men Hovedsmændene [10] udstille sig næsten Alle som En fordelagtig fra de Øvrige. Deres Holdning er stautere, deres Fysiognomi aabnere og behageligere, i deres Handel og Vandel ere de skikkeligere og i deres Forklaringer for Retten mere uforbeholdne end de Øvrige, og mange Gange kan der i deres kløgtige Svar og træffende Bemærkninger spores et rigere indre Liv og en høiere Udvikling, end man skulde formode hos den simple Lofotfisker.

I Slutningen af Januar er gjerne hele den fiskende Almue samlet i Lofoten. Man antager, at omkring en 4000 Baade ro Fisket, og naar hver Baad i Gjennemsnit antages at være besat med 5 Mand, udgjør det et Antal af 20,000 Mand, der beskæftige sig med denne Bedrift.

Men hvorledes er det muligt, at en saa stor Folkemasse kan herbergeres ud paa disse nøgne Holmer, vil man med Rette spørge. Ja det er nu, som det kan. Næsten overalt, hvor en Bugt skjærer sig ind, eller hvor der mellem Holmerne er Havn for Baade, ligger gjerne et Handelssted, og omkring dette er grupperet en Hob Smaahuse, som kaldes Rorboder. Dette kaldes et Rorvær, og Handelsmændene i Lofoten ere næsten altid tillige Rorværeiere.

Disse Rorboder ligne Ingenting i Verden saameget som et sørlandsk Svinehus. De ere smaa, enetages tømrede Huse med Tørvtag og en tilbygget Sval af Bord, hvori Garn, Liner og andre Redskaber hensættes. Inde i Rorboden, som gjerne har Jordgulv, løbe langs Væggene to Rækker af faste Sengesteder, der tarvelig forsynes med noget Halm og en Skindfæld, som Fiskerne selv føre med sig. Midt paa Gulvet staar Gruen, igjennem Røghullet oppe i Taget ser man et firkantet Stykke af Himmelen og gjennem det eneste lille Vindu med Blysprøiseruderne har man Udsigt til den nærmeste Rorbodvæg. I en saadan Stue indlogeres efter

Omstændighederne 6 eller 12 Mand; men hvorledes de Alle kunne ^[11] rummes herinde, kan kun den begribe, som har studeret Nødvendighedens Ekonomi. Naar man nu tænker sig hvilken Atmosfære her maa være af de mange Menneskers Uddunstninger og af Dampen af de sølede Klæder, som ophænges til Tørring, vil man vel forundre sig over, hvorledes det er muligt, at Folk kunne holde ud; men Fiskeren er ikke vant bedre og er saa fornøjet som en Lord paa sit Slot.

Saasnart det gryr af Dag staar Smaagutten op og koger Kaffe. Naar denne er færdig, reise ogsaa Fiskerne sig. De rive i en Fart paa sig Klæderne, sluge Kaffen i sig og med en Kavring i Lommen og en Dunk Vand i Baaden drage de til Sjø. Det er et herligt Syn en klar Morgen at se hele Fiskerflaaden drage ud. Fra alle Vær komme de stikkende, den ene Baad efter den anden, og snart er hele Søen bedækket med Seilere saalangt Øiet kan række. Saasnart de ere komne ud til deres Redskaber, lade de Seilene falde, og nu ligge de i en uendelig Rakke og vippe op og ned paa Bølgerne, medens de trække Børnskenen.

Enkelte have et andet Sæt Garn eller Liner med sig, som de lade gaa ned, naar de have trukket Nætsættet eller greie den gamle Børnsken paa Sjøen; men da det er paabudt, at Havet om Dagen skal være frit, for at Daglinebrugerne og Dybsagnfiskerne ogsaa skulle kunne fiske, reise de Fleste hjem og komme op i Været ud paa Formiddagen. Smaagutten har imidlertid kogt Middagen, som bestaar af kraftige Sager; thi enhver Fisker har som Niste med sig en Smaleskrot og bestemte Kvanta Flæsk, Kjød, Smør og Brød, ligesom de Fleste ogsaa have Poteter. Naar de vel have spist, tilberedes Fisken, d. v. s., Hovedet skjæres af, Indvoldene udtages, og Lever og Rogn lægges i særskilte Stamper. I saadan Tilstand bliver Fisken enten solgt til Fartøiskipperne eller strax hængt paa Hjælden. Mod Aftenen reise Fiskerne atter ud og sætte Børnskenen, og naar de saa komme ^[12] tilbage, vandre de op paa Kramboden hos Handelsmanden, hver med en raa Torsk i Haanden, som de slænge paa Disken som kontant Betaling for en Dram og en Kringle. Til Aftens er den stadige Ret Fisk, saa frisk, som den kommer fra Sjøen, og til Duppe bruges afkogt Lever, eller ogsaa laves af denne Fiskernes Yndlingsret, Mølje, hvori opbrækkes Fladbrød.

Efter Fiskeloven skal i hvert Vær om Morgenen heises Signal, naar det er saadant Veir, at Fiskerne kunne tage paa Søen, for at Alle kunne tage ud. Især i Begyndelsen af Fisket hænder det imidlertid ofte, at Veiret er saa stormende eller ser saa farligt ud, at det ikke er raadeligt at tage ud, og paa denne Tid kan man neppe paaregne to Søveir om Ugen. Naar da Fiskerne maa ligge paa Land, beskæftige de sig dels med at reparere Børnskenen og dels med at tilberede den

Fisk, som de ikke have kunnet overkomme de foregaaende Dage; men for det Meste tage de sin Magelighed i Agt og fordrive Tiden saa godt de kunne med at sove, røge Tobak eller gaa paa Kaffé (Kaffehytte burde det vel hedde), hvor Dagens Nyheder drøftes, medens de skylle i sig den ene Spilkum Kaffe efter den anden.

Undertiden hænder det, at Veiret om Morgenens ser taaleligt ud, Signaler Heises, og Fiskerne drage paa Sjøen; men ud paa Dagen reiser sig en af disse Storme, som koste saamange Fiskere Livet. I Østlofoten er det ikke saa farligt; thi Fiskepladsen er næsten indelukket af Øer, hvor der med hvilkensomhelst Vind er Havn at faa; men i Vestlofoten er det ulige farligere. Især er dette Tilfældet, naar Nordvesten falder ned af Fjeldene. Falder denne saa stærk, at det ikke er muligt at ro sig ind under Land eller krydse sig op, er det eneste Middel at sætte over Vestfjorden; men en Fart af 6–8 Mile paa en mørk Vinterdag i Storm og Sjø med en aaben Baad er en Udvei, som blot gribes i den alleryderste ^[13] Nød, og det har hændt, at naar en Baad vel er kommen over, ere Nogle af Folkene allerede døde af Kulde og Udmattelse.

Der gaar intet Aar hen, uden at Havet fordrer sine Offre under Vinterfisket; men et Par Baades Mandstab anses kun som en ringe Tribut til Bølgerne. Enkelte Aar indtræffe derimod større Ulykker, som i lang Tid bevare sig i Fiskernes Erindring. I 1848 den 11te Februar, saavidt jeg mindes, indtraf en saadan Ulykkesdag, og selv de djærveste Fiskere blegne, naar de omtale denne Dag. Hvormange Folk der gik under, er ikke godt at vide, da Værene staa i liden Forbindelse med hverandre; men man dømte saa, at en 500 Mand omkom, og alene i Burnæs Sogn i Lofoten blev der 17 Enker. En Fisker, som ogsaa havde været ude den Dag, har fortalt mig, hvorledes det gik til, og jeg skal efter Erindringen gjengive hans Fortælling; men at gjengive hans livlige og energiske Fortællingsmaade eller den isnende Rædsel, som malede sig i hans Ansigt, er umuligt.

«I flere Dage havde det været stærk Sydvest, som havde opgravet svær Sø; men da det om Morgenens den 11te var stille, om end noget døsigt Veir, blev Signalet heiset, og alle Fiskerne droge paa Sjøen for at trække Børnsken, som havde staaet i flere Dage. Vi roede i Stamsund, men ogsaa fra alle de andre Vær vare Fiskerne ude, og da vi kom paa Søen, var hele Havet bedækket med Baade. Vi vare godt bemandede og roede hurtigt ud til vore Garn og begyndte at trække, og da der var taalelig Fisk paa, havde vi snart et Par Hundrede i Baaden. Det var vor Lykke; thi det skaffede os Seilfæste. Som vi nemlig ligge og trække, kommer først et enkelt Vindstød farende hen over Søen og derefter reiste sig som sluppen af en Sæk en saa rasende Storm af Nordvest, som der ikke havde været i Mands Minde. Inden 5 Minutter var hele Havet hvidt af Skum og Stormen ^[14] drev Raakskyerne jævnhøit med

Lofotfjeldene. Da var der ingen Tid at give bort, vi skar Garnene over og lode dem gaa ned og reiste Masten. Men nu var Spørgsmaalet om, hvor vi skulde gaa hen, og idet jeg viste op efter til Henningsvær, spurgte jeg Høvedsmanden, om han mente, vi gik op. «Vi lyt prøv,» svarede han i en Tone, som udtrykte, at dette var den eneste Redning, og med 6 Kløer tilbords skar vi afsted, idet 2 Mand uophørlig sad og øste, da Vandet fossede ind i Læbord.

Da vi skulde se os om efter de Øvrige, vare de Alle hver paa sin Kant. Nogle havde øieblikkelig sat Koursen ind over Vestfjorden og lændsede afsted for en liden Laps Seil. Andre havde slaaet sig sammen, og, idet de lode den ene Baad drive, skibede de sig 12 Mand paa den anden og forsøgte at ro ind under Land; men Stormen var saa overhændig, at de neppe vandt at andøve. Endel havde, ligesom vi, lagt Koursen paa Henningsvær. Resten var allerede gaaet under, i det Samme de havde faaet Masten reist.

Det var vor Lykke, at vi havde Seilfæste, og at vor Baad var en af de bedste i Lofoten, men desuagtet ventede jeg hvert Øieblik, at Baaden skulde kantre, naar Raaksalverne kom farende. Hele Havet var bedækket med Stumper og Vrag af forulykkede Baade. Vi seilede forbi 2 Hvælv, og paa hvert sad 6 Mand og raabte og strakte Armene ud mod os; men at forsøge paa at redde, havde været den visse Død for os Alle.

Som vi seile opover, komme vi forbi en Helgelænder, som raaber til os, at han ikke er kjendt ved Indløbet til Henningsvær. «Hold efter os,» var den eneste Trøst vi formaaede at give ham; men da vor Baad var ulige bedre, var han snart langt agterud.

Paa Strømmen brød det paa Steder, hvor endnu Ingen kjendte en Bø, og som ved et Guds Under klarede vi ^[15] os fra dem. Da vi kom op mod Henningsvær, var det Braat og Brand overalt; men Høvedsmanden var saa grundkjendt, at det lykkedes os at slippe igjennem. I selve Indløbet var imidlertid endnu det haardeste Tag tilbage. Vinden faldt her saa knap, at det var umuligt at seile, og Bølgerne brøde med forfærdelig Kraft mod Skjærene i det trange Indløb. Der var blot et Hundrede Favne fra Land; men vi havde været forlorne, dersom ikke Høvedsmanden i det samme Øieblik han kommanderede: «Seilet ned!» havde grebet en Kniv og skaaret Banterne over, saa at Masten gik overbord, og da der nu var mindre Fang for Vinden, lykkedes det os med Anstrængelse af vor yderste Kræfter at ro Baaden op i Havnen. Her var imidlertid Alt i den yderste Forvirring. Fartøierne vare drevne løs og laa og sloges mod hverandre, og selv idet ellers rolige Sund drev Sjøen op, og det var forbunden med Livsfare at lande. Til Hjælp for de Baade, som det lykkedes at

komme op, var der spændt Touge fra den ene Ø til den anden. I en af disse lykkedes det os at faa Tag, og vi vare frelste. Saasnaart vi kom i Land, gik vi op paa Holmen og saa udover Strømmen. Hele Søen stod i en Damp og enkelte Seilere kunde endnu skimtes at stride med Uveiret. Helgelænderen, som vi havde talt med, var nu lige ved Indløbet, og med bankende Hjærter fulgte vi Baadens Bevægelser. Vor Høvedsmand vred og vendte paa sig, hvergang Baaden kom i Nærheden af en Bø, og pludselig udbrød han med Heftighed: «Den er klar.» Den var netop kommen over et blindt Skjær, Sjøen brak, Seilet blev borte og Mandskabet forsvandt i Bølgerne.»

Efter en saadan Uveirsdag er en dyster Stemning udbredt over Fiskernes Ansigter; men de Frelstes Glæde overdøver snart Sorgen over de Døde og Fiskeriet beskjæftiger snart Alles Interesse; men naar det saa hænder, at et Lig skylles op mellem Skjærene eller et Par Ben med Sjøstøvler ^[16] paa eller andre Levninger af de Drukne kunde følge med Garnene op, da vækkes Erindringen om Uveirsdagen, og Liget eller de Rester deraf, som Fiskene ikke have fortæret, stædes til Jorden, fulgt af en talrig Skare af Fiskere, paa hvis Ansigter man synes at læse den Tanke: «Næste Gang gjælder det Dig.»

De Redskaber, der benyttes under Fisket, ere Garn og Liner. Garnene ere naturligvis grovt bundne og Traaden, hvoraf de bindes, er saa tyk, som middels Hyssing. Ethvert Garn er en 16–20 Favne langt og omtrent 1 ½ Alen bredt. 12–16 Garn føies Ende til Ende og danne en Lænke, som udsættes i Retning mod Indlandet ganske nær Bunden. For at Garnene skulle staa jævnt ere til de nederste Ender fæstede Stene eller Blylodder og til de øverste enten lette Træstykker eller nu i den senere Tid Glasflasker, d. e. runde, tilsluttede Glasflasker, der formedelst den indesluttede Luft ville flyde op. Ved hver Ende af Garnlænken er et langt Toug, som kaldes Ihle, i hvis ene Ende er en tung Sten, som forhindrer Garnlænken fra at flytte sig med Strømmen, og i den anden en Dubbel – en stor Kubbe eller desl. – som viser Fiskeren, hvor Garnene staa. Liner – eller som de paa Sørlandet kaldes Rev – ere lange, smækre Toug, paa hvilket der med et vist Mellemlum er fæstet Fiskekroge, som agnes. En Line med 400 Angler kaldes en Stamp og flere Stamper fæstes sammen og nedsættes ligeledes med en Ihle i hver Ende og i Retning mod Indlandet, saaledes at al Børnskab staa parallel i Søen ud fra Lofoten af. Enkelte Fiskere bruge ogsaa Haandsnøre eller Dybsagn; men dog mest ved Siden af Linebruget, da dette Fiskeri ikke lønner sig saa godt og derhos er temmelig besværligt, eftersom en stor Vintertorsk ikke er saa let at trække paa en 40–60 Favne Vand. Børnskaben er heller ikke saa dyr, at ikke Enhver temmelig let skulde kunne skaffe sig det Nødvendige. ^[17] Linerne arbeide Fiskerne selv, og det

nødvendige Snøre og Fiskekrogene ere ikke saa dyre. Et Torskegarn koster 3 Spd.; men den væsentlige Værdi ligger i det derpaa anvendte Arbeide, og den driftige Fisker finder altid saamange ledige Timer, at han kan binde saamange, som behøves til Vinterbruget.

I et godt Sjøveir er den almindelige Fangst 400 Fiske, stort regnet; men ofte kan en Baad faa mere, ja undertiden endog indtil en 12–1400 Fisk; men da en Fembøring ikke bærer mere end ca. 800 Fisk, maa der paa en saadan Dag gjøres to Vendinger. Hundredet af raa Fisk gjælder i Gjennemsnit i Lofoten 2 ½ Spd. Derhos har Fisken Lever og Rogn, hvoraf der vel kan paaregnes en Tønde af hver Sort paa 4–600 Fiske. Rognen betales med 2–3 Daler Tønden og af 3 Tønder Lever faaes 2 Tønder Tran, hvoraf Gjennemsnitsprisen vel kan sættes til 10 Spd. pr. Tønde. Naar en Baad altsaa gjør en god Fangst, bliver det ikke saa lidet at fordele paa Mandskabet, og de kunne vel have Raad til at ombytte en Torsk i Brændevin paa Kramboden.

Den meste Fisk hænges paa Hjæld til Tørring. En saadan Hjæld bestaar af to lange Stokke, som ere opsatte parallelt ved hinanden og hvile paa solide Bukke, og imellem hvilke der med behørigt Mellemrum lægges smække Spirer, som kaldes Raavedstænger. Over disse Raavedstænger hænges Fisken, to og to sammenbundne med Halerne og saa langt fra hverandre, at der igjennem hele Hjælden er tilbørligt Lufttræk. Overalt paa Holmerne, hvor saadant er muligt, ere Hjælder opreiste, og naar man kommer til et Vær i Fisketiden, behøver man ikke at spørge, om der er fisket godt; thi tomme eller fulde Hjælder give det allersikreste Svar.

En stor Del Raafisk sælges ogsaa under Fiskeriet til ^[18] Fartøiskipperne og Andre, som befatte sig med at salte. I Hundredevis udklareres fra de thronhjemske Steder og Bergen Fartøier, som beskæftige sig med denne Trafik. De Fleste have ogsaa alskens Varer at afhænde, og under Fisket drives den livligste Omtusknings, saaledes at Fiskeværerne i Maanederne Marts og April aldeles ligne Markedspladse. Her er en Støi og en Tummel, som er forfærdelig; men de tykke Skyer af Maager, som ogsaa indfinde sig i Lofoten, overdøve aldeles de tusinde Fiskeres Snak og Larm og give det Hele et ganske eiendommeligt Præg. Den indkjøbte Fisk saltes i Binge eller ombord i Fartøierne, og saasnart Skipperne have faaet fuld Ladning, seile de over til Salten eller til Helgeland, og Fisken udbredes paa flade Skjær til Tørring og føres siden i Handelen som Klipfisk.

Først i April begynde allerede Fiskerne at ruste sig til Afreise, og naar den 14de kommer, er der neppe en fremmed Baad igjen. Men hvor her seer ud, og hvor her stinker! Omkring Rorboderne er det næsten ufremkommeligt for Urenlighed og

opover Fjæren kan man kun med Sjøstøvler paa komme frem igjennem det tykke Lag af Fiskeindvolde og Fiskehoveder. Men Vanen er en anden Natur. Rorværseierne have i Aarrækker indaandet denne forpestede Atmosphære, og har kun Fisket været godt, finde de sig let i de smaa Ubehageligheder, som Fiskeriet medfører.

I Juni Maaned er Vinterfiskets Efterspil. Den 12te Juni nedtages den tørrede Fisk af Hjælderne, og fra alle Kanter strømme Baade og Jægter hid for at tage sin Lodt. Imidlertid have Hjælderne skjöttet sig selv, og kun i ganske enkelte Vær have de været underkastede et tarveligt Tilsyn af Fiskeværeieren. Desuagtet er der Lidet eller Intet bortstjaalet, uagtet Anledningen kunde være saa god. Til samme Tid fremmøde her ogsaa en hel Del Fartøier fra Thronhjemsstederne, som ere vel forsynede med Varer og i Fiskehentningstiden [19] foregaar en ikke saa ubetydelig Tuskhandel eller Omsætning mod Kontant, saaledes at dette Sammentræf kan kaldes det andet store Marked i Lofoten.

2. Andenæs og Sommerfiske

En Aastedssag kaldte mig op til Andenæs, det nordligste Punkt af Andøen og en vakker Morgen stode Hestene sadlede udenfor Døren paa Risøhavn for at føre os afsted. Andøen bestaar nemlig af en stor Myr, der kun efter Midten gjennemskjæres af en Fjeldkjæde, og da Myren langs Stranden er temmelig fast, lader den sig befare fra Ende til Ende – en Befordringsmaade, som man naturligvis med Begjærlighed griber, naar man ellers altid og altid maa ligge og skvulpe i en Baad. I god Betids brød vi op og afsted gik det i fuld Galop.

Paa den sydlige Ende har Andøen et ganske uenligt Udseende, da rige Græsgange og tæt Birkekrat dække Fjeldene, som her have en blødere og mildere Karakter; men jo længer vi kom opover, desmere nordlandsk blev Prospektet, og desto tristere og sørgeligere viste sig den uendelige Myr, der i Horizonten syntes at flyde sammen med Andfjordens brede Flade. Men Solen skinnede venligt, Hestene vare udmærkede og Selskabet muntert, hvorfor Reisen gik noksaa behageligt.

Det var just ikke nogen stagen Landevei, vi havde at befare. Hist og her skar en Ur sig lige ned til Søen, og vore Heste maatte da vise deres Færdighed i at klatre; andre Steder gyngede Myren under os, Hestene sank ned og vi maatte gjøre lange

Omveie for at undgaa at omkomme paa den mest prosaiske Maade af Verden. Somme Steder var [20] endog Landjorden aldeles ufremkommelig, og vi maatte tilsjøs. [11](#) Klisk! Klask! gik det da ud efter Fjæren; men pludselig veg Bunden under os, og nu maatte Hestene til at svømme. Men de ere saa vel vante til at agere tilsjøs, at man noksaa tryk og rolig kan blive siddende, naar man blot har forsynet sig med dygtig lange Sjøstøvler.

Paa lange Strækninger bestod Jordbunden af opskyllet Sand, bevoxet med sparsomt Græs. Her gik det herligt; thi vi havde fast Bund under os; men saa bleve vi attraperede af store Hesteflokke, der paa Liv og Død vilde holde en Samtale med sine Kammerater. Vi maatte da jage paa og ride fra det altfor viltre Selskab, hvilket imidlertid ikke var lykkedes os, hvis de fremmede Heste ikke havde havt en Træklump paa det ene Forben, som sinkede dem i Farten.

Ved Middagstid naaede vi frem til Dverberg. Her er det efter nordlandsk Maade ikke saa lidet opdyrket, det vil sige, der er spredt noget Gjødsele ud efter Markerne, hvorefter Græsset voxer temmelig frodigt; men strax bagom Husene ligger den store Myr i sin oprindelige Vildhed. Imidlertid er her ikke saa galt. Her ligger flere Klynger af Huse, som oplive den triste Egn. Den hvide Kirke tager sig smukt ud der paa Odden. Myren rødmer af Multer, og paa den anden Side af Andfjorden ser man Senjens imponante Klippeøer, hvoriblandt Bjarkø, hvor Thorer Hund havde sit Tilhold. Men om Vinteren, naar Snestormen ryger nedover Myren, naar man for Uveir ikke kan komme ud, og selv de simple Fiskere ere borte, da maa det være trist at være Præst paa Dverberg. [12](#)

Vi gjorde en Stands her for at bytte Heste og tale nogle Ord med Prokuratøren fra Tromsø, som ogsaa skulde til Andenæs paa Aastedssagen. Han indbød os til at gjøre Følge med i hans Husbaad og lovede at traktere med Beafsteg og russisk The; men vi havde fundet Rideturen [21] overordentlig behagelig og derfor betakkede vi os for Æren og Beafstegen og slog et Væddemaal af, om hvem der først skulde være paa Andenæs. Han steg i Baaden og vi til Hest og nu gik det afsted igjen.

Men nu lærte jeg at skjønne Forskjel paa Heste. Den forrige, jeg havde, var en fyrig Hingst, der dandsede saa let som en Jomfru; men det Dyr, jeg nu havde faaet, var det mest forædte og tungvindte Bondeøg, som nogensinde kunde lægges Sadel paa. I Trav og Galop var den lige gal, og det var med stor Nød, at jeg formaade at holde Trop med mit Selskab, som ovenikjøbet morede sig paa min Bekostning. Da vi havde redet en Mil, var jeg aldeles klar, og da jeg naaede en liden Hytte, hvorom der voxede frodigt Græs, brølede jeg Holdt til mit lattermilde Selskab, krøb ned af

Øget og kastede mig, saa lang jeg var, i Græsset for at nyde den behageligste af alle Følelser, den at kunne ret efter Ønske strække og hvile en forskaket Krop.

Det var imidlertid endnu en Mil til Andenæs og nogen anden Hest vidste jeg ikke at faa. Men naar Nøden er størst er Hjælpen nærmest. Ved Hytten stod en lang, temmelig velklædt Person med en Kasse under Armen, og ved hans Side en Dreng med et uhyre dumt Ansigt, der saa ud som en Lærling. Den fremmede Fyr gav sig strax i Passiar med os og præsenterede sig som Hestedoktor og Hesteskjærer Karl Fredrik og spurgte med megen Gravitet, om vi ikke havde nogen Patient at betro til hans kyndige Omsorg. Jo meget rigtig. Den ene af vort Selskab var Handelsmanden paa Andenæs. Han havde netop Brug for en saadan lærd Mand, og Hr. Karl Fredrik kunde følge med opover. Doktoren gav derpaa sin Famulus Ordre, og denne kom trækkende med to Heste, som laa under Lægebehandling, og som Hr. Karl Fredrik forbandte sig paa ikke manglede Andet end Bevægelse, hvisaarsag han flakkede om med dem [22] paa Andøen paa Fortjenestens Vegne. Da vi nu skulde samme Vei, tilbød Doktoren mig med sandt ridderligt Galanteri at overlade mig Famulussens Hest mod at denne blev mørbanket paa min, og i bedste Orden droge vi derpaa afsted.

Reisen opover frembød omtrentlig den samme behagelige Afvexling af Klippeexercits, Balance paa hængende Myr og Svømning. Hist og her mødte vi et Par Vildgjæs med deres halvvoxne Unger, som bleve staaende ganske uforknytte og gjorde lang Hals. Heiloer peb paa alle Kanter, og af og til fløi en Rype op, naar vi red igjennem noget Krat. Vi passerede en lang Sandflade, som nu, da det netop var Fjære, laa tør. Udenfor den laa en hel Hob store Stene, som det syntes mig havde en forunderlig Form. Pludselig standsede Vejviseren, bød os at være stille og forklarede os at alle Skjærene laa fulde af Kob. Nu kunde ogsaa vi se, at det var Sælhunde, som Side om Side havde taget alle Stenene i Besiddelse. Vi betragtede dem en Stund paa Afstand, men da vi havde Lyst til at se, hvor nær vi kunde komme dem, gave vi Hesten af Pidsken og galloperede henover Sanden. Da vi kom dem nær omtrent paa en 50 Alen, begyndte den Ene efter den Anden at lette lidt paa sit runde Hoved, og Plask! Plask sagde det, idet de kastede sig ned i Søen i forunderligste Hast. Det var vel altid mod en 100 Stykker, som saaledes havde ligget oppe og solet sig, og paa de yderste Skjær bleve de liggende noksaa flegmatiske og saa paa os.

Der gives flere saadanne Kobbeskjær oppe ved Andøen, og Bønderne bruge der at fange Sælen i Garn. Den gaar nemlig altid op paa den laveste Side af Skjæret og ud paa den bratteste. Naar man nu sætter Garn udenfor denne, indvikler den sit

Hoved i Masterne og bliver derved holdt under Vandet, indtil den drukner. Det er flere Gaarde, [23] hvorpaa der saaledes fanges en hel Mængde om Aaret, og man kan her faa smukke Kobbeskind for en meget billig Penge.

Jo længer vi kom op imod Andenæs, desto sparsommere blev Vegetationen, og desto vildere blev Eggen. Andfjeldene havde nu antaget denne spidse, forrevne Form, som næsten alle Nordlandsfjeldene have. Hist og her var ogsaa hele Stranden og Myren langt indover Øen bedækket med Flyvesand, som hvirvlede om os og gav hele Landskabet et næsten vinterligt Præg. Vi begyndte at blive trætte af Riddet og ærgrede os ved at se Tromsøprokuratørens hvide Seil ved Indløbet til Andenæs, medens vi endnu var en god halv Mil derfra.

Men vor Hestedoktor holdt os ved godt Humør. Det var forunderligt, hvad den Mand havde oplevet, og hvor meget han havde reist. Han var en Søn af en Madam Madsen eller Larsen dernede i Bergen, som vi bestemt maatte kjende. I sin skjære Ungdom drog han til Stockholm og lod sig hverve til Hestgarden. Vi vilde have ham til at vise os nogle Ridekunster; men med et smerteligt Suk forklarede han, at det var saa længe siden, at han havde glemte det Altsammen. I Stockholm havde han lagt sig efter Dyr lægevidenskaben og havde deri bragt det saa vidt, at han efter mange Omvankninger og Skjæbnens Omvexlinger kunde trække sig tilbage til en Gaard, som han eiede i Kvæfjorden, og naar han nu reiste omkring og øvede sit Haandværk, var det mere for Fornøielsens Skyld og for at lære sin Sancho, Kunstens Hemmeligheder, end fordi han behøvede det. Paa alle sine Vandringer havde han dog bestandig mødt en Ulempe, der forfulgte ham som hans Skygge, det var de omreisende Fanter eller Farter, hvis sande Væsen han imidlertid først havde lært at kjende af Sundts Bog, den han havde læst med megen Interesse. Naar vor Doctor kom paa Fantekapitlet, blev han ganske ivrig. Det Pak burde ødelægges med [24] Ild og Sværd; thi de reiste omkring og tog Næringen fra virkelig udlærte Doktorer, som havde læst sine Bøger, ja de satte endog hele Haandteringen i et slet Lys. Han for sit Vedkommende havde altid staaet i et venskabeligt Forhold til al Øvrighed. Han kjendte hver Foged nordenfjelds; men Ingen havde dog vist sig saa honette mod ham, som Amtmanden og Byfogden paa Tromsø; thi dem havde han spilt Kort med en Aften, og da han tabte 6 Spd., gave de ham dem efter.

Det var pudsigt at høre ham fortælle sine Historier og se den troskyldige Ærlighed, hvormed han omtalte alle sine fornemme Bekendtskaber. Han var en ganske vakker Karl, men de urolige blaa Øine vankede vidt omkring og vilde slet ikke fæste sig paa nogen bestemt Gjenstand. Forresten viste han i sit hele Væsen en saadan sorgløs Munterhed, at man næsten kunde misunde ham hans gode Humør og

ubundne Stilling. Naar nogen Ting faldt ned for os, eller vi behøvede en Ridepidsk, svang han sig med Lethed af Hesten og præsenterede os det Tabte med saadan Artighed, som om han aldrig i sine Dage havde bestilt Andet end at agere Kammertjener, og derpaa var han i et Sæt oppe paa Hesteryggen igjen.

Han var ikke gift, fortalte han, men han havde i nogle Aar været forlovet med en Pige, som han havde elsket overordentlig meget; men da Præsten begyndte at gjøre Ophævelse over den lange Forlovelse, fandt han det bedre at hæve Forbindelsen, end at knytte det besværlige Ægteskabsbaand. Vi bebreidede ham naturligvis hans Utroskab mod det smukke Kjøen og forestillede ham, hvad den arme Pige maatte lide ved at miste en slig Kæreste; men han lo med ægte blaseret Ligegyldighed og fortalte, at Pigen Aaret efter giftede sig med en Anden.

Hvad der imidlertid mest frapperede os var, at han i en af sine Fortællinger citerede et Stykke af «Jeppe [25] paa Bjerget,» og da vi skulde til at undersøge, havde han læst eller kjendte idetmindste flere af Holbergs Komedier. Han repeterede flere Scener for os, som han fandt meget morsomme, men han endte dog med at fortælle, at han ikke kunde tro, at det var sandt Altsammen, det var vel saadan en Student derinde i Byen, som havde fundet paa det, tænkte han.

Endelig saa vi da Andenæs for os. De mange Huse og Rorboder gav Stedet Udseende af en liden Landsby, i hvis Midte den mørkebrune Kirke hævede sit Spir. Rundt om Husene var taalelig Slaatemark, og Poteterne stode ganske vakkert, men en liden Kjøkkenhave ved Stuevæggen vilde ikke bære Andet end Gulerødder og Næper, og selv det var smaat nok. Vi gave os imidlertid ikke videre Tid til at betragte Herlighederne; thi vi længtes hjertelig efter Reisens Ende, og i Galop sprængte Kavalkaden ind paa Gaarden. Her bleve vi modtagne med en Hjertelighed og Gjæstfrihed, som man kun finder her Nord, og som er en sand Vederkvægelse efter en lang Reise. Tromsøprokuratoren var allerede kommen for en Time siden og lo os ud for vor Sendrægtighed og vort jammerlige Udseende – en ganske rimelig Følge af de 4 lange Miles anstrængende Ridt. Men til Gjengjæld fortalte vi ham om al den Morro, vor Hestedoktor havde forskaffet os. Da han hørte Personens Navn gled et satirisk Smil hen over hans Ansigt. Han gik ud i Gaarden et Øieblik for at tage Personen i Øiesyn og kom ind leende af fuld Hals. Nu fik vi Besked om Doktors *vita ante acta*.¹³ Han var hverken mere eller mindre end en af de argeste Fanter nordenfjelds. Prokuratoren havde været Referent i en Sag mod ham paa Tromsø, hvor han var tiltalt for Løsgjængeri, Tyveri, kvalificeret Leiermaal og Gud ved hvad, og han var ærlig og redelig bleven dømt, udenat dette havde havt den mindste Indflydelse paa ham. Han stod opført i [26] Fantebogen

med flere hæderlige Vidnesbyrd om sin tidligere Vandel og hørte til en af Storvandringsfamilierne.

Vi maatte hjertelig le ad vor hæderlige Reisekompagnon; men han tabte slet ikke i Interesse ved Prokuratorens Fortælling, thi hans Færdighed i at lyve var ganske mesterlig, endskjønt han jo havde drevet det vel vidt, da han ikke havde enfoldige Nordlandsbønder for sig. Vi vilde senere tale noget nærmere med ham, men da han havde set Tromsøprokuratoren, forgik Lysten til at spille Kavaller ham aldeles, og der var næsten ikke et Ord at faa af ham. Det var dog visselig ingen ganske almindelig Fant, og det kunde være morsomt at høre hans oprigtige Mening om Fantebogen, som han aabenbarlig havde læst, men den kommer vel ikke frem, uden naar Følgerne fraternisere med hverandre i de vilde Trakter, hvor ingen andre Mennesker vanke; da lægge de vel Raad op, om hvorledes de skulle væрге sig mod Menneskeheden, og til Afvexling spille de Scener af Holbergs Komedier.

Vi kom sildigt tilsengs; men det var mig umuligt at sove. Det værkede saaledes i mine arme Lemmer, at jeg næsten ikke kunde vende mig i Sengen, og dertil stod Midnatssolen mig lige i Øinene. Jeg stod derfor op, stoppede min Pibe og gik ned i Været. Her var Rorboder til omtrent 200 Baades Mandskab, men nu var Alt stille; thi alle Fiskerne vare paa Søen. Jeg gik derfor ud efter Stranden, indtil jeg kom bort til en liden Fjeldpynt, hvor jeg kravlede op. Her havde jeg hele Ishavet for mig. Det var stilnet af mod Aftenen og nu var Søen aldeles blank, men den ene Bølge fulgte i bestemt Takt den anden og brødes ved Fjeldpyntens Fod. Midnatssolen hang som en rund blodrød Skive paa Himlen og dens matte Skin spredte et Rosenskjær over de vilde Senjensfjelde. Der er en forunderlig Følelse af Ro og Hvile i de lyse Nætter heroppe under Polarcirkelen, ^[27] og dog er det aldeles umuligt at forklare sig, hvorfor det er anderledes end om Dagen; thi her er det samme Liv. Søfuglene snadre og skrige, Maagerne ere den hele Nat rastløse paa Flugt og ude paa Sjøen gyngte Fiskerbaadene. Kun Husdyrene ligge i Grinden og tygge Drøv og Sørlændingen sover bort de smukkeste Timer af den korte Sommer.

Saasnart Vinterfisket er sluttet nede i Lofoten og Fiskerne have været en Tur hjemme, bærer det afsted paa Sommerfiske; men hele den fiskende Almue spredes langs efter Kysten lige til russisk Finmarken. De vigtigste Vær i Lofoten ere Langenæs og Andenæs. Her roede et Par Hundrede Baade, hvis Besætning for en stor Del bestod af Fruentimmer. Sommerfiskeriet er nemlig ikke nær saa besværligt og farligt som Vinterfisket; thi Veiret er sikrere og Udroningen kortere. Arbeidet bestaar næsten blot i at ro, og deri ere Fruentimmerne næsten lige saa flinke som Mandfolkene. Nogle sætte Liner efter Langen, der agtes høit som

Handelsvare; men den maa søges længere ude paa Havet. Det samme er Tilfældet med Kveiten, som mest nyttes til Husbrug. Men Seifisket er dog det Betydeligste. Saasnart Varmen kommer i Veiret, søger Seien ind under Land og holder sig helst paa Grundinger og strømhaarde Steder. I store Stimer løber den der frem og tilbage og af og til kommer den op i Vandfladen og springer og slaar med Halen, saaledes at det kan høres langveis fra. De Steder, hvor Seien saaledes er oppe, mærke Fiskerne sig, og om Natten drage de ud, 4 Baade ifølge med Noten. Denne er et stort firkantet Garn, der er saaledes bundet, at der i Midten er ligesom en Pose. Noten sænkes ned paa Seiklakken og bredes ud og alle fire Baade ligge med hver sit Toug, som er fæstet til hver af de fire Hjørner af Noten. Saasnart nu Seien begynder at springe over Garnet eller en Maageflok [28] hæst skrigende styrter sig ned der, ro alle Baade til og trække Noten op. Ere Fiskerne heldige, kunne de i et eneste Drag trække Baadene fulde, men ofte maa de ligge hele Natten og kunne endda faa et tarveligt Udbytte. Kl. 4–5 drage de hjem, og efterat de have sovet et Par Timer, tilvirke de Fisken, som altid hænges til Tørring. Den fede Lever samles og skaffer et stort Parti Tran.

Forskjelligt fra dette Fiske er Havfisket, som drives 6–8 Mile fra Land. Hertil udrustes den største Femboring, som kaster Anker, naar den har naaet Fiskepladsen, hvis Beliggenhed kjendes af Med i Fjeldene. Hvis der ikke kommer altfor stærkt Uveir paa, blive Fiskerne liggende derude i flere Dage, indtil de have draget Baaden fuld. Herude faar man Torsk, Sei, Lange, Brosme, Kveite og Ur, og de, som man her faar, ere skikkelige voxne, saa at der ikke skal saa Mange til at fylde en Baad. Havfisket er i den senere Tid gaaet meget af Brug, og inden føie Tid vil maaske kun Sagnet berette, hvor Fiskepladsene ligge.

Men det er ikke alene ude ved Havet og ved Lofotens Fjeldvæg, at der er Fisk. Overalt heroppe i Fjordene og i Sundene vrimler det af Kolje, Smaatorsk og prægtige Kongeflyndre. Naar Lofotbonden mangler Mad, sætter han sin Baad ud, naar der kommer Fremmede til Storfolkene, sende de sin Gut paa Søen, og sjelden vil det slaa feil, at de jo faa en Kogning med hjem. Her kan Ingen sulte, som vil arbeide; thi Havets Rigdomme ere uudtømmelige.

Jeg havde vel siddet en Times Tid derude paa Pynten og set ud over Havet. Notbaadene laa ganske stille og gyngede paa Bølgerne; men pludselig hørte jeg et vildt Skrig, en Snesky af Maager kastede sig ned i Søen og nu trak Baadene sig sammen. Det var ikke længer fra Land, end at jeg kunde se den spillende Sølvglants af Seien, som kastedes ud af Noten. Denne sankede atter og Baadene laa stille som før.

[29] Den kjølige Søluft havde forfrisket mig, og da jeg nu begyndte at blive alvorlig søvnig, gik jeg tilbage til Gaarden, listede mig op paa mit Værelse og sank snart i en sød Slummer i de Edderduns Dyner.

Den næste Morgen var jeg frisk som en Fisk. Frokosten blev nydt i en Hast, hvorefter Retfærdigheden blev pleiet og Retten blev skiftet mellem de tvistende Prokuratorer. Men det led mod Aften inden Sagen blev færdig, og det var ikke at tænke paa at reise den Dag. Vi besaa os derfor først i Været, talte med Fiskerne og tog sidste Nats Fangst, som allerede var hængt paa Hjælden, i Øiesyn. Derpaa førte vor Vært sine Heste frem, og vi foretog et Ridt ud til Laxelven. Det gik langs med Stranden som sædvanlig. Bunden var fast, Hestene gode, og som øvede Ryttere gjorde vi Volter og red omkap med Bølgerne, som langsomt og majestætisk rullede ind over den hvide Sand og trak sig tilbage for atter at bryde ind med fornyet Kraft. Langs Stranden laa en Mængde sort og hvid Pimpsten, som enten maa være Levninger fra en ældre Vulkan der paa Øen eller flydt over fra Island. Vi fyldte vore Lommer med dette Bytte fra Havet ligesom de romerske Soldater og jog afsted til Laxelven. Her havde vi den Fornøielse i Teinen at finde en ganske alvorlig Krabat, som i Triumph blev ført hjem. Til Aftens dampede den paa Bordet og med et Glas Viin og muntert Selskab fandt vi snart, at det nok kunde gaa an at leve paa Andenæs ogsaa.

3. Eidsfjorden og Sildfiske

Lofotøerne ere ialmindelighed temmelig afrundede; men dette er ikke Tilfældet med Langøen, der af Fjorde og Bugter udskjæres i mangfoldige Tunger og Halvøer. Den største af [30] disse Fjorde er Eidsfjorden, der skjærer sig tre Mile ind i Øen og stiller Præstegældene Hadsel og Bø fra hinanden. Der, hvor Eidsfjorden ender, er en smal Jordstrimmel hinsides, hvilken der atter er en Fjord, som fører til Vestbygden og Langenæs. Naar man skal derhen, kan man enten i Syd eller Nord omseile Langøen; men da man paa begge disse Veie har det farligste Farvand, vælger man gjerne at reise indover Eidsfjorden, gaa over Eidet og tage Baad van den anden Side. Saaledes var ogsaa vor Reiserute, da vi en solklar Sommermorgen for en frisk Bris af Syd stævnede ind over Fjorden. Det var den store Thingbaad, som nu var paa Tur med Flaget vaiende i Agterstævnen og med den hvide Stander paa Toppen, der bar den stolte Inskription «Graagaasen.»

Men Baaden fortjente ogsaa sit Navn. Let og zirligt flød den paa Vandet og med værdig Majestæt gjennemskar den Bølgerne. Naar Vinden var flau, kunde det vel hænde, at en eller anden liden «Sjøstummer» eller «Havfru» gled den forbi; men naar det røg op med en Storm, da fløi den omkap med Vinden, og ingen anden Baad kunde maale sig med den. Men idag var det ingen Anledning til at prøve Baaden; thi det var knapt en Seilsvind, som dog førte os afsted med en Mils Fart i Timen.

I Lofoten er ikke Thing mere end en Gang om Aaret, men da dette indtræffer ved Midtsommerstid, er Thingtiden en behagelig Afvexling efter Aarets Slid og Slæb. Selve Thingdagens Behagelighed er naturligvis ikke stor; thi da staar man i det fra Morgen til Aften; men Reisedagen, naar man har pakket alle de gamle, stygge Pantebøger og andre Greier med samt alle Forretningstanker ned i de store Kufferter, da føler man sig saa fri og lykkelig, og naar dertil Himlen skjænker Bør, er man saa oplagt til at gjøre Løier, som en Skolegut i Ferierne. Det var heller ikke stille paa ^[31]vor Baad, hvor Spøg og Latter altimellem afbrødes af en Sangstump.

Eidsfjordens Bredder frembryde ingen mærkelige Situationer. Fjeldmasserne hæve sig vistnok temmelig bratte op fra Sjøen til en Høide af et Par tusinde Fod; men da de paa Toppen danne et jævnt Plateau og Siderne ere bevoxede med Krat, finder man ikke noget Rart ved dem heroppe, hvor der er Fjeld overalt. Men der er en Omstændighed, som gjør Eidsfjorden interessant for Nordlændingen, og det er det store Sildefiske, som indtraf her et Par Aar.

Det er ligesom af Naturen bestemt, at Lofotbonden isædeleshed ikke skal tage sig til Andet, end at fiske. Ved Aarets Begyndelse har man Skreifisket til ud i April. Naar Varmen kommer i Veiret, springer Seien hen over Klakkene, og om Høsten, naar Dagene blive korte, og Stormen jager vildt henover Havet, da kommer Silden ind i de trange Bugter og Fjorde, hvor intet Uveir kan forhindre fra at tage den. Til Husbrug og som Agn under Vinterfisket er Silden en Nødvendighed for Nordlændingen, og om Høsten har det sjelden slaaet feil, at der jo er fisket til Nødtørft; men Sildens Tilgang har været saa uregelmæssig, at Fiskerne snart have maattet søge den oppe i Senjen, snart i Lofoten og snart i Salten eller paa Helgeland. De forskjelligste Rygter om Silden krydse hverandre; efter de løseste Efterretninger drage Sildebaadene før, for maaske der at høre, at Silden slaar til nord. I denne Tid føler Forretningsmanden ret Savnet af Telegrafer eller andre sikre Kommunikationsmidler; men Afstandene ere saa uhyre og Befolkningen saa tynd, at Oprettelse af slige Anstalter vel i det første Aarhundrede blot bliver et fromt Ønske.

I 1848 ud paa Høsten viste sig pludselig inde i Eidsfjorden uhyre Masser af den store, fede Høstsild, som i Handelen er saa efterspurgt; men det varede længe før Baadene [32] og Fartøierne samledes her. Endelig kom de sammen, men inden kort Tid vare alle Tønder fyldte og Saltet slap op. De smaa Beholdninger hos Handelsmændene bleve snart ryddede og til Bergen var 150 Mile. Da følte man bittert Savnet af en By i Nærheden med rige Lagere og driftige Spekulanter. Tønden af fersk Sild, som bragt i Salt maaske kunde være solgt for 6–8 Spd. i Udlandet, blev her frembudt for 12β og selv til den Pris fandtes ingen Kjøbere længer. Bønderne reiste hver Dag ud og øste sine Baade fulde. Blev det saa Bør, reiste de hjem med Ladningen og Kreaturerne fik, hvad Folk ikke kunde fortære. Men blev det Modvind, saa kastede Fiskerne den døde Sild paa Søen igjen, og Opsidderne paa Gaardene deromkring reiste til Skrивereren og klagede over, at deres Mark blev ødelagt ved den altfor stærke Gjødning af raadden Sild, som slængtes ud efter Marken. Endelig fandt da Folk, at det ikke længer kunde lønne sig at ligge paa den Maade og reiste hjem.

I 1849 kom Silden igjen, og da havde Folk forsynet sig med Tønder og Salt, men dette Aar var den hverken saa fed eller holdt sig saa nær under Land, som det forrige Aar. Det er ikke urimeligt, at Stanken af den forraadnede Sild fra forrige Aar skrækkede den bort. Der blev dog fisket mange tusinde Tønder, og store Partier gik sør i de mangfoldige Fartøier, som havde søgt didop. Men dermed var ogsaa den Herlighed forbi og siden drage atter Sildebaadene sør og nord uden at gjøre betydeligere Affærer.

Da vi kom ind i Fjorden viste Skydsen os, hvor de havde stængt med Laas, hvor Garnene havde staaet, og hvor Silden havde staaet saa tyk, at de øste Baaden fuld med Hov. Langs Stranden laa store Dynger af Fiskeriets Efterladenskaber, som nu vare forraadnede, og som, udsprede over Marken, vilde være den ypperligste Gjødning. Men Jordbrug er ikke Lofotbondens Sag. Han lader Græsset skytte [33] sig selv, indtil den Tid kommer, da han skal høste og der bliver nok alligevel, synes han. Og Bønderne herinde kunne have Ret. Lange Strækninger, som med lidt Umage kunde blevet de herligste Engeslaatter, laa unyttede. Selv i denne raa Tilstand vare de bevoxede med frodigt Græs, hvor Kreaturerne gik og fraadsede, medens Fjeldsiderne kunde givet Beite for mangfoldige Bølinger.

Det kan være deiligt inde i Fjordene heroppe. Atmosfæren oplødes i de trange Dale og Regn faar man gjerne nok af, saa at Tørken ei gjør nogen Skade. Derfor naar Vegetationen ogsaa en overordentlig Høide og mangfoldige Planter maatte knnne dyrkes her, som høre hjemme i de sydligere Egne.

Det Indre af Eidsfjorden er et af de smukkeste Partier i Vesteraalen. Frodig Løvskov og tykt Græs dækker de smaa Høie, som amphiteatralsk hæve sig op til Fjeldvæggen, der pludselig stiger lodret i Veiret, og hvis Kam er splittet i ^{u4} mangfoldige Spidser og Horn. Igjennem Dalene løber en liden Elv, hvori Forellen spiller, men midt i Forgrunden hæver sig paa Fundamentet af en grøn Bakke en enlig Klippe, Ræka kaldet, der til en Høide af en 1500 Fod præsenterede sig som et uhyre Monument, der af en Mesterhaand var huggen i Sten. Det er en Middelting mellem en Pyramide og en Obelisk og dens Sider ere saa glatte og jævne og Formen saa regelmæssig, at man aldrig skulde tro den dannet af Naturen. Her skulde det være smukt at bo, og naar Arbeide og Kunst havde forskjønnnet denne Dal, kunde den blive et værdifuldt Herresæde. Men Lofoten ligger nordenfor Folkeskikken, og det er vel ikke Udsigt til, at den skjøne, frugtbare Plet i Aarhundreder vil faa andre Beboere end de Par Finnefamilier, som nu ernære sig kummerlig ved sine faa Kreature og Gjeder. Finnerne blive aldrig Jordbrugere. De kunne nok stille godt for Kreaturene og flinke ^[34] Jætere ere de ogsaa; men at grave Beiter og udtappe Myrer og rydde Jord, det lære de aldrig. Det behøves ikke deroppe paa Fjeldene, hvor deres Forfædre boede, og hvorhen de altid længes tilbage, naar Nød og Fattigdom har jaget dem ned til Søen.

Da vi kom ind mod Eidet knaldede et Riffelskud, – Kuglen hvinede høit over vore Hoveder og vandede langt bag om os. Det var Sven Fins Salut til Skriverbaaden. Vi svarede ham øieblikkelig med to Skud af vore Metalkanoner, hvis Knald længe drønnede i Fjeldene og som kaldte hele Finnefamilien ud paa Bakken. Vi stege i Land og bleve modtagne af Sven, som aldrig undlod at møde her, naar Skriverbaaden kom. Thi da vidste han, at der vankede en Dram saa god, saa god. Det var en liden, styg Mand med furet og koparret Ansigt og rindende Øine, og saaledes vare næsten alle Finnerne heroppe. I Lofoten bor der ikke Mange, maaske et Par Hundrede Individer. Heraf er der blot et Par Familier, som have Renner, som de føre omkring paa Fjeldene i Borge og paa Andøen. De Øvrige sidde som Byxelmænd eller Husmænd paa afsidesliggende Gaarde og drive Jagt og Fiskeri som Binæring; men da de elske Brændevinet til Lidenskab, vil det ikke lykkes dem at slaa sig op. Til Vinterfisket kommer en hel Del Finner fra Fjordene paa Indlandet. De gjaldt for udmærkede Fiskere og vare fordetmeste ordentlige Folk. Flere af dem vare udmærket smukke; de havde frisk Ansigtssfarve, temmelig regelmæssige Ansigtstræk og livlige Øine. Deres Dragt var særdeles malerisk, – en vid Vadmelsbluse, kantet med røde og blaa Baand og omgivet med et glimrende Belte eller en kulørt Uldsnor, paa Hovedet en blaa, spids Hue, kantet med Rødt og paa Fødderne Komager – og deres Ydre havde noget Imponerende ved sig, naar de med Armene korslagte paa Brystet tause og alvorlige stode afsides og hørte paa

[35] de støiende og snakkende Klynger af Fiskere. Det syntes som om de med sorgblandet Bitterhed betragtede denne Menneskeslægt, som nu færdes paa deres Fædres Enemærker. Saa godmodig, som Nordlændingen er, og saa lidet tilbøielig han er til at overvurdere sig selv, saa foragter han dog Finnen, og ægteskabelige Forbindelser mellem disse forskjellige Stammer ere her idetmindste yderst sjeldne. Ligesom Renen og Koen sky hinanden, saaledes holde ogsaa deres Herrer, Finnen og Bumanden, sig borte fra hverandre.

Her paa Eidet skulde vi holde Middag. Solen brændte varmt og ikke et Vindpust bevægede Aspens bævrende Blade. Ved Kaaring var en Koks og Mundskjæns hæderlige Bestilling overdragen mig, og min første Omsorg var at finde en skyggefuld Plads. Jeg opdagede en uhyre Sten, der var et godt Skjærmbær for Solen, og om hvilken halvvoxne Aspe- og Rognetræer og tætbladede Birke dannede et naturligt Lysthus. Hid kommanderede jeg Nistelommen og Flaskeforet, og paa det fine, grønne Græs udbredte jeg Servietten og derpaa alle de spiselige Rariteter. Som Garnitur opstilledes de blinkende Flasker mellem store Blaakløkker, og da nu Selskabet i den kjølige Skygge havde lagt sig tilbords paa romersk Maner og som Olympens Guder saa Hephaistos geskjæftig vimse omkring for at opvarte med Ambrosia og Nektar, da udbrøde de i en ustandselig Latter og lode sig Retterne smage.

Det var Eidsfjorden ved Sommertid; men om Vinteren er den ikke nær saa behagelig. En mørk Novemberdag var jeg atter derude; men nu var Børen ei blot til Lyst. Sydvesten faldt tung op igjennem Fjorden; hele Havet trykkede paa, og naar Vindstødene fore hen over de skumtoppede Bølger, røg det som af en Askehob. Ved Indløbet til Fjorden skyder sig ud en lang Odde, som kaldes Fleinæsstagen, den skulde vi klare, for vi begyndte paa Fjorden, og da den [36] gaar i vestlig Retning, maatte vi prange med Seil for at gaa op. To Klør var sat, og knusende Søen til Støv skar Baaden afsted. I Læbord strømmede Vandet ind og fra Luvart fik vi af og til en Overhaling. Men det blev ikke agtet. Naar Kulingen rigtig kom ansættende, ventede jeg, at Baaden skulde kandre; men i det afgjørende Øieblik firede Høvedsmanden paa Skjødet eller løb op i Vinden, Seilet blaffede et Øieblik og Baaden reiste sig. Ombord hørtes ikke et Ord uden Høvedsmandens korte Spørgsmaal og Befalinger: «Gaa vi op?» «Jau.» «Pas op!» «Drag Kloa!» «Sæt igjen!» «Giv op!» Vi nærmede os Odden; haardere kulede Vinden, og Baaden laa med hele Læripen i Søen; men her var Intet at give bort, hvis vi skulde gaa op, og gjorde vi ikke det, var vi klar. Barsk sad Høvedsmanden og saa snart ud mod Vinden og Søen til Luvart, snart mod Brændingen i Læ. Jeg sad oppe i Luvart og lænede mig mod Ripen, og sandt at sige, var jeg ikke glad i Hu. Engang kom jeg til at berøre Styrstangen, som gik

langs Ripen under min Arm. «Lig' int' paa Vollen!» brølede Høvedsmanden med en Stemme, saa at jeg af Forskrækkelse nær var falden ned i Læbord. Endelig kom det afgjørende Øieblik, Odden var lige for os og vi seilede gjennem Skummet, som kastedes tilbage af Brændingen. Det var ikke længer til Klippeodden, end at jeg skulde have kunnet springe i Land. Men et Sekund og vi strøg forbi. Jeg blev let om Hjertet; thi nu havde vi rum Sø, Fordevind og kunde seile, som vi vilde. Høvedsmandens alvorlige Ansigt glattedes og antog atter sit venlige Udseende, og saa glade som Folk, der netop ere slupne ud af Dødens Strube, fløi vi indover. Folkene havde dog ikke været bange; men for en Sørlænding saa det stygt nok ud. Saalænge en Baad kan føre en Lap Seil og Takelagen holder, er der Livsbjergning, sige de, og det er et mærkeligt Faktum, at der [37] gaar færre Folk for det i rigtigt Uveir, end i middels Veir ved Skjødesløshed og Uopmærksomhed.

Søen gik høi indover Fjorden; snart oversaa vi fra en Bølgetop hele Strækningen, og snart kunde vi ikke se Andet, end Himlen og Fjeldtoppene. En af Folkene signaliserede en Bøtte, som flød paa Søen; men vi vare den allerede forbi, inden vi kunde tænke paa at bjerge. Derefter kom en Tønde, ogsaa den for vi forbi. Folkene fandt ud, at den var tom og ærgrede sig ikke videre derover. Men de vare nu blevne opmærksomme, og Halskarlen, som sidder fremme i Stævnet for at regjere Seilet, signaliserede snart atter en Tønde nede paa Fjorden. Vi holdt derhen, og det lykkedes os at bjerge Foustagen, som bar en Handelsmands Mærke, som vi kjendte. Det var klart at skjønne, at her var gaaet under en Baad idag, maaske i denne Time, og jeg negter ikke, at det isnede i mig ved Tanken om, hvor let ogsaa vi kunde have havt denne Skjæbne. Vi speidede overalt efter Hvælv; men der var Ingenting at se. Nogle Dage efter fik vi vide, at det var en fattig Husmand fra Bø, som efterlod sig en talrig Familie, der hin Dag skulde seile indover Eidsfjorden paa Sildfiske, og som var gaat for det med 3 Kammerater.

Vort sørgelige Fund syntes mig at kunne være en passende Opfordring til at seile forsigtig; men naar jeg talte til Høvedsmanden om at lade Seilet synke, lo han mig lige op i Ansigtet. Han lærte dog snart ikke at være for kry; thi da vi kom ind paa Bunden af Fjorden, presseses Vinden ind imellem Fjeldene og førte os afsted med en rasende Fart; Høvedsmanden arbejdede med Roret for at holde Baaden lige, men pludselig skar den sig til Siden og vilde ikke længer lystre, og var ikke Seilet i samme Moment paa Høvedsmandens tordnende Befaling revet ned, havde vi ligget der. Denne Fare var ulige større end den, vi havde [38] undgaaet før om Dagen, og selv Høvedsmanden blegnede og seilede den Dag ikke mere saa skarpt. Det var ogsaa nødvendigt at fare forsigtig; thi mod Bunden dreier Eidsfjorden i Vest, og

paa Vindsiden havde vi høie, takkede Fjelde, gjennem hvis Kløfter Raaksalverne for ned med en Larm som Tordenskrald, og inden vi landede, havde vi 5 Kløer sat.

Hvor ganske anderledes saa ikke Alt ud her end end i Sommer. Træerne vare afløvede. Bakkerne vare dækkede med Sne, og over disse hang de mørke, sorte Fjelde, paa hvis glatte Sider ikke et Snefnug formaaer at fæste sig. Ræka stod der i al sin vilde Majestæt; men medens vi om Sommeren i den klare Belysning og med de smilende Omgivelser betragtede den som et nødvendigt Moment i en nordlandsk Scene, saa den nu i Skumringen ud som en Jætte, hvis skydækte Pande truede med Død og Undergang.

Vi gave os heller ikke lang Tid til at betragte Omgivelserne, men ilede op til en Gaard, hvor vi skulde have Nattelogi. Her bleve vi behageligt overraskede ved at finde Stuen feiet og pyntet, en vellugtende Urt lagt paa Kakkelovnen og Bordet og Kommoden dækkede med hvide Servietter. Folkene kom os gjæstfri imøde og frapperede os ved deres pene Udseende; men Manden var ogsaa Spillemand, og Konen havde i sin Ungdom tjent hos Skriveren, saa de nok maatte vide, hvorledes Storfolk havde det. De havde et Par sjeldne Døtre; den Ene var en komplet Skjønhed med slanke Former, lyst Haar og en usædvanlig fri og ugenert Holdning; den Andens Ansigt havde Kopperne skjæmmet, og hun gik lidt lud; men de dybe blaa Øine spillede med et overordentligt Liv, at man kunde se, hun var rigtbegavet Natur. Hun havde godt af Munden, og jeg sladrede meget med hende. Hun havde et stort, men desværre uopnaeligt Ønske, og det var at komme ud, langt [39] ud og se sig omkring i Verden. Helst vilde hun dog til Kristiania, hvor det skulde være saa vakkert og hvor der var saameget at lære. Engang var det ogsaa Udsigt til, at det kunde lykkes; thi medens Sildefisket stod paa ude i Eidsfjorden, tjente Faderen godt ved Landslod; men nu var Silden blevet borte, og nu var der intet Haab mere, thi hendes Fader havde ikke Raad.

Klokken var ikke mere end 4 om Eftermiddagen, da vi kom frem, og Aftenen var lang. Først havde vi travlt med at stege Ryper i Beafmaskinen og Fisk i en Gryde; da vi havde spist, vilde jeg have min Skyds og hele Familien, som opholdt sig i samme Stue, til at danse og Gamlingen fik fat paa Violinen og begyndte at spille Slaatter og Skotsker, saa Sveden trillede ham ned over Kinderne. Men de lange Ræklær, da de skulde til at maale sig opunder Bjælkerne, viste det sig, at Huset ikke var bygget for tre Alens Karle. Saa begyndte de at holde Julspæl, og Anne – saa hed den Koparrede – gik omkring og solgte Lærred, og som Betaling for Lærredet skulde Kjøberne «int' le, aa int' snak'; men drag' Hys', stomakre, klap' Kakkelovnen, snork' eller deslige, og gjorde de ikke det, saa skulde de pant.» Da

saa Anne havde reist Landet rundt og solgt, saa viste hun sit Talent i at faa Betaling. Hun holdt saa længe paa med dem, at de «maat' le el' snak,» og hjalp intet Andet, saa stak hun Lyset op i Næsen paa dem, og da maatte de sagtens le. Da Panterne skulde til at løses, faldt der mange Domme, hvorefter der skulde danses, og da maatte de lange Karle til, enten de vilde eller ikke. Med Søstøvlerne paa og Hovedet paa Skakke, gik det feiende afsted efter Nils Jensas bedste Slaatter, og naar nogen Fremmed var kommen ind i det lystige Selskab, skulde han ikke faldt paa, at disse raske Karle to Gange før om Dagen havde været nær ved at finde deres Grav i Bølgerne.

4. Malstrømmen og Røst

[40] Den yderste af Lofotens Øgrupper kaldes Røst. Den er ved det tre Mil lange Røsthav skilt fra Værø, der igjen ved Malstrømmen skilles fra Lofoten. Man ser saaledes, at Entreen derhen ikke er let, og da der ved Røstøerne intet Fiskeri af Betydenhed drives, ligger denne Øgruppe saagodtsom udenfor det menneskelige Samkvem. Røst har derfor dannet en Stat for sig selv med andre Love og Vedtægter end de, som findes beskrevne i Chr. 5te. Her holdes intet Thing, ingen Lensmand bor der, og selve Præsten besøger kun Øerne – eller rettere Øen, thi kun Hovedøen Røst er beboet – en 3–4 Gange om Aaret. Røst er et Asylsted, hvorhen Folk begive sig, naar de have levet sig kjede af Samfundet, eller Samfundet er kjed af dem. Her bliver ikke spurgt efter Navn eller foregaaende Vandel. Ser den Fremmede ud til at være en dygtig Arbejder, optages han i Familierne og lever iblandt dem som deres Egne, indtil han en mørk Vinterdag lægger sine Ben paa Bunden af Røsthavet, hvor saa mange Røstværingers allerede før hvile.

I denne Draabe af Menneskehavet burde der dog kunne være Fred og god Forligelse; men engang imellem bryder det ogsaa løs der, og en Nabomagt maa indkaldes for at holde Styr paa Folket. Forleden Aar var der saaledes endel Kvindfolk, som elskede den praktiske Kommunisme og uden videre Omstændigheder havde begyndt at dele med Jens Persa, den rigeste Mand paa Øen. Men Jens var Aristo med Liv og Sjæl og paakaldte min Hjælp for at hævde Ejendommens Uforkrænkelighed. Det var en liden Sviptur paa en 20 Mile; men ved Sommertiden gaar det nok an. Vi fore ned over Vestfjorden langs Lofotfjeldene. Her havde vi Vaagekallen, en Samling af Klippetinder, i hvis Midte

der staar en liden Nut med en Raa — det er Kallen, som [41] Nordlændingen leende hilser, naar han reiser forbi. Længere nede staar det isolerede Fjeld Urbjerget, ved hvis Fod saa mangen Fisker er gaaet under. Over Buxnæsfjorden kneise Himmeltindernes 4000 Fod høie Spidser, og længere nede danne Fjeldene en sammenhængende Væg, over hvilken der kun igjennem enkelte Skar er en yderst besværlig Vei til den vestlige Side af Lofoten. Men vi fik snart andet at se paa end de nøgne, lodret opstigende Fjelde. I Stævne signaliseredes en «Qual», hvis Sprøit brødes i Regnbuefarver i det glimrende Sollys. Den dukkede under og slog med den uhyre Hale i Vandet, saa at Skummet sprøitede om den. Men pyt — een Hval er ikke farlig. Dog her er Flere — her er En, der En, og der — og der —. Se nn vare vi midt inde i en Hvalgrind, og en halvhundrede Bæster sprøitede, pustede og plaskede omkring os. En løb Baaden saa nær, at vi magelig skulde kastet Aaren bort i den, og en Anden dukkede en 3–4 Favne foran Baaden. Hovedsmanden var i stor Befippelse — lod han Seilet staa, kunde vi løbe lige paa et Uhyre, og saa kuldsejlede vi, og lod vi falde og blev liggende, kunde Hvalen komme op under os og kaste Baaden. Det var ingen anden Udvei end saa hurtigt som muligt at ro ind under Land, som ikke var langt borte, og paa denne Maade kom vi da ud af det farlige Selskab. Her oppe gaa ofte store Følger af Hval; men de angribe dog sjelden Baade. Kun naar det træffer, at en Hval kommer op under en saadan, eller Baaden ligger midt i en Sildestim, hænder det nok, at den giver Farkosten et Slag med sin Hale, saa at den revner.

Da vi naaede ned til Lofotodden, havde vi hele Havet for os i Vest, og foran os var Malstrømmen, som vi nu skulde befare. Men Pyt sa'n — istedetfor at jeg efter Skillingmagasinets Tegning havde tænkt mig den som en uhyre Tragt, hvori vi skulde trækkes ned, laa den saa [42] stille og fredelig som en blank Elv, og Strømmen var ikke stærkere, end at vi magelig kunde ro den op. Idag var det rigtignok godt Veir, men aldrig har den dog dette gefærlige Hvirvel-Udseende, som endnu den Dag idag forskrækker de fremmede Søfolk, der befare disse Farvand. Strømmen fremkommer ved Ebbe og Flod, som til bestemte Tider jage Vandmasserne frem og tilbage mellem Værø og Lofotodden. Denne Strøm kan blive temmelig stærk i Springtiden, og naar en stadig Vind har drevet Søen op i en bestemt Retning; men da den sjelden bliver haardere end i en skikkelig strid Elv, kan Enhver indse, at den selv for Baade ikke kan blive noget særdeles farlig. Det Værste er, naar en stærk Vind bærer mod Strømmen; thi da bliver Sjøen saa krap, at den let kan fylde en aaben Baad; men et Fartøi kan aldrig være i Fare her, naar det har Lods ombord, og Vinden er saa stærk, at Skibet lystrer Roret. Ellers kunde det let rage op i de mange Skjær og Grundinger, som her findes.

Stoltelig fore vi ned over Strømmen og vare snart paa Høiden af Mosken, en sukkertopformet Klippe, som ligger midt i Malstrømmen. Den er ubeboet; men om Sommeren havnes her flere hundrede Smaler, som finde rigelig Føde langs Fjeldsiderne. Det er dog ikke saa godt for disse heller; thi det hænder undertiden, naar Stormen rigtig kommer ansættende, at den hvirvler dem ned fra Fjeldtoppen og ud i Malstrømmen.

Vi nærmede os Værø, en vild Klippeø, hvor Havet har efterladt en smal Jordstrimmel, paa hvilken Kirken, Præstegaarden og en liden Samling af Huse ere beliggende. Paa vor hvide Husbaad førte vi Flag, og da Præsten saa de friske Farver skinnende paa Søen, fløi ogsaa hans Flag op paa Stangen paa Taget. Det var et hjerteligt Velkommen paa Afstand, før vi kunde trykke hverandres Hænder; [43] men mange Tak Fatter, denne Gang maa vi reise forbi, men paa Retouren skulle vi se, hvorledes det staar sig med dit Kjøkken og din Kjælder.

Vi omseilede Øen og landede paa Røstnæsvaagen for at optage Lensmanden, som skulde assistere ved Pacifikationen paa Røst. Her bliver man modtaget med saadan Gjæstfrihed, som den kun kan findes der, hvor der kan være Aar mellem hver Gang, man ser nogen Fremmed. Men Tiden var knap og Strøm og Vind gunstig, og saasnart Lensmanden var kommen, droge vi ud paa Røsthavet. Her var Hav overalt, kun i Ryggen havde vi Værøs takkede Fjelde og i Stævne nogle enkelte opstaaende Toppe af Klippeøerne omkring Røst. Snart kunde vi dog skimte Hovedøen, først det gamle Kirketaarn, der endnu staar som et Sømærke, saa den ny Kirke og lidt efter lidt de smaa Huse, som ligge adspredte omkring paa det flade Land. Da vi nærmede os Røst, bleve vi omsværmede af store Flokke af Alker og den papegøienæbbede Lun. Som næsvise Toldbetjente krydsede de omkring Baaden, og først da mit Dobbeltløb havde fældet et Par af dem, flygtede hele Flokken, men kom snart igjen med et endnu større Følge, som vilde se, hvad vi vare for Folk. De holde til her i store Kolonier i enkelte Fjelde, hvor de grave sig ind i Jorden med deres Næb, og i disse Huler have de sine Reder. Røstværingerne fange dem med smaa Hunde, som ere dresserede til at krybe ind i Hullerne og trække Fuglene og Æggene ud. Saadanne Fuglebjerge findes forresten ogsaa baade paa Værø og ved Nyke i Bø, og der kan være en saadan Mængde af Fugl, at Flokkene som mørke Skyer fordunkle Solen.

Da vi glede ind imellem Øerne, svømmede Ærfuglene lige ved Baaden, de store Blaamaager, Svartbager og Skarvene sade klyngevis paa Skjærene og saa paa os, og paa Høiderne sad hist og her et Par Gjæs som Vedetter for at [44] udspeide vor Styrke; men naar jeg lettede paa Geværet, lettede ogsaa Gaasen sin tunge Krop, og i

Harme kastede jeg da Hagelladningen ind i Maageflokken, som fløi tilveirs med et forskrækkeligt Skrig.

Endelig naaede vi frem til Landingsstedet, en smal liden Bugt med grønne Bredder, ved hvis Ende en hel Klynge af Huse var beliggende; men kun et saa nogenlunde skikkeligt ud, og det var Præstestuen, der her træder istedetfor Værtshus. Jens Persa modtog os med mange Bøininger og saa megen Ærbødighed, som om jeg mindst skulde være Keiser Nikolaus, og førte mig ind i Stuen, beklagende sin fattige Leilighed. Her var dog ikke saa galt, Stuen var taalelig ren, og en bred Seng var fyldt med Edderduns Dynner. Under Loftbjelken var opslaaet en Del Visitkort med deres Navne, som havde besøgt Røst, og det var ikke mange. Men jeg fandt dog, at det var en priselig Skik at lade Efterkommerne faa noget at fornøie sig over, og føiede mit ringe Navn til de øvrige.

Det var nu langt paa Dagen og for sent til at foretage noget Alvorligt. Jeg fik derfor en Mugge Vand frem og trakterede Værten og min Skyds med et Glas Punsch, og nu bar det ud for at bese os. Paa tre Kanter flød Havet sammen med Horisonten, men i Nordøst havde vi Værø og Vestfjorden, hvor Urbjerget stak frem som en vældig Kjæmpe, medens Vaagekallen tabte sig i Taagen og længer i Øst skinnede Saltens snedækte Fjelde. Det var en trist Udsigt; men selve Røst havde et venligt Udseende. Mine Folk sprang som unge Kalve omkring paa den grønne Vold og syntes her var et saa overordentlig pent Land, som var saa fladt. Og her kunde ogsaa være pent, men Gud naade os for Jordbrug her var. Rundt Husene voxede Græsset tæt og langt, og Poteterne stode trivelige; men et lidet Stykke borte laa den brune Lynghede, som ved lidt Kultur ^[45] kunde blevet en frodig Eng. Ved Jens Persa's Fjøs laa en Gjødseldynge, som ragede op over Taget, og da jeg gjorde ham opmærksom paa denne Guldgrube, svarede han naivt, at nu skulde snart Fjøset flyttes for ikke at forgaa, og viste mig flere Dynger, som allerede forhen havde forvoldt ham det samme Bryderi. Og alligevel drives her paa Kreaturer, men dog især Smaler, som hele Aaret igjennem gaa ude i Fjeldene omkring Øen, og som fanges ind om Vaaren og ribbes, naar den tætte Vinterham løsner af for at give Plads for den nye Uld. Poteter avles her en Del, men Korn skal ikke ville trives, fortalte de; men det var vel heller ikke forsøgt.

Fra Røst faar man aldrig Anmeldelser om Vrag; thi som selvstændige Folk tage Røstværingerne helst alle Parter selv, og da de deri ere enige Allesammen, er det ikke saa greit at faa Tingen forandret. Da jeg nu spurgte Jens Persa, om aldrig Noget drev ind her, satte han en andægtig Mine op og forsikrede, at i hans Levetid var aldrig en Pinde kommen ind; dog alle Husene stode som tause, men sikre

Vidner for at han løi; thi Stokkene og Plankerne vare alle gjennemborede med en Mængde smaa Huller, som viste, at de i længere Tid havde været i Søen og bearbejdede af *teredo navalis*, som jeg tror han heder det lille Kreatur, som ødelægger Skibene. Jeg viste paa disse Huller og tog Jens Persa i Skole; men jeg kunde ingen anden Forklaring faa, end at Husene vare byggede for mange Hundrede Aar siden. Da jeg kom paa Vragkapitlet, blev Jens ikke nær saa forekommende som før, og da der ingen Udsigt var til at faa Rede i den Ting, sprang jeg over i en anden Gade.

Som jeg gik der imellem Husene og saa mig om, styrtede en Kjærring med udslaget Haar og nøgen, men just ikke yndig Hals ud af en Hytte, faldt ned for mine Fødder og [46] idet hun betitlede mig «Deres Majestæt», ramsede hun op et langt rimet Digt, der lød som en gammel Psalme, hvori hun bad om Forbarmelse og Naade. Jeg troede naturligvis Kjærringen var gal, men endelig slap det da ud, at hun var en af de kommunistiske Kvindfolk, som havde delt med Jens Persa, og meget naivt søgte hun at forklare, at han havde meget, men hun lidet, og efter de menneskelige Lighedsprinciper burde de da dele. Med landsfaderlig Naade løftede jeg Synderinden op, og da hun viste Tegn til Forbedring efter at have hørt et Foredrag over Ejendommens Uforkrænkelighed, fik hun Løfte om at slippe for at reise sør, en Fart, som Lofotingen har megen Rædsel for, naar det gaar paa offentlig Bekostning. Dersom jeg havde fortjent Halvdelen af de Velsignelser, hun udøste over mig, vilde jeg mindst have været en Ærkeengel, og med stolte Skridt i Bevidstheden af min nye Værdighed spankede jeg videre.

Men det var ikke stort Mere at se, og da det snart var Køietid, gik jeg ind i Præstestuen og indbød Jens Persa til at passiare Aftenen og fortælle Eventyr fra Røst. Men dem kunde han ingen af, Øen havde ingen Historie og ingen Sagaer, og af Eventyr kjendte han ingen andre end dem om Skarvene paa Udrøst, som han havde læst i en Bog hos Klokkeren paa Moskenæs. Men saa kom vi til at tale om Fiskeriet og om Farten til Lofoten. Da fik jeg høre, hvad der blev af Mandfolkene derude; thi i 3 Præsters Tid er intet voxent Mandfolk derfra begravet i kristen Jord. Ved Røst drives intet Fiske om Vinteren og derfor maa de søge op til Lofoten, men der maa en god Kuling til at de i den korte Tid, som det lyser i Veiret ved Juletid, kan naa over Røsthavet. Sommetider kan da Stormen lægge til, eller den kan tage ganske af, eller Strømmen kan skifte, medens de ere ude, og i alle Tilfælde er det næsten [47] den visse Død; thi her gaar Søen som store Hus, og det brækker paa alle Kanter, saa at kun den, der har det nøieste Bekjendtskab til Farvandet, kan finde frem. Men det er ikke godt at se Medene, naar Natten er kommen paa, eller Havtaagen har lagt sig saa tæt ud over Søen, at man ikke kan se en Haand for sig.

Jens havde engang 6 Brødre; nu har han kun En tilbage, der bor hos ham som gammel Kal. En Vinter for mange Aar siden reiste alle Brødrene paa 2 Baade til Lofoten, men Stormen lagde til, og et Par Favne fra Jens's Baad fyldtes Kammeratbaaden og de 4 Brødre, som der vare, omkom, uden at de Andre kunde række dem en Haand til Hjælp. Saaledes gaar det oftest her. I Vinter, fortalte han, gik ogsaa en Baad med 6 Mand for det, og disse Sex vare de dygtigste Fiskere og Fuglefængere paa Øen; nu var der næsten ikke Andet end Børn og Kvindfolk tilbage, uagtet Røst har henimod 100 Indvaanere. Da min Skyds hørte dette, fandt de ikke længer, at Røst var noget pent Land, uagtet ogsaa det var dygtige Søfolk.

Den næste Morgen skulde jeg været med ude i Fuglefjeldene for at se paa Fangsten deri, men det blæste en rygende Storm med Regn og Slud, saa jeg var glad ved at holde mig hjemme. Om Formiddagen kom hele Synderkompagniet sammen, og da blev der Spektakel; thi ikke alene Kvindfolkene, som havde stjaalet, græd, men Vidnerne og tilslut Jens Persa med opførte en Hylekoncert, som var ganske forskrækkelig. Her ude blandt disse simple Folk med den gammeldagse Tro har selv en saa almindelig Forbrydelse noget Rædselsfuldt ved sig. Var det saaledes overalt, var det ingen Sag at faa Retten fremmet. Denne Sag blev derfor snart afgjort. Men nu begyndte den vanskeligste Del af min juridiske Virksomhed; thi nu kom Folk fra alle Kanter med de mest forunderlige Spørgsmaal. Det mest Komiske [48] var dog et Par Karle, hvoraf den Ene i lang Tid havde eiet Øens eneste Gevær og dermed skudt Kobbe. Nu havde den Anden ogsaa kjøbt sig et Gevær og vilde til at drive paa samme Skytteri, men dette ansaa den Første naturligvis som et rædsomt Indgreb i sin hævdede Ret, og det var aldeles umuligt at gjøre ham Andet begribeligt. Jeg maatte tilslut agere Kadi og slaa op en Plakat, hvori bekendtgjordes, at Lars Nilsa ligesaa godt skulde have Lov at skyde med sit Gevær, som Per Hansa med sit.

Paa denne Maade gik da Tiden til Kl. 3 om Eftermiddagen, da det var Flod, som vi skulde have for at komme indover; men Røstvæingerne skreg himmelhøit, da vi talte om at reise afsted i sligt Uveir. Det kulede ogsaa ganske alvorligt, og uhyre Bølger rullede ind paa Stranden som en Væg af Smaragd med et Tagskjæg af de hvideste Perler. Regnen pidskede paa Ruden, og i det Ærgeligste Humør maatte jeg gaa frem og tilbage i Præstestuen og vel de hundrede Gange læse Navnene paa de Fremmede, som havde været der. Den næste Morgen tidlig var Veiret ligedan. Jeg blev nu ogsaa kjed af at tære paa Tørmaden; thi her var neppe en Skaal Mælk at faa. En prægtig Piland laa og dukkede ude i Vaagen, og med Geværet i Haanden gik jeg ud i Stuedøren og klemte paa. Den laa der; men jovist fik jeg nyde den; da jeg

gik ud i den anden Stue for at faa Folkene til at sætte en Baad ud og hente den, slog en Ørn ned og bortførte Anden ligefor min Næse. Det var dog uudholdeligt.

Om Eftermiddagen bedagede Veiret sig lidt; men Røstværingerne rystede fremdeles paa Hovedet, og Lensmanden paa Værø, en kjæk Sømand, hvis Formand druknede paa Røsthavet, og som selv venter at faa den samme Død, vilde nødig til. Men min Skyds var nu ogsaa bleven saa fornøiet af Røst, at de uden Betænkning erklærede, at de vilde [49] forsøge, skjønt Forsøget ikke kunde gjælde Andet end at bjerge Livet, da vi havde Vinden bent efter og derfor ikke kunde vende, om den skulde falde for tung. Baaden blev gjort klar; men da vi heisede Seilet begyndte Lensmanden at synges: «Hvo ved, hvor nær mig er min Ende.» Det var slet ikke hyggeligt at høre af en kjæk Sømands Mund i det samme man i en Storm lægger til Fjords. Det gik dog bedre end Nogen af os havde ventet, Vinden stilnede af, og med en passelig Bør gled vi indover, indtil Røst tabte sig i Taagen. Søen gik dog endnu høi, og rundt omkring os var Braat og Brand; men Lensmanden var en sikker Lods som i god Behold førte os frem til Værø.

Her tog jeg ind hos Præsten, og det var en Mand, hos hvem man kunde hvile ud efter et Besøg paa Røst. Men Præsten paa Værø maa ogsaa være gjæstfri, det ligger i Tingenes Natur. Her kommer Provsten vaa Visitats en Gang om Aaret, og hvertandet Aar maaske kan en Sorenskriverfuldmægtig slænge herud paa en Justitssag. Det er alt det Samkvem, han har med den civiliserede Verden. Derude paa Øen sidder han og ser indover Vestfjorden og Lofoten, hvor dog et vist Liv rører sig; men han er skilt derfra ved et Hav, som allerede har slugt saamangen Mand, og ved sine Kaldspligter, som forbyde ham at reise. Til Afvexling maa han en 3–4 Gange om Aaret reise ud til Røst med Udsigt til aldrig mere at komme tilbage. Om Sommeren kan det endda gaa an; thi da er her grønt paa Bøen omkring Præstegaarden, og er man Fisker eller Jæger, kan man altid skabe sig en Smule Fornøielse; men om Vinteren, naar de rasende Storme fare ned af Fjeldet bag Præstegaarden, naar Slud og Regn forbyde En at gaa ud af Døren, naar Posten lader vente paa sig i Uger og Maaneder, og naar man sover ind og vaagner under den melankolske Musik af Havet, som brydes paa Stranden, da maa der [50] sandelig en ualmindelig Karakterstyrke til for ikke at tabe Modet.

Denne og mange andre Materier bleve drøftede mellem den gode Præst og mig, og med et hjerteligt Ønske om snart at maatte kunne hilse paa ham under venligere Omgivelser, tog jeg næste Dag Farvel og drog indover Vestfjorden.

5. Folk og Levemaade

Man skulde tro, at Folk oppe under Polarcirkelen skulde have sit eget eiendommelige Præg, at Tanker og Følelser hos Mennesker, der leve mindre under Paavirkning af det øvrige Samfund, skulde gives en særegen Retning, saaledes som vi se hos Beboerne i vore ensomme Fjelddale. Men allerede Sproget tilkjendegiver, at Nordlændingen ingen saadan Nationalitet har; thi naar man undtager Bortkastningen af Endevokalerne, Brugen af K. for H. og endelig en Del Ord, mest *termini technici* vedkommende Fiskeriet, er Sproget næsten dialektfrit, og en Østlænding har ligesaa let for at forstaa Nordlændingen, som denne forstaa ham. Heller ikke finder man her særegne Skikke, nedarvede fra Forfædrene, eller nogen Nationaldragt eller nationale Digtninger. Alt har et særdeles tarveligt prosaisk Præg, og kun naar man ser Nordlændingen med urokkeligt Flegma og umanerlig Dovenskab drive paa Jordarbeide eller med en ubeskrivelig Dødsforagt seile afsted i Storm og Uveir, kan man skjelne ham fra den østlandske Bonde.

Det er ogsaa ganske rimeligt, at her ingen karakteristisk Nationalitet kan have uddannet sig; thi for det Første lever Nordlændingen ikke saa aldeles udenfor menneskeligt Samkvem, som man skulde tro. Vinterfisket samler Almuen fra hele det nordlige Norge i Lofoten, Sommer- og Sildfiskerierne ^[51] bevirke en stor Konflux af Folk paa flere Steder langs hele den nordlige Kyst, og paa Nordfarjægterne gjøre en Mængde Nordlændinger aarlighaars 2 Besøg i Bergen eller de throndhjemske Stæder, saa at man ikke med Grund kan kalde dem Hjemfødninger. Dernæst bevirke de talrige Indvandring, at Befolkningen bliver blandet, og idet de forskjellige Ejendommeligheder gjøre sig gjældende, forhindres den nordlandske Folkekarakter fra at udvikle sig i nogen særegen Retning. Formedelst den lette Adgang til Erhverv ved Fiskeri og den høie Tjenerløn, søge nemlig hvert Aar en hel Del unge Folk herop, mest fra Sogn og Vos, men tillige fra Throndhjems Stift, Gudbrandsdalen og Østerdalen, der i Regelen slaa sig til Ro her oppe, naar de have erhvervet Saameget, at de kunne kjøbe en Gaard; og disse Fremmede danne, idetmindste i Lofoten, hvad Jordbruget angaar, saa at sige Kjernen af Befolkningen.

Af disse Indvandrede ere vistnok Mange, som ere dimitterede fra Strafanstalterne i Throndhjem eller Bergen, eller som paa anden Maade have udspilt sin Rolle dernede; men Mange ere ogsaa skikkelige Folk, som medbringe et Par kraftige Arme og hjertelig Lyst til at bruge dem, og det vil sjelden slaa feil, at de erhverve en liden Formue at efterlade sine Børn. Selv Døgenikterne fra Byerne, som have tilbragt deres meste Tid i Raadstuarresterne, blive ikke sjelden skikkelige Folk

heroppe, hvor de ved Arbeide kunne vinde en lykkelig Tilværelse, og hvor Fristelserne ere færre.

Den indfødte Nordlænding kan man med fuldeste Ret karakterisere som flegmatisk og godmodig. Uden store Lidenskaber ser man ham ikke begaa store Forbrydelser, og naar man undertiden hører tale om en heroisk Handling, kan man paa Forhaand vide, at den er udført paa Søen; thi her forsvinder Flegmaet, Følelsen indtager sin Plads og Energien anspændes til det Yderste for at frelse eget og Andres Liv. [52] Ingensteds ere Slagsmaal saa sjeldne, og naar man stundom hører Folk have været sammen en Smule, er der idetmindste i en af Parterne Vosseblod. De Forbrydelser, som hyppigst begaaes, ere Smaatyverier, især Smaatyverier paa Søen under Lofotfisket; men formedelst Mangler ved Opsynet er denne Forbrydelse i Folkemeningen, og man kan næsten sige af Nødvendigheden paa en Maade adlet, saa at der maa gjennemgribende Foranstaltninger til at faa den hæmmet. Dernest udviser Kriminalstatistikken et ikke ubetydeligt Antal *crimina carnis*, som i det Hele i det nordlige Norge skulle være temmelig hyppige.

Nordlandsbonden er gjerne høi og staut bygget; hans Ansigtstræk ere regelmæssige, og i en Forsamling af Fiskere i Kirke eller paa Fiskepladse kan man se udmærket smukke Karle blandt dem. Fruentimmerne ere ikke saa godt udstyrede af Naturen, men deres Teint er finere end hos de sørlandske Bondepiger, og iblandt dem kan man finde fuldendte Skjønheder.

Naar man ser Nordlændingen paa Land med de træge Bevægelser og de alvorlige Miner, skulde man ikke tro ham istand til at komme saa vidt i Affekt, at han kunde bevæges til at røre sine lange Skvanker efter Takt; men naar Violinen spiller op, da kommer der ogsaa Liv i ham, og utrættelig farer han afsted paa Hosesokkerne, indtil Morgenen gryr ind af Vinduet. Dans er Nordlændingernes største Fornøielse, hvori baade Unge og Gamle deltage, og snart hvirvles Veikjan rundt i en Springdans, snart trippe de om i en Hamburgerskotsk; thi Danserummet tillader ikke at gjøre store Svingninger. Ved Bryllupper og Barsedaaer maa der Dans til; om Søndagsaften samles Ungdommen fra Grandlaget paa Laaven, og naar en Baad ligger veirfast, hentes Spillemanden, og Tiden fordrives med at danse. De Gamle og Affældige danne Væggepryden, af og til tage [53] de sig en Dram, indtil Stuen og de Dansende dreie sig rundt i et bestandigt Kredsløb, og Kallen maa stave ben i en Seng; men i Midten af det lille Rum bevæger sig i en tæt Atmosfære af Røg og Støv en lang Fisker med Piben i Munden og et rødmosset kvindeligt Væsen med gult Haar og en liden sort Hue, indtil Spillemanden med barbarisk Tyrani gjør Slut paa Fornøielsen ved at gjøre Slut paa Musiken. Men medens han hviler sig, da holdes

Julspel, eller en Vittighedsjæger forsøger sine Kræfter, og hans Indfald belønnes med stormende Latter.

Ved saadanne Sammenkomster drikkes ikke saa lidt, men uagtet dette, og uagtet Nordland konsumerer et betydeligt Kvantum Brændevin, kan man i det Hele ikke kalde Nordlænderne drikfældige. De søge ikke i Masse hen til Landkræmmerne om Søndagen, saaledes som man saa mange Steder paa Østlandet, og naar de fra Bergen kunne faa et Kvantum Brændevin, husholde de saaledes med det, at det kan vare til næste Aars Stevne, trods den Fristelse, som ligger i at have det i Huset.

Oplysningen staar naturligvis, som Følge af den vanskelige Adgang til at søge Skole, paa en temmelig maadelig Fod. Læse kunne de jo Alle, men med Mange er det smaat nok, og deres Skrivekunst indskrænker sig gjerne til at klore et Navn- eller Bomærke. Rimeligvis som en Følge af deres træge Fantasi, finder man mindre Overtro blandt Bønderne heroppe, end hos Sørlænderen. Huldren, Nisser eller Bergkaller existere ikke heroppe; men hos Enkelte erstattes de dog ved Draugen, Havmanden og Søormen. Hvad den Sidste angaar, da sige de Fleste med Peder Dass:

«Om Søormen ved jeg ei mindste Beskeed
Jeg haver ham aldrig med Øinene seed',
Begjærer ei heller den Ære.»

[54] Men Mange tro ogsaa at have seet den, og deres Beskrivelse passer aldeles til de øvrige Fortællinger, man har om Uhyret. Drauge have Færre set; men Flere fortælle at have hørt den, og da lyder det som et rædselsfuldt Skrig om Hjælp, som varsler om Uveir. Dette Sagns Oprindelse kan her saa let forklares; thi i taaget Veir eller en mørk Vinterdag kunne Nødskrig fra Folk, som have været i Fare, let have havt en rædselsfuld Klang, og baaret paa Stormens Vinger har det opvakt en overtroisk Frygt hos Folk i Land, som Intet have kunnet se. Det er derfor glædeligt, at denne Overtro synes at ville udryddes; thi mange Menneskeliv ville derved maaske reddes, som ellers vare fortabte.

Nordlænderens æsthetiske Læsning indskrænker sig til Peder Dass's Værker. «Peterbøger» ere de, som eftersøges i Bergen, og gives der en Boglade, hvor de ikke findes, da opvækker den Nordlænderens dybeste Foragt. Men Peder Dass er ogsaa en Forfatter efter Nordlænderens Smag. Den gammeldagse Stil, de store tydelige Bogstaver og den letfattelige Fremstillingsmaade tiltaler ham overordentlig, og de nøiagtige Beskrivelser i «Nordlands Trompet» opvække hans dybeste Interesse. Naar Forfatteren her reiser fra det ene Vær til det andet og taler om Skreien eller

om den «springende Sei» og Fiskenes Dronning, den fede Qveite, hvoraf man faar det «dryppende Rav», da har Nordlændingen selv reist akkurat den samme Vei og glædet sig ved de samme Ting, og saa kan han kontrollere sin Digter, og bedømme, om han siger sandt. Derved opstaar et gemytligt Kammeratskab imellem dem, som vil vedvare, saalænge der er en Peterbog at faa.

Som en Følge af Jordbrugets lave Standpunkt, savner man heroppe næsten aldeles Østlandets Proprietærklasse. Alle Bønder staa næsten paa det samme Trin, og naar Nogen har været heldigere eller arbeidsommere end Andre og [55] erhvervet en Formue, ser man ingen synderlig Forandring hverken i hans Levemaade eller i hans Virksomhed. Han ror selv Vinterfisket, indtil han bliver for gammel, og da indtræde hans Sønner i hans Sted, og almindelig tager da Kallen Kaar og gaar hjemme og driver. Hænder det sig, at Nogen efterlader sine Børn betydeligere Formue, søge disse gjerne at erhverve et Handelssted og gaa nu over fra Fiskere til Handelsmænd.

Af disse gives her en stor Mængde, indtil 5–6 i et Præstegjeld, som beskjæftige sig med at indkjøbe Fiskevarer hos Bygdens Folk og forsyne dem med Byvarer, og for Lofotens Vedkommende tillige med at forsyne de fremmede Fiskere, som søge det. Handelen er en rig Erhvervskilde her oppe. Hundreder af Fartøier, ladede med alskens Kram, søge herop og vende tilbage med god Gevinst, og næsten i enhver Bugt, hvor Baade kunne finde Havn, ser man en Handelsmands nette rødmaalede Hus med hvide Vinduer, omgivne af en Mængde Smaahuse og Pakboder. For Flere kan det vel være smaat nok; men Nogle gjøre gode Affærer og erhverve Formuer, som selv sørpaa vilde regnes for betydelige. Disse Handelsmænd ere Gjæstgivere tillige; men Sørlændingen, som er vant til de skidne Skydsskifter op efter Landet, vil forbauses, naar han kommer ind i de elegante Værelser med Mahognimøbler, og lidt flau vil han vel ogsaa blive, naar han i den Tanke, at man her kan leve ret godt, med en Herremine rekvirerer frisk væk, og naar han da forlanger sin Regning, bliver fortalt, at han Intet har at betale. Og dette vil hænde de fleste Steder. De Rejsendes Antal er her saa ringe, og den selskabelige Adspredelse saa sjelden, at de fleste Handelsmænd med Glæde renoncere paa den ubetydelige Betaling for at have den Fornøielse at have et dannet Menneske til Gjæst, og som saadan bliver man altid behandlet. Naar man først rigtig er kommen [56] i Tur hermed, finder man sig naturligvis nok saa vel i et saadant Arrangement, da de fleste Handlende ere dannede, jævne og ligefremme Folk, som man kan have Fornøielse af at omgaaes. Hos disse Handelsmænd gjenfinder man den nordlandske Charakter i en forædlet Skikkelse. De ere rolige og stilfærdige af Væsen, og for den Fremmede ville de synes noget tilbageholdne; men bliver man først kjendt med dem, brydes snart

denne Skorpe, og man finder et varmt Hjerte, der er aabent for alle ædlere Følelser. Den triste Natur og den liden Adgang til selskabelig Omgang har vistnok en stor Andel i deres tilbageholdne Væsen; men i Julen, naar de reise paa Besøg hos hverandre, og naar Dansen ret er kommen i Gang, da gjennemstrømmes Alle af den livligste Munterhed, og den Fremmede vil snart glemme, at han er langt borte fra sine Kjære og sine vante Omgivelser.

De Embedsmænd, som søge herop, reise sjelden afsted med den Tanke at dø heroppe. Et Embede i Nordland er gjerne det første Trin paa Befordringsstigen, som søges, fordi man intet Andet kan faa, og med Længsel se vistnok de Fleste det Øieblik imøde, da de kunne drage sør igjen. Men denne stadige Flytningstanke gjør Sørlændingen uretfærdig mod hans Opholdssted og forhindrer ham fra med Upartiskhed at betragte Forholdene eller med Iver at foretage de Smaaforanstaltninger, f. Ex. Træplantninger, Haveanlæg eller deslige, som selv heroppe kunne bidrage til at gjøre Tilværelsen behageligere. Det store Savn, som da ogsaa bestandig omtales, er Mangelen paa Natur, d. v. s. paa bløde sørlandske Situationer, og dette Savn kan, hvad selve Lofoten angaar, kaldes berettiget; thi her er ikke Andet end Fjeld over og Vand under, og med stor Vanskelighed kan man mellem Stenurene faa sig en Spadseretur. Men anderledes er det i Vesteraalen. Her findes overalt lange, flade ^[57] og tildels dyrkede Strækninger, hvor man kan ride, og Ulvøen, der omtrent er et Par Mile i Omkreds, frembyder med sine med temmelig frodig Birkeskov bevoxede kollede Bakker, med sin gode Landevej og med den herlige Udsigt over Fjorden, der er omgjærdet af de fantastiske Lofotfjelde, et saa smukt og behageligt Opholdssted, at faa Egne før kunne maale sig dermed. Om Sommeren, naar Soen ligger blank, og de mangfoldige Søfugle stoltelig seile afsted paa det glatte Speil, naar Maageflokkene som Sneskyer stryge hen over Vangen, og Bogfinken og Blaakjælken synges i Birkeskoven, da kan man uden stor Fantasi drømme sig hen, hvorsomhelst man har fundet den lille Plet, der i Tankerne bestandig staar som det Paradis, hvor man vilde leve og dø; og naar Midnattsolen over det Hele kaster sin magiske Belysning, og Fjeldene gløde i den herligste Rosenfarve, da skulde det være underligt, om ikke Mange i sit Hjerte vilde indrømme, at de ingensteds havde set en saa deilig Egn.

Men dette er Sommerbilledet, vil man sige; men tænk nu den kolde, lange og mørke Vinter og de frygtelige Storme. Ja det er sandt; men ogsaa herom gjør man sig dog overdrevne Forestillinger. Man savner her oppe den friske, behagelige nordiske Vinter, de grønne Naaleskove og Slædeturene; Slud, Regn og Storm er det jævreste Veir. Men saa er man heller ikke udsat for Østlandets bidende Kulde, og stundom klarer det da ogsaa op, Sneen bliver liggende, og nu kan man kjøre

overalt; Slæderne komme frem, og under Dombjældklang gaar det lystigt afsted under en Himmel, hvorpaa Nordlysene udskyde sine Flammer i den rigeste Farvepragt. I Oktober Maaned gaar det hurtigt nedad med Dagslyset, og i Begyndelsen af December forsvinder Solen af Horisonten; men man tager dog fejl, naar man tror, at Folk deroppe i denne Tid bestandig raver i Mørket. Naar Himlen er rigtig overskyet, eller Havskodden har lagt [58] sig indover Fjordene, da vil man ved Middagstid vel behøve Lys for at læse sin Stil eller skrive; men er Veiret nogenlunde oplyst, vil man i en 3–4 Timer kunne se at foretage alslags Arbeide, og ingensinde er Mørket saa stærkt, at man desformedelst ikke skulde kunne række at reise et Par Mile om Dagen. Men hvad kan det nytte at reise, siger man, her er jo Ingen at søge Adspredelse hos; adskilt fra hele Verden er man henvist til sine egne fire Vægge, og det bliver man i Længden kjed af. Der er noget i denne Anke, og man er i det Væsentlige henvist til den selskabelige Hygge, man kan have i sin egen Familiekreds. Men er det ikke ofte saaledes paa Landet? Ja naar Alt kommer til Alt, gives her maaske mere Omgang end i mange andre Egne. Her er Embedsbrødre at besøge og her er Handelsmænd, hvis Selskab er ligesaa behageligt, og ere Besøgene sjeldnere, saa ere de ogsaa længere, og Fornøielsen smager desto bedre. Ungdommen faar sig snart en Dans, og de Gamle et Slag Kort, og naar man en mørk Vinteraften kunde titte ind i den festlig oplyste Storstue, vilde man finde Alt saaledes, som man er vant til det der sør, kun at man her kan se paa ethvert Ansigt, at man virkelig morer sig.

Naar man saaledes veier Alt, vil jeg ikke sige, at Balancen falder ud til Fordel for Landet heroppe; men jeg antager dog, man vil indrømme, at det ikke er saa galt, som man havde troet, og at det nok ogsaa gaar an at leve og leve godt under Polarcirkelen.

6. Posten kommer!

«Posten kommer!» ere de magiske Trylleord, som bringer mangfoldige Hjerter til at banke heroppe i det kolde Norden, hvor selve Følelserne stivne. Posten er Forbindelsesledet med Civilisationen og Menneskeheden. Verden kan være [59] stillet paa Ende, uden at man ved det Mindste derom – Posten bringer Efterretninger, og medens man gennemflyver de tætskrevne Breve eller de vidtløftige Avisbunker, lever man Begivenhederne med og glemmer for et Øieblik,

at i det samme Moment rører og bevæger der sig sydpaa andre Følelser og andre Begivenheder end de, som nu fængsle vor Opmærksomhed.

Men Aviser og Breve tale ikke blot om Politik. Her er noget for Alle. De faa politiserende Notabiliteter læse Aviskjævlerierne og Polemiken, Handelsmændene notere sig Priser paa Tørfisk og Tran eller studere omhyggeligen de lange, vidtløftige og med megen diplomatisk Finhed skrevne Epistler «fra deres hengivne Ven og Kjøbmand» der nede i Ber'en, og Alle, som have Familie og Venner der sør, de aabne med skjælvende Hænder den sorte Postvæske, hvis Indhold kan bringe Sorg og Ulykke eller Glæde og Lykke. Man kaster alle Forretningsbreve tilside, man sorterer efter Haandskrift, Segl og andre ubedragelige Mærker, og finder man saa et Brev med sort Lak, da river man det op for at komme til Vished om sit Tab, og den øvrige Post maa hvile, til man har forvundet den første heftige Sorg. Men sommetider kommer Posten næsten tom. Aviser og Breve ere blevne forlagte, eller i de stormende Vinterdage ere de forskjellige Poster blevne liggende veirfaste, saaledes at de indhentes af den paafølgende Post, før de komme afsted. Da bliver man overordentlig flau, og Savnet erstattes kun umaadeligt ved den dobbelte Post, som kommer næste Gang; thi da ere Efterretningerne saa gamle, at de kjede, og Avisernes Mængde saa stor, at det næsten er et uoverkommeligt Arbeide at læse dem.

Med Læserens Tilladelse skulle vi et Øieblik forlade vore vante Omgivelser og i Tankerne gjøre et Besøg i en nordlandsk Præstegaard i det Øieblik, da Posten er ventende.

[60] Familien har netop spist Middag og er nu samlet ved Kaffebordet. Klokken er omkring 2; men da det er midtvinters, er det allerede Skumring i Stuen, og dersom det ikke paa nordlandsk Maner var Vinduer paa 3 Kanter af Værelset, vilde man behøve Lys. Stormen tuder ude paa Fjorden, Vindstødene fare ned af Fjeldene og boltre sig som mørke Jetteskikkelser paa de skumtoppede Bølger; af og til ryster Huset og en isnende Kulde farer igjennem den lune Dagligstue. I Sofaen sidde Præsten og Handelsmanden, som nu i 14 Dage regelmæssig har været borte i Præstegaarden for at spørge efter Posten. Samtalen dreier sig om Sandsynligheden og Muligheden af, at den kan komme den Dag. Denne Post bliver ogsaa ventet med mere end almindelig Interesse. Handelsmanden gjør sikker Regning paa Bergensbrev, hvori skal indeholdes Oplysninger om Udsigterne for Aaret og om de forskjellige Priser paa Fiskevarerne, hvorefter han skal bestemme sig med Hensyn til sit Indkjøb under det netop bestaaende Vinterfiske. Præsten venter Brev fra sin Svigersøn paa Sørlandet. Hans Datter blev gift ifjor, og det sidste Brev indeholdt

Antydning til, at han med næste Post kunde vente Efterretningen om at være bleven Bedstefader. I en Maaned har nu den gamle Hædersmand længtes efter det dyrebare Budskab og i 14 Dage har han daglig set udover Fjorden efter Postbaaden, men med taalmodig Resignation har han maattet se den ene Dag svinde efter den anden. Det er ogsaa en anden Grund, hvorfor han saa ivrig ønsker Postens Ankomst. I over 20 Aar har den Gamle forkyndt Ordet heroppe, og han var nu næsten groet fast til den haarde Klippebund. Men da kommer en ung Præst, som en Tid var Kapellan hos ham, og bortfører hans ældste Datter til Sørlandet, hvor han er bleven residerende Kapellan i det Præstegjeld, hvor den Gamle var født. Det gik ham nær til Hjertet, og med Længselen [61] efter Datteren spirede ogsaa Længselen efter Barndomshjemmet frem; alle de gamle Erindringer dukke op om kjære Bekjendte, og da Sognepræsten dernede netop er død, har han indgivet Ansøgning om Kaldet, hvor haardt det endog vil blive ham at skilles fra den trohjertige Almue, imellem hvilken han nu i saa mange Aar har levet og virket.

Præstekonen er beskjæftiget med at skjænke Kaffe, men hendes Tanker hænge ved Mændenes Samtale, hvoraf hun søger at uddrage den Slutning, at Posten ikke længe kan lade vente paa sig.

Paa Gulvet spadserer Pesonelkapellanen med Piben i Munden. Det er en lang, tør Skikkelse, der ikke interesserer sig for Andet end Konstitutioner, men derfor holder han ogsaa af baade de politiske og de økonomiske, og ligesom han sværmer for Frankrigs Konstitution, saaledes har han heller Intet imod at blive konstitueret i Embedet, naar hans Sognepræst blev forflyttet. Da det med sidste Post saa broget ud i Frankrig og Besættelsen af det omtalte Sognekald dernede nu maa være afgjort, har han en dobbelt Grund til at længes efter Posten.

Ved Vinduet sidde Præstens tvende Døttre i livlig Passiar med Huslæreren. Ogsaa de længes efter Posten, thi Smaapigerne vente Efterretninger fra Søsteren og om Præstekaldet med Ungdommens hele stormende Bevægelse, og Huslæreren har en Kjæreste der nede, fra hvem han Intet har hørt et Par Postdage. Men det unge Blod holder ikke ud at sidde rolig og stirre udigjennem Vinduet, og denne Gruppe, der var sat til at observere Postbaadens Ankomst, er i en livlig Konversation. Huslæreren, der er meget forelsket i sin Kjæreste, har den Svaghed ikke at ville være det bekjendt, formodentlig for desto mere ugenert at kunne agere Kavaller heroppe; denne Svaghed havde Præstegaardsjomfruerne opdaget og nu drillede de ham med at bevise, at han [62] umulig kan vente Brev denne Gang heller, ja, naar Alt kommer til Alt, kanske hans Kjæreste allerede har giftet sig med en Anden; thi de

sørlandske Damer ere saa rare. Den arme Huslærer vrider sig under Pidslen, men holder gode Miner og forsikrer, at det ikke skal afficere ham det Mindste.

Men ved Vinduet staar en paalidelig Skildtvagt. Det er Præstens halvvoxne Søn Fritz. Han har ingen særlig Interesse af Postens Ankomst; men Alt, hvad der vedkommer Sjøen og Seilads, interesserer ham overordentlig, og naar Posten kommer, iler han ned efter Væsken og faar med det Samme en kort Beskrivelse af, hvadslags Veir det har været denne Gang, og hvor mange Klør der har været sat. Han staar nu med Næsen trykket mod Vinduet og stirrer ud mod Odden, ved hvilken Postbaaden skal vise sig. Han har staaet saaledes hver Eftermiddag i de sidste 14 Dage, men endelig ser han idag Noget stikke sig frem, derefter kommer et Seil og derpaa et Flag. «Der er Postniels!» skriger Fritz, «han har drukket en halv Pot», og dermed løber han paa Dør. Alle de Tilstedeværende ile til Vinduet og se nu Postbaaden med flyvende Fart stævne mod Præstegaardsstranden. Med en Klo tilbords skjærer Baaden afsted, og Handelsmanden, der er en god Sømand, gjentager Fritz's Udsagn, at Postniels «har drukket en halv Pot.»

Men medens Præstegaardsfolket med bankende Hjerter følge Postbaadens Bevægelser, naar den dukker ned imellem Bølgerne, eller naar Vindstødene lægge i Seilet og krænge Baaden over, maa jeg forklare, hvorledes det hænger sammen med Postniels og hans halve Pot.

Niels har alle sine Dage været en af de haardeste Seilere i Lofoten, og der gaves ikke Veir, som han ikke vilde lægge ud i. I sin Ungdom var han en lang Tid ansat som Postfører, og derfra havde han sit Navn. I denne Stilling havde han mangan haard Tur over Vestfjorden; men det ^[63] brød han sig aldrig det Bitterste om. Var det Uveir, og han traf paa en Jægt, var det hans største Fornøielse at kapseile med den, og da han aldrig satte en Klo paa sin Baad, før Jægten rev et Bonnet, holdt han sig stadig paa Siden af den. Som rimeligt var, havde han havt adskillige smaa Fataliteter. Saaledes reiste han en Vinter over Vestfjorden og havde en Passager, som medførte en Kariol. Hjulene bleve tagne af, Fadingen blev sat i Agterskotten, og Passageren satte sig noksaa bekvemt oppe i den. Som de nu seilede afsted i et rigtigt Vinterveir, kommer en Bølge, som Niels allerede længe havde observeret, og som det var umuligt at undgaa, den slaar over Baaden og skyller Kariolen og Passageren til Havs. Niels fandt det overflødigt at dreie Hovedet for at se efter Passageren, da Redning var umulig, men da Baaden fyldtes ved den samme Overhaling og var paa Vei til at synke, greb han i Draget, og med en Aandsnærværelse og Koldblodighed, som næsten kan kaldes overmenneskelig, heisede han Seilet i Top i den rasende Storm; Baaden skjød afsted som en Pil,

Vandet skyllede ud agter og Folkene vare reddede. En anden Gang laa han og baskede under Vaagekallen. Vinden faldt af Fjeldene, og sommetider kunde det være ganske stille. Derfor fandt Niels det heller ikke nødvendigt at sætte paa Seilet, men slap blot Skjødet, naar Rosserne faldt for tunge. «Men som eg sat, saa kjem de' ei Ross' dættand' ne' taa Fjelli' og faldt net som ein Stein i Segle, aa Baaten trilla.» Baaden blev liggende paa Seilet en Stund, og Niels benyttede Tiden til at rive en Brændevinsflaske ud af Flaskeforet, som ikke var faldt ud, og dermed spadserede han og Halskarlen op paa Kjølen, satte sig skrævs over denne og dreve til Havs. Halskarlen, som var ung og uerfaren, gav sig til at skringe af alle Kræfter; men Niels sagde ganske rolig til ham: «Ka' e' de' du skrik' for, Tosken? Her kjem Ingen og tak' os; [64] men bi' te' vi kjem' 'pund Skraavøia, saa kan du skrik'! Tak dæg en Dram saalæng'.» Men Gutten blev mere og mere bange og udmattet, Søerne sloge over ham og reve ham endelig med sig, og han forsvandt for Niels's Øine. Denne red imidlertid stoltelig afsted og tog sig af og til en Slurk af Flasken, og skottede hen mod Skraaven. Det begyndte at mørkne, og alt hans Haab beroede paa, at hans Skrig kunde høres der. Drev han forbi denne Ø, vilde han komme ud i Vestfjorden og da var det forbi. Han maalte koldblodig Afstanden; endelig syntes han at være nær nok, og nu gav han sig til at skringe af alle Livsens Kræfter. Han begyndte allerede at trættes, Baaden drev udover, og den sidste Gnist af Haab vilde til at slukkes, da hørte han et Raab fra Land, og kort derefter kom en Baad ud og tog ham op.

Saaledes laa han og rækede med Posten; men Ulykken var, at Posten og Niels vare for kjærkomne overalt. Hvor han kom, blev han skjænket en Dram eller to, og som han blev ældre, fik han mere Lyst til at forlange sit Ophold paa Handelsstederne; dette blev bemærket, og Niels fik sin Afsked paa graat Papir.

Nu gik han i Præstegaarden og drev og var ude og fiskede iblandt; men hans stadige Beskjæftigelse var at hente Posten for Præsten. Da laa han paa Postaabneriet og ærgrede sig over den moderne Seilads, naar Posten ikke kom til ret Tid, og anstillede Sammenligninger med gamle Dage, og for at fordrive de ledige Timer og Ærgrelsen, gik han paa Kramboden og fik sig en Taar. Naar han da reiste hjem igjen, kunde en kyndig Sjømand paa en Prik sige, hvormeget Niels havde taget til sig den Dag, thi for hver Pægel gav han op en Klo eller undlod at sætte den.

Præstegaardsfolkene stode i Vinduet og saa paa den vilde Seilads. Handelsmanden brummede over den forbandede Niels, som blot havde sat een Klo, naar fornuftige [65] Folk vilde sætte tre, og som kanske spildte hans kostbare Bergensbrev. Men

Niels var i sit Element, Baaden dansede afsted i et Skumhav, og inden faa Minutter lagde han til Bryggen. Fritz var strax ombord, og de to Venner havde et Øiebliks Konference, hvorefter Gutten med Haaret fingrende om det brunede Ansigt stormer opefter Bøen med Postvæsken i Haanden. Præstekonen havde besørget Lys ind og alle strømmede omkring det runde Bord, hvorpaa den skjæbnesvangre Postvæske laa; men før de ivrige Hænder gave sig ifærd med at rive Forseglingen op, blev der et Øiebliks almindelig Taushed. Præsten littede efter gammel Vane Kalotten af det graa Hoved, og de blege Læber bevægede sig sagte – de mumlede en kort Bøn, om at Alting maatte staa vel til der sør. Præsten satte Kalotten paa igjen, og alle Hænder gave sig ivrig ifærd med at rive Seglene og Spænderne op, Avispakken kom for Dagen, og derefter Brevpakken, Traaden blev skaaret over, og nu laa de kostbare Lapper der, som man ikke vilde bortbytte for Guld. Præsten og hans Kone oversaa med et Øiekast Seglene, og da ingen af Brevene bar Sorgens Mærke, faldt en tung Byrde fra deres kjærlige Hjerter. Man skulde nu til at sortere efter Udskriften. Det første Brev var skrevet med en sirlig Damehaand, og Huslærerens Haand skjød sig pilsnart ned for at fange den kostbare Skat; men en liden hvid Damehaand kom den i Forkjøbet, og den ene af Præstens Smaapiger holdt leende Brevet i Veiret og vilde have Herren til smukt at tilstaa, hvor kjært det var ham.

«Bah! Jeg skal gjerne lade være at læse det før imorgen», siger Studenten med slet skjult Bevægelse.

«Paa den Betingelse skal De faa det», svarer den Listige med triumferende Latter, og Brevet forsvinder i Studentens Kjolelomme; men det brænder som Ild, og kun ved heroisk Anstrængelse kan han sætte gode Miner til slet Spil.

[66] Præsten har imidlertid sorteret Brevene og et af dem er fra Svigersønnen. Han aabner det med skjælvende Haand, Præstekonen flytter sig hen til ham og deres tre Børn, hvis levende Øine hænge ved Faderens Læber og ved Brevet fra Svogeren, danne en smuk Gruppe om det patriarkalske Par. Ogsaa de Øvrige standse i deres Beskjæftigelse med at gennemrode Postvæsken og betragte opmærksomt den Gamle. Han gennemløber de første Linier, Ansigtets Folder udjævnes og et lykkeligt Smil glider hen over hans Ansigt. Glædedrukken fortæller han, at Alt er vel overstaaet, Louise har faaet sig en Dreng, og Moder og Barn ere efter Omstændighederne saa friske som muligt. Man skulde se den dybe Følelse, der maaler sig i Bedsteforældrenes ærværdige Ansigter og de glædestraalende Blikke, som skyde ud af de unge Tarters og Onkels livlige Øine. De lykønske hverandre

indbyrdes og de Fremmede deltage i Glæden; thi den gamle Præst og hans elskværdige Familie er afholdt af Alle.

Men Bedstemor vil høre Slutningen af Brevet, og Børnene flokke sig om Faderen, som forelæser den lange Epistel. Handelsmanden aabner sit Bergensbrev, Kapellanen faar fat i Avisbunken og studerer med Iver Frankrigsartiklen, og Huslæreren, den Stakkell, som ikke tør læse det Brev, som han har i Lommen, griber i Fortvivlelse en Avis, læser snart nogle Linier og kaster snart et Blik bort paa de Øvrige i Klubben. Kapellanens lange Ansigt bliver længer og længer, og Handelsmanden sætter op et gefærligt Fjæs.

«Den er solgt», raaber Kapellanen, og springer op.

– «For to Ort og atten» – brummer Handelsmanden og slænger Bergensbrevet paa Gulvet.

«Hvad er solgt?» spørger Studenten ivrig.

«Den franske Konstitution – Ludvig Napoleon har tilranet sig Magten – det er skjændigt.»

[67] «Tørfisken er solgt for to Ort og atten; det er oprørende.»

Studenten slaar op en hjertelig Latter og de to ivrige Herrer samle deres Tøler sammen og begynde at studere paa nyt. Da Huslæreren ingen Politiker er, læser han Dagsartiklen og som han gjenneblader Avisbunken, finder han blandt Befordringer den gamle Præst udnævnt til Sognepræst dernede.

«De har faaet Embedet, jeg gratulerer», raaber han, og rækker den Gamle Avisen.

Nu blev der Glæde over al Glæde, og Ingen gider røre en Avis mere.

«Iaften maa vi have et Glas Punsch, Mutter,» siger Præsten, «og til Maden maa Du traktere med et Glas Vin.»

Saaledes blev det og den lange Vinteraften gled hen som et Minut; thi de vigtige Nyheder havde givet Stof nok til Samtale. Studenten var dog ikke rigtig i sit Es, før Præstjomfruerne gik ud for at stelle til Aftens; thi da listede han sig op paa sit Værelse og kom en Stund efter ned med en glædestraalende Mine, men hans Øine fløi uroligt omkring for at se, om hans Fraværelse var bleven bemærket.

Det varede længe førend der blev Ro i Præstegaarden den Aften. Præsten og Kapellanen talte om Embedets Bestyrelse under Vakansen, Præstekonen og Handelsmanden diskuterede det vigtige Spørgsmaal, om hvilke Kreaturer der skulde sælges ved Auktionen, og hvilke der skulde efterlades som Inventarium. I en Krog var Huslæreren og Præstejomfruerne i en ivrig Passiar. Disse havde lagt Mærke til hans mistænkelige Besøg paa sit Værelse, og med kvindelig Ondskab plagede de nu den arme Fyr, for at faa ham til at gaa til Bekjendelse, om at han havde brudt sit Ord. I sin Fortvivlelse viste han intet andet Middel end at gaa angrebsvis tilværks og begyndte at skvadronere noget forfærdeligt om alle de unge Studenter og deilige Løitnanter, [68] som de vilde faa se paa Ballerne der sør, og den rimelige Hensigt med disse Herrers hyppige Besøg i Præstegaarden – saadant gaar an i Nordland – og Smaapigerne bleve saa røde som dryppende Blod og opgave Kampen.

Den Eneste, som ikke var rigtig fornøiet, var smaa Fritz. Han var jo meget stolt over at være bleven Onkel, og sin Nevø ønskede han alt Godt; men hvorfor Far endelig vilde flytte sør, hvor der hverken fandtes en saadan Seilbaad som hans egen, eller en saadan interessant Person som Postniels, det kunde han ikke begribe.

Endelig fandt man det passende at føie, og nu boltrede Drømmeguden Dagens Tanker og Følelser med kaleidoskopisk Farvepragt i de Sovendes Hjerner.

Handelsmanden dreiede Halsen om paa alle Bergensere, og Fritz seilede med sin Baad henover de grønne Præstegaardsjorder der sør, og Postniels sad ved Roret og raabte: «Dra' Kloa!»

Kapellanen var snart Keiser i Lofoten og snart Præst i Frankrig, og Huslæreren drømte, at Kjæresten var rømt til Kalifornien.

Smaapigerne spadserede snart i det Fri og plukkede Blomster med unge Studenter og straalende Løitnanter med hvide Glacéhandsker paa, og snart hvirvledes de i en Dans lige ind i Theatret, hvorom de havde hørt fortælle saameget. Men Præsten og hans Kone de gik Haand i Haand i Præstegaardshaven, som i deres lykkelige Forlovelsesdage; da de kom hen under den store Lind, skar de sine Navne deri som for 25 Aar siden, og imellem Grenene tittede et smilende Barneansigt, – det var den lille Dattersøn, som vinkede Bedsteforældrene ned til deres Barndoms Hjem.

7. Forliset

[69] En Dag i Februar stod jeg paa Kontoret og saa ud igjennem Vinduet. Ude paa Fjorden blæste en stærk kuling og selv inde i Børøundet, som skiller Ulvøen fra Langøen, gik Sjøen temmelig høi og Vindkastene boltrede sig hen over Bølgetopperne. Paa den Tid af Aaret er her ikke nogen Færsel, thi alt søvant Mandskab er nede i Lofoten paa Fiske og de enkelte Seil, som undertiden vise sig, tilhøre en eller anden Vesteraalingsbaad, hvis Mandskab gjør en Snartur hjem for at besøge sin Familie og bringe en Net Lofottorsk til den og nogle Hanker Fiskehoveder til Kreatturene. Jeg blev derfor meget forundret ved at se en Trerumming¹⁵ stævne ind gennem Sundet og lande ved vor Brygge, og forgjæves kaldte jeg Kontoristerne ind for at hjælpe mig at udfinde, hvad det var for Personer, de tre Sømænd, som kom op fra Sjøen. Det gav sig dog snart. Den Ene var en Skipper fra Christianssund og de to Andre hans Matroser. Paa en Reise fra England til Hjemstedet havde de lidt Havari og efter mange Gjenvordigheder vare de komne ind i en Nødhavn i Bøfjeringen, som hedder Nykvaag, og nu vare de begjærendes, at Skriveren vilde foretage en Tur derhen for at optage Søforklaring og vurdere Skaden.

I Nykvaag! og det ved Vintertid, da Sjøen gaar saa høi og Vinden lægger i Seilet med en ganske forunderlig Kraft, og da det ovenikjøbet ikke er een skikkelig Sjømand hjemme! Ja det er rigtignok lettere sagt end gjort; men en Raad bliver det vel altid, vi skulle komme saasnart som mulig, Skipper.

Den første Bekymring var at skaffe duelige Skjønsmænd. Alle Jægteførere og Styrmande vare i Lofoten, de fleste Handelsmænd ogsaa, og der var neppe en Bonde hjemme. Vi [70] examinerede hele Befolkningen i de nærmeste Bygdelag, endelig fandt vi ud 4 Personer, som til Nød kunde bruges og en Expresse blev expederet til Fogden for at faa en Opnævnelse og Blankofuldmagt til at opnævne Andre, hvis de Paatænkte ikke skulde være hjemme.

Men dernæst var det at faa Skyds. Det var ingen Smaatur der hen til Nykvaag; thi først var det 2 Mile ud igjennem Børøundet og over Vesteraalsfjorden til Bø og dernæst 4 Mile udenom Bøfjeringen, forbi Skaarvaagfjeldet og i et Farvand, hvor man har Ishavet med den ubændige Vintersjø paa den ene Side, lodrette takkede Fjelde med de fornøielige Kastevinde paa den anden og blinde og aabenbare Skjær overalt. Der fandtes heller ikke saapasse Folk hjemme, at jeg vilde betro dem mit kostbare Liv for den hele Reise; men kunde det endda gaa an at komme over til Bø,

saa blev der vel altid en Raad siden, da der er et lidet Fiskevær, hvor dygtige Sjøfolk ere samlede.

Ola Sogning blev kaldt ind. Den værdige Ola var Husbondskarl paa Gaarden og kom herop fra Indresogn for et Par Aar siden. Han udmærkede sig ved sin uhyre brede Mund, sit Sognemaul, som han blandede med Nordlændingssprog saaledes, at det næsten var en Umulighed for et skikkeligt Menneske at forstaa ham og ved sin ligesaa store Enfoldighed som Ærlighed.

«Naa Ola, hvor skulle vi faa Skyds til Bø'?»

«Aa mæg mein' naa de' mæg, atte de voro mæsta umaulig for Fuldmægtin aa reis' naa», og saa juglede han op en lang Lexe, som jeg ikke skjøjnte.

«Ja det var nu ikke egentlig angaaendes den Ting, hvad Du mener, jeg vilde snakke med Dig; men jeg vilde høre, om der er nokko Kalla hjem?»

«Jau bitterdø', de' e' naa gaml'Andris paa Gamma –»

«Det er sandt, men hvem Flere?»

[71] «Jau, aassaa voro de' naa Liltola daa –»

«Ja lad gaa med Lilten, skjönt han ikke er rar; men vi maa have Flere.»

«Jau, aassaa voro de' Ola Dilt, dei kal' – !»

«Lad gaa med Dilten ogsaa; men det maa være Fire, for vi maa tage Skotkjæipingen.»ⁿ⁶

«Nai, naa veit mæg inkje vette Fleire mæg.»

«Ja saa er der ingen anden Raad Ola, end at Du faar være med.»

«Nai, mæg mein' naa de' mæg, atte de' voro umaulig for mæg maa haug' Ve' aat Jomfroo mæg.»

Det faar Veikjanⁿ⁷ gjør'. Du faar tilsige de Andre og imorgen reise vi.

«Jau, naar Fuldmægtin befal' de, saa lyt mæg vel væra me daa.»

Expressen kom tilbage om Aftenen og den næste Morgen mønstrede jeg mit Mandskab. Det var Gammelanders, en liden sammenkrøbet Mand paa over de Treds, saa var det Ola Dilt, der agtedes uduelig som Fisker, Lilt Ola, som

mestendels var blind, og endelig Ola Sogning, som var høist ukyndig i den ædle Sjømandskunst. Videre havde jeg i Skotten som Passager en Jomfru, som skulde til Bøfjerdings og en Person, som gik under Navn af Mekaniken, der i Mangel af Andre skulde fungere som Skjønsmænd. Det var et lidet, men udvalgt Selskab. Da vi kom ned paa Bryggen saa vi, at det var en ganske rask Kuling bent imod, som spaaede en Storm paa Vesteraalsfjorden. Gammelanders satte sig til Roret, og Ola Sogning blev plaseret i Halsen.ⁿ⁸ I et Skibsraad blev det besluttet, at vi skulde ro [72] under Ulvølandet indtil Dragnæsodden – det er en Mil – og naar vi fik Havet aabent, skulde vi give Baaden Seil og forsøge at gaa op til Bø.

Den første Mil gik det godt. Kallene roede saa Sveden haglede af dem og muntredes af og til med en Dram eller med et Tilraab «Hal ud Glunta, saa vi kjem fram med Dagen.» Men deraf blev der Intet; thi da vi kom 'pund' Dragnæsset, begyndte det at skimre og Kovilingerne,ⁿ⁹ som af og til satte ind fra Havet, formørkede Luften endnu mere. Det var derfor just ikke noget videre hyggeligt at lægge tilfjords. Sjøen gik høi og da vi heisede Seil blev strax to Kløerⁿ¹⁰ sat. Naar Ilingerne kom, maatte vi sætte endnu en Klo eller to og da var det saa mørkt, at vi hvad Kursen anbelanger, blot havde Bølgerne at rette os efter. Efter hver Iling lysnede det lidt op og vi kunde skimte Bøfjeldene og Havnen, som vi kuns ved at bruge alt det Seil, Baaden kunde bære, og ved at gaa «høieste Gang» kunde vente at naa.

Men uagtet jeg nu just ingen videre Helt er paa Sjøen og uagtet den Fare, som denne Seilads i Mørke, Storm og Sjøgang og paa et temmelig urent Farvand unægtelig medførte, maatte Frygten alligevel vige for det uimodstaaelige komiske Indtryk, som vort Selskab frembød. Anders var ikke saa gal til en Kal at være og han grasserede og kommanderede saa det var en Lyst; men de Øvrige vare desto morsommere. Liltola sad aldeles som en Støtte og stirrede ud i Luften med de halvblinde Øine, medens han holdt [73] Rakketrossenⁿ¹¹ saa trofast mellem sine Hænder, som om han vilde føre den med sig i Graven for ved dens Hjælp at stige til Himmels som paa en anden Jakobsstige. Ola Dilt laa overende og madede Krabberne og var yderst ynkelig og Ola Sogning sad i Halsen og drog Kløer og fik Overhalinger, medens han pjattrede sit berømte Maul, om hvilket Sogningen siger: «Naar Du kjende Sognemaule og lite vette Tydsk, saa kjem Du like te' Konstantinopel; men da stænde Du qvar.» For hvert Skvæt Ola fik, rystede han sig som en vaad Newfoundlænder og strøg sig altid tillige med Haandbagen over Øinene, indtil Anders ganske rasende udbrød: «Kor e' de' laga Glunt! Eg mein' Du graat,» og det var ikke saa frit for at han gjorde.

Den værste Musik var imidlertid i Skotten. Jomfruen skreg og bar sig som hun var besat og det hjalp ikke alt det Anders bad og befalede hende «hold Kjæft» for ikke at forstyrre ham. Hver Gang Baaden dukkede ned imellem Bølgerne eller krængede over for et Vindstød, gav hun et Hyl eller kom med et «Aa jøsses», «Naa forgaa vi» eller deslige og imellem hvert et saadant Udraab, som kunde betragtes ligesom Skilletegn i hendes Tale, førte hun et i de strængeste logiske Former affattet Bevis for, at hun Intet havde havt at gjøre paa Sjøen og at det var Daarskab af hende at reise ud.

Under alt dette sad Mekaniken yderst flegmatisk og lænede sig mod Jomfruens Knæ. Mekaniken var en af disse Bygdegenier, der synes skabte til Alt og Ingenting. Han var Søn af en forlængst afdød Præst og engang var det bestemt, at han skulde studere; men Faderen døde og Sønnen blev som saamange fattige Embedsmændsbørn gaaende igjen deroppe i Nordland, og ernærede sig som Fisker og ^[74]Tusindkunstner. Af Profession var han egentlig Snedker; men han fuskede i Gjørtler-, Smede- og Malerhaandværket, ja selv for de skjøne Kunster var han ikke fremmed. Han sang en Smule og trakterede en Violin med megen Smag og Færdighed; især gjorde han nogle forunderlige Spring og Kaprioler oppe i de høiere Regioner af Bas og Ters og fremkaldte nogle helt deilige Flageolettoner, som lokkede Taarer af mangt et kvindeligt Øie heroppe, hvor man hverken har hørt Ole Bull eller Møllargutten. Forresten var han en Nordlænding i Sind og Skind, og en ubetalelig Reisekammerat; thi han lod sig ikke bringe ud af Fatning ved noget.

Idag syntes han imidlertid ikke at være i sit Æs og han blev mere og mere taus indtil han sank hen i et lethargisk Drømmeri. Jeg fandt det ikke saa urimeligt, at han var en Smule ræd og glædede mig allerede i den stolte Indbildning, at jeg sad her som den Modigste paa Baaden; men pludselig vaagnede Mekaniken med et dybt Suk op af sit Drømmeri, aabnede sin Nistebomme og skar sig et drabeligt Smørrebrød. Det maa jeg sige var mere, end jeg kunde gjort.

Da han begyndte at spise, slog Jomfruen Hænderne sammen og udbrød i den høieste Affekt: «Men i Guds Navn kan De spise nu? Tror De ikke vi gaa under?» Mekaniken vendte Ansigtet ganske flegmatisk om til Spørgerinden og med Munden fuld af Mad svarede han i den dybeste Overbevisnings Tone: «Jau, de' tru' 'eg.»

Jeg kunde ikke undlade at briste ud i en Skoggerlatter over dette saa karakteristiske Svar og over den arme Jomfrus Fortvivlelse, og det var umuligt for Frygten senere at faa Indpas hos mig, trods alle vore Fataliteter. Lykken var ogsaa bedre end Forstanden, om jeg saa maa sige, og vi kom vel frem; men det var

allerede bælmørkt og med Nød [75] fandt vi ind i den trange Havn. Endelig havde vi Landjorden under vore Fødder og styrede Kursen op til vort gamle Standkvarter i Bøfjerdings, hvor Lysene i Dagligstuen venligt blinkede os imøde. Her blev det vel en Forundring over at se Øvrigheden paa denne Aarsens Tid og endnu mere, da den gode Handelsmand hørte, at han næste Morgen værsgo havde at følge med til Nykvaag som Skjønsmænd.

«Men for Pokker, hvorledes skulle vi komme afsted?»

«Om Skaarvaagfjeldet naturligvis.»

«Nei bitterdø om jeg gjør; det kan gaa an for en slig løs Person, som en Fuldmægtig; men jeg har Kone og Børn at tænke paa. Men stop lidt, der kom en Mand fra Malnæs hid igaar, som sagde, at Vandene ere kjørendes, vi kunne tage Landeveien et Par Mil og naar vi da reise over en smal Fjord og gaar over et Fjeldskar, ere vi i Nykvaag.»

«Det er jo fortrinligt, naar det blot ikke er for langt at gaa.»

«Aa blot en halv Mil eller saa.»

«Det er godt saa; men nu er det om at faa fat paa de øvrige Skjønsmænd.»

Jeg tog frem min Liste og til min Glæde hørte jeg, at de to Personer, som jeg havde tænkt paa, vare hjemme. Et Bud blev sendt afsted med Ordre til at hente dem, «og da vi nu alligevel havde Spillemanden iblandt os, var det ligesaagodt at hente deres Damer med», sagde Handelsmanden.

Der blev lagt i Storstuen, Værten og jeg bryggede Punsch og inden en Time var Ballet i fuld Gang, med de 3–4 Par og det sluttede ikke før over Midnat med en særdeles animeret Kottillon, hvorunder Mekaniken udviklede en forbausende Udholdenhed i at gnide paa Tarmstrengene og gjøre Kaprioler paa Bassen.

Den næste Morgen droge vi afsted indover Øen. Det [76] blæste haardt og koldt, men Vinden falder man aldrig paa at tænke paa, naar man er paa Landjorden. Som næsten alle Lofotens Øer er ogsaa Langøen dannet saaledes, at kun Yderkanterne bestaa af Fjelde, medens det Indre bestaar af store Myrstrækninger eller optages af Fjeldvande, som ere omgivne med frodig Birkeskov. Paa disse Vande kjørte vi afsted; det gik galant, da Sneen aldrig faar Tid til at ligge saalænge her, at den kan dyngse sig op slig som paa Østlandet, og efter et Par Timers Forløb vare vi ved Fjorden, som vi skulde sætte over. Der var naturligvis ingen Skyds at faa til at ro os:

men i en Stue fik vi laant en Baad og satte os alle Mand til Aarene. Som vi ro afsted, ser jeg inde under Land en hel Hob, der tog sig ud som Stene med Sne paa, og det troede jeg i Begyndelsen det var; men da jeg saa det bevægede sig, spurgte jeg forundret, hvad det var?

«Det der borte? Nu ja det er Svaner.»

«Svaner? Det var som Pokker, holde de til her?»

«Ja sei daa!ⁿ¹² om Vinteren komme her store Flokke, men om Vaaren sætte de afsted længer nord for at bygge sine Reder. En og anden Skytte fælder sig en og var De kommen ifjor Vinter til os, skulde jeg trakteret med Svanesteg.» Det var en Herlighed, og jeg angrede bitterlig, at jeg ikke havde min Kongsberger Kammerladningsrifle med. Men det er altid saaledes, at naar Jægeren ikke har Gevær med, træffer han det bedste Veide.

Da vi vare komne over Fjorden, blev Baaden omhyggelig optrukket og surret til nogle store Stene; thi det var ikke godt at vide, om Stormen skulde finde paa at tage et alvorligt Tag i den medens vi vare borte, og nu bar det [77] afsted opefter Fjeldet. Men det var et forfærdeligt Stykke Arbeide. Hele Fjeldet var næsten som en Isvæg og man kunde behøve Staalsko baade paa Hænder og Fødder ligesom i Eventyrerne. Vi krøbe paa alle Fire og huggede os fast med Hænderne i de enkelte Græstørve eller Stene, som stak frem mellem Isen; men undertiden gave disse efter og Vedkommende gled atter et langt Stykke ned igjen til de Øvrige store Forlystelse. Imellem os spadserede Fjelddryperne i deres skinnende hvide Vinterdragt, og lode sig ikke skræmme, før vi Samtlige begyndte at gjøre Jagt paa dem med Isstykker og Snebolde; men dette syntes de nok var en temmelig uhøflig Behandling; thi de fløi et Stykke bort fra os og begyndte at kagle og snærre, ligesom om de vilde tilkjendegive os deres dybeste Foragt.

Efter tusinde Møisommeligheder vare vi endelig paa Toppen og nu behøvede vi blot at lade os glide ned for at naa Nykvaag, hvor vi skulde tage ind hos en efter disse Egnes Omstændigheder velstaaende Bonde, ved Navn Knud Vos. Det var slet ikke vakkert heroppe. De Par Tusind Fod høie Fjelde styrte sig lodret ned i Sjøen, som med forfærdelig Kraft brødes og skummede ved deres Fod. Et lidet Stykke fra Land ligge to kegledannede Øer, de saakaldte Nyker, hvor uhyre Fuglesværme holde til om Sommeren. Udenfor disse ser man det uendelige Hav, hvis Ensformighed afbrydes ved mangfoldige prægtige Skumkaskader, naar Sjøen vælter hen over de blinde Skjær og brydes.

Yttersiden af Lofoten er et af de farligste Farvande baade paa Grund af den svære Sjø og de faa Landingspladse, men især formedelst den Mængde Skjær og Bøer, hvoraf det er opfyldt. Derfor vove heller ikke fremmede Fiskere at begive sig herud, uagtet der staar maaske ligesaamegen Fisk her, som paa den anden Side; men Fiskeriet drives af enkelte Baade, hvis Mandskab fra Barnsben af er [78] bleven kjendt med Farvandet. Desuagtet gaa mange Baade for det og kun den temmelig sikre Udsigt til et større Fiske og den Omstændighed, at Fiskerne ligge hjemme eller ialfald nær deres Hjem, bevæger dem til at ro her.

Det var forresten ikke første Gang jeg var her. Sidste Sommer havde jeg ogsaa den Fornøielse at gjæste denne vilde Egn og Forretninger opholdt mig her et Par Dage. Veiret var da taaleligt og jeg foretog forskjellige Udflugter dels oppe i Fjeldene efter Ryper, dels ude i Nykerne efter Sjøfugl.

Min Ledsager paa disse Ture var Knud Nykvaags Søn, Jakob. Det var en¹¹³ herlig Gut og det tunge nordlandske Blod var fordelagtig blandet med det vilde Vosseblod, som rullede i Faderens Aarer. Under vort Samvær bleve vi godt kjendte og hvorledes det gik eller ikke gik, saa fortalte han mig sin hemmelige Sorg – sit Hjertes Historie – en liden Roman her ude paa Skjærene ved Ishavets Bredder. Han var eneste Søn og da Knud havde lagt sig Adskilligt tilbedste, vilde han blive en rig Arving og en velkommen Frier for hver Gaardmandsjente i Vesteraalen. Men Knud havde til Tjenestepige eller Taus, som det hedder, en Fostringspige ved Navn Marit, som han havde taget til sig og født op fra liden af. Denne Marit havde Jakob fæstet sin Hu til; men det var ikke efter Knuds Hoved og han sagde bent ud Nei, da Jakob talte om at føre Marit hjem. Slige Folk gjøre ikke saa mange Optøier, som Fædrene i Romanerne, og da Knud kort og godt havde sagt sin Mening, blev der ikke talt Mere om den Ting. Marit blev gaaende som Taus paa Gaarden og Jakob og hun saa godt til hinanden, naar Faderen ikke var tilstede, men det faldt dem aldrig ind at foretage noget Videre og det Eneste, de overlagde, det var, hvorledes de nu skulde leve, naar Kallen gik for det, for det maatte han da vel sagtens engang.

[79] Saaledes stode Sagerne, da Jakob fortalte mig Sammenhængen, Jeg kjendte endnu ikke ret disse jernhaarde Bønder, som voxte op i vore Fjeldbygder, og i Tillid til min Veltalenhed og min Stilling paatog jeg mig at snakke Kallen tilrette; men at tale med Knud om slige Ting som Kjærlighed og Sorg eller om de jordiske Goders Forgjængelighed, det var at skvætte Vand paa Gaasen. «Den, som har Noget, skal gifte sig til Mere, ellers gik jo Alt Pokkerivold», var Knuds Ræsonnement, og temmelig tydelig gav han mig tilkjende, at dette var Noget, som ikke kom mig ved. Alt blev derfor ved det Gamle, og da Jakob til Afsked takkede mig for min rigtignok

unyttige Hjælp, sagde han, at Kallen dog ikke skulde kunne tvinge ham til at tage nogen Anden, for det stod ikke i Loven.

Som vi sad og hvilede os oppe paa Fjeldryggen, randt mit sidste Besøg mig ihu og jeg længtes efter at vide, hvorledes det stod til dernede i det rødmaalede Hus, hvor tre Mennesker gik og tænkte hver paa Sit, men røgtede sin Dont, som om Ingenting var.

«Nu afsted da», raabte jeg, og idet jeg benyttede mig af Protokolvæsken som Kjælke, gled jeg nedover, efterfulgt af de fire Skjønsmænd. Knud mødte os i Døren, da han hørte os snakkende og støiende ude i Svalen, og med et djærvt Haandstag bød han os velkommen. Det var en staut Karl, den gamle Knud, men de graa Haar flagrede om et Ansigt saa vildt og trodsigt, som det nogensinde har siddet paa en Vosse krop. Og alligevel var der Ro i dette Ansigt, men ikke denne milde, ærværdige Forsagelsens Ro, som lyser af enkelte Ansigter og vidner om en Kamp og Seier over Lidenskaberne og en Fred med Verden. Det var ligesom om en Bølgegang af Lidenskaber havde væltet sig over dette Ansigt, men at den ved en pludselig kraftig Villiesbestemmelse [80] var stivnet, for at ikke Verden skulde se, hvad der gjærede indvortes. Jeg havde allerede ved mit forrige Besøg forundret mig over dette Fysjonomi; men idag vakte det endnu mere min Interesse, fordi Noget syntes at arbeide i hans Indre, som han med al Magt søgte at skjule. Jeg anede derfor en Katastrofe og min Anelse blev til Vished, da jeg kom ind i Stuen og saa Marit med Taarer i Øinene sidde med sin Bunding.

Da derfor de første Spørgsmaal og Svar vare vexlede, spurgte jeg efter Jakob.

«Han er gaat for det han», svarede Knud med dump Stemme, og Taarerne strømmede ud af Marits Øine.

«Gaat for det?» Hvorledes?

«Aa her en Dag reist' en ut aa skul' træk, saa kjem de Landvindsrokⁿ¹⁴ aa sia ha' vi naa int' sjaat'en.»

Det var altsaa Forklaringen. Marit græd over sin Elskers Død og Knud sørgede over sit eneste Barn, men han var for haard til at græde den Gamle.

«Men Dokker faar naa ta' tel Tak' lel, som vi ha' de', vi har lagt i Arstua.»

Det var en glædelig Efterretning; thi det er nedslaaende at være tilstede ved en Sorg, som det ikke staar i menneskelig Magt at lindre. Vi gik derfor over i den

anden Stue og gjorde os det saa bekvemt som muligt. Skipperen var tilstede og insisterede paa, at vi endnu idag skulde besigtige Fartøiet; thi dersom Vinden sprang et Par Streger længer mod Nord, vilde det rimeligvis gaa under. Det blæste ogsaa alvorlig Nordveststorm og store Rokskyer dreve indover Vaagen. Uagtet Søen ved denne Vind ikke stod [81] lige ind ad den lille Havn, gik den dog høi der og Fartøiet laa og rullede og rykkede i de to Ankere; men blev det ren Nordenvind, vilde det ikke længere være noget Værn; thi fra den Kant er Havnen aldeles aaben.

Med stor Møie kom vi ombord; men hvor her saa ud! Stormasten var kappet lige ved Dækket, af Fokkemasten stod Halvdelen igjen, Bougsprydet var knækket og Skandseklædningen borte. Kun Skroget var helt og paa Dækket laa en Del bjærgede Seil i Traser. Da en Reparation her paa Stedet var umulig og det desuden var al Sandsynlighed for, at Skibet inden faa Dage vilde ligge i Fjæren, bleve vi snart enige om at kondemnere det, og toge derfor iland for at føre Forretningen til Protokols og optage Søforklaring.

Jeg bemærkede Knud, som stod paa en Fjeldpynt og saa ud over Havet og længere nede Marit. Jeg gik hen til dem og spurgte, om de saa Noget?

«Aa nei, de' er vel faafængt aa tænk', men de' har da hændt for, at en Baat er gaat unna til Troms' aa er kommen at me' Norravind; men de' har naa var't saalæng', han er nok bort'.»

«Du faar da ikke tage dig det for nær, Knud, det er vel Guds Styrelse i det, som i alt Andet.»

«Aa nei, de' faar naa vær' de'; men 'eg har ret tænkt saa mykje paa de' som Fuldmægti'n sa' i Sommer. De' var nok int' ret saales' aa si' Nei, naar han Jakob saa endelig vil'et. Naa har'eg Ingen igjen, aa Alt de' 'eg har, de' kan a Marit tak' likesaa godt som no'n A'n, aa dersom Fuldmægti'n vil vær' saa snil, saa vild 'eg nok, at En skul' skriv' Testament, mens En var her.»

«Ja det kunde jeg gjerne, men jeg har ikke stemplet Papir med mig. Kom paa Sommerthinget, saa stulle vi faa det istand.»

[82] «Jau, men 'eg kun' bli' klar før.»

«Ja ja, saa skulle vi nok sørge for at faa Greie paa det, jeg har Notarialprotokollen med mig. Men nu faar jeg ned.»

Derefter blev Skjønnsforretningen nedskreven og saa blev Søforklaringen optagen. Journalen var ordentlig ført og viste, at Fartøiet var afgaaet fra Dover i Begyndelsen af Januar. Det var allerede under den norske Kyst og Besætningen kunde skjelne Romsdalsfjeldene, men da kom der en svær Storm paa, Stormasten gik overbord og efterhaanden fik Fartøiet alle de Skavanker, som vi havde bemærket, og drev nu afsted som et Vrag. En Nat gik Kokken overbord og efter en Tids Forløb slog Provianten op og Mandskabet havde intet Andet at leve af end noget engelsk Hvedemel og nogle Flasker Porter. Endelig saa de Land, men det var en Række af vilde, truende Fjelde, hvorimod Søen brødes med ubændig Kraft og foran hvilke der endda var ligesom et Hegn af blinde Skjær, hvorpaa de ufeilbarlig vilde knuses. De sidste Ord i Journalen efterat denne Situation var skildret, var derfor ogsaa: «Gud staa os bi; thi for os er der ingen Redning.» Men et Par Fiskerbaade, som laa ude for at trække, bleve Vraget var og bugserede det ind, hvor det nu laa.

Det var endnu ikke Køietid, da vi vare færdige med Forretningen og triste og alvorlige sade vi i den lille Stue og hørte paa Vindens Tuden og Bølgernes Bryden mod Stranden. Deltagelsen med de to Sørgende oppe i den anden Stue, Fortællingen om Skibbrudet og det rasende Veir udenfor havde forstemt os. Paa Væggen hang en gammel Violin, som formodentlig havde tilhørt Jakob, og hvorpaa der ikke var andre Strengene tilbage, end Bas og Ters. Mekaniken tog den ned og begyndte at fantasere en Flageoletdans; men det vilde ikke gaa og Tonerne smeltede sammen [83] til en Salmemelodi, som bedre harmonerede med Situationen. Endelig tog Handelsmanden sit Uhr op. Det viste paa halvti. Og velfornøiede med at kunne ende denne Dag, gik vi op paa Loftet og lagde os.

Den næste Morgen vaagnede jeg ved et Vindstød, som rystede Huset slig, at jeg tænkte Taget havde blæst af. I en Hast rev jeg Klæderne paa mig og gik hen til Vinduet for at se, hvorledes det stod til ude. Vinden havde vendt sig og stod lige ind i Havnen og Rokskyerne fore ligesom Snedriver henover de skumdækte Bølger. Paa Fjeldpynten stod Knud og Marit og saa udover Havet; men Fartøiet, som igaar laa lige udenfor Huset, var ingensteds at se.

Det trampede opigjennem Trappen og Skipperen stak sit Hoved ind af Døren.

«Naa Skipper! Hvor er Skuden?»

«Hu' er gaat i Aakeren, Skriver.»

«Den er vel Fanden heller?»

«Jo akkurat som jeg sagde igaar. Vinden har vendt sig og om Fartøiet havde været af Staal, kunde det ikke holdt ud slig Strabasi. Kjættingen sprang og da røg Ankertouget og Landtouget som om det var Silketraad, og nu ligger hele Stadsen i Fjæren.»

«Aa ja, stort var der vel ikke givet for Skroget her heller, saa det er ikke saa farligt, og Lidt kan der vel altid bjerges?»

«Ja vi have holdt paa hele Morgenen. Endel Tougværk, de Seilfiller, vi havde igjen, og noget Inventarium er i Behold og Ankerne maa vel kunne fiskes op, naar det bedager sig med Veiret.»

«Godt, nu skulle vi komme ned strax.»

De fire gode Mænd havde imidlertid kravlet sig ud af Renskindsfælderne og hele Kompagniet drog nedover til Stranden for at tage Vraget i Øiesyn. Det var imidlertid ikke [84] stort at se, thi Brændingen havde malet Skroget aldeles smaat og hele Stranden borteftersom var bedækket med Stumper og Bordender. Lasten, der bestod af fransk Salt, var vendt tilbage til sit Element, og paa Bølgetoppene seilede Skibskister og Køiklæder lystigt afsted. Der var intet andet at gjøre end at frarive Søerne en Del af deres Bytte, eftersom de rullede indover Stranden, og alle Mand kom i Aktivitet for at bidrage Sit til Bjergningen.

Som vi vare beskjæftigede med dette, kommer en Baad med 5 Kløer tilbords strygende ind paa Vaagen. Jeg ilede op for at varsku Knud, men han og Marit stode allerede paa Høien. Knud stod saa alvorlig som en Støtte af Sten, men Marit fulgte med glædestraalende Øine og blussende Kind den dristige Seiler.

«Hvem er det?» raabte jeg.

«Aa de 'e' naa han Jakob, Fuldmægti'n slep' aa skriv' Testament idag,» svarede Knud koldblodig.

Og det var ham, jeg kjendte hans Ansigt, da han strøg forbi Næsset og hilsede med Blankhatten og hurtig ilede vi ned i Baadstøen for at tage imod ham.

«Du har vori læng' bort' Jakob», sagde Knud, da Sønnen sprang iland med Dræggen.

«Jau Far, 'eg ha' naa vori paa Troms' 'eg, 'de var trøl te Rok kan Dokker tru», svarede Jakob. Det var hele Hjemkomsthilsenen. Knud hjalp til med

Landsætningen, som om Ingenting var og Marit fik sig et lidet Nik af Jakob og tog en Haand i med at bære Nistebommen og Skindklæderne op.

Da Baaden var kommen paa Land, gik Besætningen op og vi fik høre, hvorledes Farten var gaaet. Fordreven af Sydvesten maatte Jakob lænse afsted omkring tyve Mile i Storm og Mørke og først ved Tromsø, hvor han var kjendt, lykkedes det ham at faa Havn. Her blev han et Par ^[85] Dage og solgte den Fisk, han havde i Baaden og da det saa blev Nordenvind, strøg han sør igjen.

«Eg had' naa trud' Du var klar'eg Jakob», sagde Gamlingen, «aa Fuldmægti'n skul' alt' te' aa skriv' Testament.»

«Eg trud' de' naa mest sjøl au», svarede Jakob, «for slik Rok skul' naa aldri No'n sjaat hel. Men kem skul' naa arv' Jer da Far'?»

"Aa de' skul' a Marit; men sia Du kjem at, saa faar Du vel tak' a da.»

Det blev en Jubel. Nu kom der Liv i disse træge Mennesker, Jakob blev ellevild af Glæde og Marit lo og snakkede i Etvæk; men Kallen blev sig selv lig og syntes det var «ovettigt at bær' sig slik.»

Men da vi skulde reise, gjorde han alvorlige Forestillinger og forsikrede, at vi hverken kunde komme over Fjeldet eller over det Fjordstykke, som vi havde at befare i sligt Uveir. Men dersom vi vilde blive til næste Dag, saa skulde vi have det saa morsomt med Julspel og Dans, for Jakob kunde naa stryge lidt paa Felen han.

«Ja det faar gaa da; Spillemand have vi selv med og Jakob faar danse med Bruden. Men hvor faa vi Strenge fra?»

«Aa jau, dei har 'eg kjøbt paa Troms', for 'eg maat' da ha' Lidt for den Reis'», svarede Jakob og lo.

Fra Solør

1. Fløderne og Kaffemarte

Tømmertrafikken er vort Liv og dette Liv kulminerer i Flødningstiden. Aldrig er Solungen kvikkere eller vittigere, aldrig er han mere letvint, end naar han med Næversko paa render fra den ene Stok til den anden eller midt i gule Fossen seiler nedover paa en Tømmerhaug, som han netop har løst. Det gaar paa Livet mangan Gang og for den, som ikke er vant med dette Arbeide, ser det farligere ud end Liniedansernes og Beridernes halsbrækkende Spring. Men Fløderlivet, fuldt af Afvexling og Farer, tiltaler Solungens livlige Sind. Øvelsen fra Smaagut af giver ham denne Koldblodighed i Farer og denne Ligevægt i Legemet, som alene kan fri ham fra Døden i Fossestupet eller fra at knuses under de mægtige Tømmerhauger.

Det var en vakker Vaardag med Løvspræt og Solskin, da vi kom op til en af de større Fosse i Flisen for at se paa Flødningen. Elven var stor og de gule Vandmasser fore dundrende udover Hellingen. Midt i Løbet laa nogle mægtige Fjeldstykker, hvorimod Tømmeret styrtede, naar det kom nedover Faldet og flere Hundrede Tyvltter havde bundet sig fast til en eneste stor Haug, der syntes saa fast som selve Fjelde. Vel et halvt Hundrede Mand vare ifærd med at faa Haugen ud. Nogle drev i Baade i Elven nedenfor og ovenfor for at give Tømmerstokkene det rette Løb, Andre stode iland og kommanderede; men de Fleste vare paa Tømmerhaugen [87] og søgte at faa denne løs ved at overhugge eller løsne de Stokke, som bandt Haugen. Fossen dundrede om dem og oversprøitede dem med Skum, men de brød sig intet derom. De hang som Fluer paa Tømmerstokkene eller sprang omkring som Linerler. Det hændte vel iblandt, at en eller anden mindre behændig Fløder traadte feil og fik sig et koldt Bad; men i et Nu hævede han sig opigjen paa Stokken og en haanende Skoggerlatter var al den Trøst, han fik.

Men Haugen vilde ikke gaa. Fløderhusbonden kommanderede og Folkene arbeidede; men Haugen stod lige fast. «Du faar ud Du Ola Krogen», skreg gamle Knud oppe paa Bakken til en ung Gut, som med Baadshagen i Haanden nogle Øieblikke havde staaet og set paa Arbeidet. Gutten lo, det var Overmod og Livslyst i

denne Latter. Han saa et Øieblik paa Tømmerhaugen og med Baadshagen i den ene Haand og Øxen i den anden sprang han udover Tømmerstokkene, som drev gjennem den stride Strøm, saa sikkert som om han gik paa Stuegulvet.

Tømmerhaugen taarnede sig mange Alen høit op og Ola Krogen speidede rundt for at se, hvor den Stok sad, som bandt det Hele. Endelig lader han til at have fundet den, han griber Øxen, lægger inderst ind under Tømmerhaugen og begynder at hugge. Samtlige Flødere standsede forfærdede i sit Arbeide. Havde han truffet den rette Stok og Tømmerhaugen gik løs, syntes det uundgaaeligt, at den maatte styrte udover ham og knuse ham til Atomer. En aandeløs Taushed herskede, kun afbrudt af Fossens Brummen, Tømmerstokkenes Dundren mod Klipperne og Guttens sikre Øxehug. Pludselig hørtes et forfærdeligt Brag og alle Fløderne udpresede uvilkaarligt et ængsteligt «Pas Dig.» Da dundrede Tømmerhaugen udover, en forvirret Masse af Stokke, Vand og Fosseskum; men da den var kommen [88] ud i det stillere Vand, seilede Gutten paa Toppen af Haugen med Baadshagen i Haanden, og et rungende Hurra hilste ham velkommen tilbage til Livet.

Nu var det værste Arbeide gjort. Det gjaldt blot at passe paa, at ikke Tømmeret bandt sig paany og dertil var nogle faa Mand nok. Hele den øvrige Flødermagt gik derfor iland for at holde Middag og der var en Uendelighed af Husholdninger, da Enhver fik sin Næverkont frem. Et gammelt Kvindfolk fulgte Toget som Marketenterske og havde opslaaet sig et provisorisk Hjem i en Granhytte, hvor en mægtig Kaffekjedel stod og puttrede. Bag i Hytten laa diverse Effekter, nogle saa ud som Brændevinsdunker og Klunkeflasker; men Gudbevare min Mund, sa Kjerringa. Nu gik det ialfald meget anstændigt til, for der var Fremmede og Storfanter tilstede maatru.

Fløderne havde nok en vidtløftig Regnskab med Gamlemor, saa det ud til. Nogle var betroede og fik Kaffe, Andre fik ikke og maatte liste sig slukørede bort med diverse Formaninger fra Marte. Ola Krogen kom ogsaa slængende og bad om en Kop. «Ola, Ola, det gaar aldrig an, skreg Marte, Du skylder mig for 19 Kopper og saa for – ja det kan være det Samme. Og saa er Du den liderligste Fant af dem Alle, Du drikker og spiller bort Skjorten af Kroppen, gjør Du.» «Aa skj'i't, je' faar høieste Fløderbetaling naa sa'n Knud ista, for de' je' er saa har til aa løise.» «Du spiller om Liv Gut, Du kommer aldrig fra det og saa taber jeg det, som jeg sætter ud paa Dig.» «Aa kjære Marte, Du faar naa inte være saa har Du heller. Du liker kveke Fløitarer, sier dom, aa. Du har havt din engang, Du ossaa.» «Ti stille Gut, ti stille, her har Du Kaffe; men tal aldrig mere om det, gjør aldrig det.»

Denne Samtale kom vi til at høre blandt mange flere ved Martes Kaffehytte og da vi senere sad borte paa Elvebakken [89] og talte med Fløderhusbonden Knud Aasen, spurgte vi om Marte.

«Ja hun og jeg er vel nu af de ældste Flisfløitere, sagde Knud. Det er omkring 40 Aar siden, da var Marte saa ven en Jente, som der nogensinde gik i Solør. Og Kjærest havde hun ogsaa som var staut Kar og saa kvek en Flisfløiter som nogensinde har brugt Baadshage. Saa var det en vakker Helgedag, jeg tror det var i Pintsen, vi laa netop her og streng Arbeidshusbond havde vi, saa vi maatte arbeide baade Helg og Søknen. Den Dagen saa kom Marte og mange andre Jenter hid og skulde høre Gauken og se paa Fløitningen og da var det ligesom nu, at en stor Tømmerhaug havde lagt sig ved Skjæret der. Halvor i Lia var da ude og skulde løse; men da Tømmerhaugen for udover, hørte vi et Skrig og det var ligesom det svarede i Jentestokken. Halvor kom ikke op igjen; men Dagen efter fandt vi nogle ukjendelige Levninger af et Lig drevet op i en Vig nede ved Elven, og det maatte være ham. Men Marte holdt sig til Flisfløderne siden og da saa Kaffen blev saa gjev og dem begyndte at sælge Brændevin, da gav hun sig med i Fløitningen og holder vel paa dermed saalænge hun lever.»

2. 32 Graders Kulde

32 Graders Kulde! Det er jo sibirisk, vil man sige. I Hansteens Reisebeskrivelse staar jo en hel Del om denne negative Varmegrad, alle Mand gaa klædt i Skind, Hestene styrte og Kviksølvet lader sig hamre som ganske ordinært Bly. Ja dette er sibirisk. Men enten de norske Kuldegrader er noget svagere end de sibiriske, eller det der er andet «Træk i Luften», nok er det, vi have næsten hvert Aar 32 [90] Graders Kulde, men det er Ingenting. Det vil sige, det er jo altid noget koldt og man gjør vel i at passe paa Næse, Øine og Kind, ikke at tale om Fingre og Tær. Men forøvrigt er det meget gemytligt. Folk elske, danse, drikke, spadsere og kapkjøre, som om der slet Intet var paa Færde. Kun gaar Alting maaske mere i Gallop, og her har vi altsaa en mathematisk Proportion saalydende: Punscheglassenes Antal og Travernes Skridt forholder sig til ditto i Hverdagslaget som 32 Graders Kulde forholder sig til 15–16 Grader.

«32 Graders Kulde» giver gjerne altid sin Ankomst tilkjende ved en magnifik Salut. Hele Natten igjennem smelder og knalder det i alle gamle Vægge og Skigaarde, saa

at en Bymand uidentvilt ofte vil fare op af Søvn og tro, at hele det østerdalske Jægerkorps er ude og manøvrerer. Naar det lider paa Morgensiden vil man gjøre vel i at putte sig under Dynen og skulde man tilfældigvis have Lyst paa et Glas Vand, vil jeg vædde 10 mod 1 paa, at man forgjæves forsøger at slaa istykker Isen. Men ved Morgengryet kommer Kakkelovnsvarmen og Solstraalerne, som spille paa Vinduesrudernes brasilianske Blomsterflor. Man skynder sig op og ser paa Thermometret, det viser endnu paa 28–29 og man gnider fornøiet sine Hænder i den faste Overbevisning, at det har været 32. Nu er det da reelt koldt. Flisa sprætter paa Bakken – jeg maa forøvrigt tilstaa, at jeg aldrig selv har set denne Springedans, men den skal være faktisk – og aldrig nogensinde har man saamegen Lyst til at reise ud eller have Fremmed.

Imidlertid sidder Spurven ude paa Tagmønningen og smaaavidrer sørgmodigt og Skjæren lurver sig op og ser ud som en gammel Filosof, medens den tænker paa Sommeren og Kyllingerne og Kirsebær og alt det Gode, som da kan falde. Men bort i den store Bjærk gaar Kurtisen sin skarpeste [91] Gang. En hel Flok Aarfugle slog sig ned der i Daggryet og medens Hønerne smidigt sno sig mellem Grenene for at finde Bjærkefrø, gaar Hanerne høitidelig omkring og lade sine glindsende Fjær spille i Solglandsen.

Det lider over Middag og Himmelen bliver blaa og kold som Staal. Slæderne trækkes frem, Damerne pakkes ind som Smaabørn, Herrerne tage Peltsene paa og afsted gaar det over den gnistrende Sneflade, medens Skydsgutten bag paa i sin Vadmelsfrak og Bondeføtter – Botforde – tramper Takten paa Meierne. Ha hvor det gaar! Traveren puster og fnyser og ser snart saa hvid ud som Snen omkring, men afsted gaar det gennem de lange mørke Furrumoer, over Sjø og Elv under Bjældeklang og Jubel. Det er Liv midt i Døden, den nordiske kraftige Natur, som ægges til den høieste Livsfylde ved den barske Vinter. Afsted gaar det indtil vi naa Gaarden derborte, hvor Lys skinner i hvert Vindu. Der skal Balen staa. Hestene stakkar slænges bort i et Skur eller hænges ved Skigaarden; thi Ingen kan have Staldrum for alle. Men den rummelige Hovedbygning optager alle de Fremmede, som Følge efter Følge strømme did. Og der gaar Dansen over Tillie; naar Døren aabnes, vælter en hvid Taagesky ind i Balsalen, og mangt et fint Kind blegner, naar Taagen danner sig til Rim og falder ned paa de hvide Skuldre; men Dansen gaar over Tillie og det unge Blod ruller i Aarene og Jubelen varer til Lysen-Dag, naar Solen skinner ind igjennem Vinduerne og de unge Roser ere falmede!

I de andre Rum gaar ogsaa Jubelen og Drikken og Passiaren. Smaagutten spiller om Skillinger og Matadorerne «Blaapolsk», naar det rigtig skal være Jul. Og her

drikke nogle unge Studenter Dus, Andre synge, Andre passiare og Alle more sig. Skogspekulanterne slaa sig sammen og tale om Skoghandler og de fortælle hverandre alle disse eventyrlige Handler, [92] som har fundet Sted. En gik med Næverkanten for et halvt Snes Aar siden og sidder nu paa en gjild Gaard som en rig og anset Mand – thi her gjælder intet Fødselsaristokrati – en Anden købte Skoger og Skoger og hver Gang han købte, saa hug han for Kjøbesum og atter for Kjøbesum og solgte saa og fik fem Gange saa mange Tusinder, som de han gav. Og Alle have tjent Penge, mangfoldige Penge, i mange Tusindvis. Det eneste Vrange ved Sagen er, at de ikke kunne gjøre Rede for, hvor alle disse Tusinder ere blevne af.

Saa slutter da Balen med Skaal for Vært og Værtinde, konjunktim og hver for sig, item for Familien¹¹⁵ og hvert af dens Medlemmer, gamle Bedstemødre og Tanter og for Huset og Husets Velgaaende, og for Selskabet og saa endelig Færdessupen, en do., do. en, den allersidste og Pelsesupen og Slædesupen og endelig til Slut en Malurter til allersidst. Saa er det at sove over en Dag og begynde paa en frisk den anden.

Jeg kan ikke slutte denne Skitse uden at give et lidet Billede af Smaafolket, Fattigfolk, og hvorledes de have det i 32 Graders Kulde. Og min Skildring har det fremfor andre saadanne, at den er bogstavelig sand.

Det var en bitterkold Søndag. Thermometret viste om Formiddagen nogle og tyve. Solen skinnede blank og venlig, men det var koldt og mørkt inden Vægge; thi vort Barn, det eneste dengang, laa heftig angrebet af Krilla (Mæslinger.) Doktoren havde nylig været hos os og formanet til Omhyggelighed i alle Dele og jeg og min Kone stode netop ude i Kjøkkenet, hvor hun lavede til noget for den Lille. Et Par Fattiggutter, ret uselig klædte, blaa og forfrosne, kom ind. De taakkede sig bort til Muren og fik lidt Smørrebrød at gnave paa. Som jeg staar og ser paa den ene, opdager jeg, at han er saa flækket i Ansigtet som en Ørret, [93] og spørger forundret, hvad der feiler ham. «Je' har Krilla je',» sa Gutten. «Krilla! er Du gal?» Ja je' har hat a i 3 Dage,» sa' Gutten, og tyggede paa Smørrebrødet. «3 Dage!»

«Mamma, Mamma», jamrede vor Lille inde i Kammeret. Det var formeget. Jeg saa paa min Kone og hun paa mig og inden kort Tid havde Pigen gjort istand en liden Seng til Fattiggutten oppe paa Pige-kammeret. «Kom nu og læg Dig, sagde jeg til Gutten, og saa kan Du blive her til Du bliver frisk.» «Je' sa' Gutter, je' feiler itno' je', aa naa vil je' Hem til a Mor.» Det hjalp ikke alt hvad vi sagde. Gutten vilde hem til a Mor. «Men saa skal Du kjøre hjem», sagde jeg, «sæt i Hesten.» «Nei ellers Tak, sa'

Gutten, je' har ikke Tid til de' je'.» «Har Du ikke Tid?» «Nei, je' maa indom Gara paa Veien je' for aa faa no'e me mig hemmat til a Mor.» Og der var ingen Raad. Gutten vilde og maatte indom Gaardene og kjøre vilde han ikke. Saa strøg han afsted og jeg har oftere set ham siden noksaa rask.

3. Paa Tømmermærkning

En Sagfører nu for Tiden maa forstaa sig paa Alt og paa lidt Mere. Jeg blev derfor ikke det mindste overrasket, da jeg en Dag i April fik Anmodning fra en af mine «Kunder» om at følge med hans Mærkere ind i Sverige for at se lidt efter, hvorledes det gik med Mærkningen. Jeg havde en svag Anelse om, at jeg ikke vilde komme til at gjøre mere Nytte end det 5te Hjul paa en Vogn. Men det blev ikke min Sag. Altsaa, Nisten i Orden, Hesten frem og Sadlen i Slæden for alle Tilfældes Skyld og afsted gik det indover imod Grændsen, saavidt det kunde gaa paa Sneflækkene bortefer Skogsveiene.

[94] Da denne Skildring maaske vil blive læst af Folk, som ikke have mere Begreb om Tømmerdrift, end Solungen har om Lofotfisket, vil jeg i al Korthed beskrive Fremgangsmaaden.

Tømmeret betinges gjerne bort i Sankthanstiden og Sælgeren faar da Forskud paa Varen. Oprindeligt var dette Forskud tænkt som et Bidrag fra Kjøberens Side til at faa Tømmeret frem for og Hovedklareringen fandt først Sted om Vinteren, naar Tømmeret blev leveret, eller Sankthanstid derefter. Men desværre – Gjælden her i Solør er voxet, maaske netop paa Grund af dette Forskudsvæsen – og der optages nu næsten hele Varens Værdi i Forskud og sommetider strækker Tømmeret ikke engang til.

Hugsten finder derefter Sted i September og Oktober Maaned og paa den første Barfrost eller med det første lille Slædeføre kjøres Tømmeret sammen i større Hauger (Lunner) for at det kan være lettere at finde og komme til, naar den egentlige Snemasse indfinder sig. I Løbet af Vinteren kjøres Tømmeret paa Slæde frem til Vasdragene, hvor Mærkningen eller Annammelsen finder Sted. Denne Mærkning foregaar paa den Maade, at Kjøberen udsender 2 Mand – hvoraf gjerne den ene hører hjemme i Distriktet – som opmaale Tømmeret og notere Dimensionerne. En staar ved Rodenden og ser efter, at Stokken ikke er raadden

eller bedærvet og den Anden ved Toppen, som maales med et Maal med to Ben – som en Passer – der kaldes Klaave. Den, som bruger Klaaven, raaber Stokkens Længde, Tykkelse og Beskaffenhed (Furru eller Gran), dette Raab gjentages af Manden ved Roden, idet han noterer Dimensionen i sin Mærkebog. For den Uindviede ser det ud som om intet Arbeide skulde være lettere, end at mærke Tømmer. Men ikke at tale om, at der skal en vis Rutine til at expedere Arbeidet med Hurtighed, som ofte er nødvendig, naar ^[95] der man mærkes flere Hundrede Tylvter om Dagen, saa bestaar Arbeidet ikke blot i at maale og skrige. Allerede Bedømmelsen af, om Stokken er eller kan tages for feilfri, eller om hvormeget der vaa Grund af Feil skal afkortes i den virkelige Længde eller Tykkelse, fordrer et skarpt Øie og god Dømmekraft. Og dernæst – hvad der er det væsentligere – har en Sædvane gjort sig gjældende, der i høi Grad gjør Tømmermærkningen ubehagelig og til et bestandigt Tvistpunkt mellem Kjøber og Sælger. Fra gammel Tid har det nemlig været Skik, at Tømmeret ikke er blevet skrevet netop efter sit Maal, men som oftest noget større. Hvorledes denne Skik er kommen i Gang, er ikke godt at vide. Sagaen beretter i den Henseende Forskjelligt. Rimeligvis har der fra først af været tænkt paa et Snyderi mod Kjøberen og der har vist været de Tider, da der passerede mere ved en Tømmermærkning end Lastehandlerne nogensinde drømte om i sin Filosofi. Men disse vare heller ikke Børn, de lærte snart at forstaa, at de ikke i Virkeligheden fik det samme Tømmer ned til sine Sagbrug, som der stod skrevet paa deres Tømmersedler. Priserne bleve derfor rettede herefter.

Men nu staar Forholdet i Virkeligheden saa, at Kjøberen har den hele Fordel af det gamle Uvæsen. Thi kontraktmæssig kan han fordre det fulde Maal og fordrer han det, faar han rigtignok høre Skrig, men Tømmeret falder ham da saameget billigere, som Differencen mellem den «gode» og den «strænge» Mærkning og denne Difference kan paa mange Dimensioner gjøre lige til 100 Procent. At denne Fordel undertiden benyttes, er en Selvfølge, og man maa kun forundre sig over, at det ikke sker oftere.

Der har været talt og skrevet meget om dette Uvæsen; men jeg tror begge Parter ere bange for en Forandring. Sælgeren tør ikke røre sig, fordi han er bange for, at han, dersom han siger noget, vel faar den strengere Mærkning, ^[96] men ikke forholdmæssig høiere Priser og Kjøberen tænker jeg har den Tro, at selv om han vilde gaa ind paa de høiere Priser, vilde han alligevel faa høre det samme Skrig, naar han fordrede strængere Mærkning.

Den skrevne Kontrakt vedbliver derfor fremdeles at være et værdiløst Papir og det beror aldeles paa Konjunkturerne i den Tid Mærkningen foregaar, hvormeget

Sælgeren faar for sit Tømmer. Thi ere Tiderne vanskelige, faar Mærkerne strænge Ordre og ere de gode, gives der slet ingen Ordre, men Mærkningen forudsættes at ske paa «almindelig» Maade. Og denne stiltiende negative Ordre bliver nok ialmindelighed gjerne fulgt, selv om det er Kjøbernes egne Kontorfolk, som møde op paa Mærkningen; thi sure Miner og knubbede Ord vil helst Enhver være fri for.

Naar Tømmeret er maalt og annammet, paaslaaes Lastehandlerens Øxer i begge Ender og naar da Vasdragene gaa op, styrtes det ud deri. Fra Smaaelvene flødes det i de større Vasdrag af Sælgerne eller for deres Regning; men saasart det kommer frem i de større Bielve eller i Glommen, flødes det for Lastehandlerens Regning ned til Sagbrugene ved Strømmen eller ved Glommens Udløb, hvor Lasten da efter sin forskjellige Beskaffenhed forædles til Udskibning.

Vi vende nu tilbage til vor Reise.

Altsaa – vi drog afsted indover til Sverige. Føret var maadeligt, som bestandig paa denne Aarstid; men Tømmermærkerne maa ud alligevel, og vi mødte mange Mærkerlag, som dels reiste indover, dels kom tilbage. Det store Skovbelte, som strækker sig øst fra Glommen til den svenske Grændse i de øvre Bygder af Solør, er et af vore bedste Tømmerdistrikter. Det gennemskjæres tværtover af Flisen og dens Bielve og paa dette Vasdrag fremskaffes en meget betydelig Del af det Tømmer, som kommer i Glommen. Det var [97] derfor ikke sjælden at se mange Hundrede Tylvter¹¹⁶ mærket eller umærket Tømmer ligge borte efter Elvebredderne. Men sligt er saa almindeligt heroppe som en Fiskehjæld i Lofoten i Fisketiden. Vi standsede derfor kun, naar Tømmeret kunde være ualmindelig vakkert eller ualmindelig smaat. Det sidste var desværre altfor ofte Tilfældet, uagtet dette Skovdistrikt er et af de mest vexterlige i Landet. Men hvad skal man gjøre? Penge maa man have, Penge til at betale Renter og Afdrag, Penge til Skatter og andre offentlige Udredsler, Penge til Byvarer og endelig Penge til Korn og Fødevarer, naar Avlingen fryser bort for os, som altfor ofte hænder. Der er ingen anden Udvei at tage til end Skoven og den faar holde ud, saalænge Tømmeret er saa stort, at det giver Overskud paa Hugning og Kjøring. Naar Lasten ikke længer kan give noget saadant Overskud, ja da er det forbi med Hugsten og som oftest med Eieren ogsaa.

Om Aftenen kom vi over Grændsen op til Hotellet i Borangen hos Kaisa. Hotellet er berømt blandt alle Tømmermærkere og meget kjøbstadmæssigt, hvad Priserne angaar; men forresten udstyret i al Tarvelighed. En stor Bondestue, hver Aften fyldt med drikkende og spillende Tømmerhuggere og Kjørere, en mindre panelet «Herskabsstue» med et Par Senge i og endelig et Par mindre Rum, med Sengesteder med Halm og Hestedækkener, det var hele Bekvemmeligheden.

Beværtningen er simpel, den bestaar i Bayerøl og Ingenting. Kun ved sjeldne Anledninger kan der opvartes med Flødegrød og Æg. Og for alle disse Herligheder et Par Daler pr. Døgn *pro persona!* Bah, Kaisa ved, at det er Grossererne som betale og de have Raad dertil, mener hun.

«Søte Kaisa! vi maa have två Rum med Senge, Rum for Hestene og Mad og Øl for os selv.»

«Mycket gjerne; men herskabsrummet er als inte ledigt.»

«Saa til fanders! Hvem er saa der?»

[98] «Jo Hellig-Persen og Mormon Paalsen och en svensk Prokrator har alt varit der i två Dager. Men Herrarne får gå ind der saalænge.»

«Nu skal det blive Morro, sagde en af mit Reisefølge. Vi sætte de to Hellige sammen og til Slutning fordrive vi dem Begge og tage Rummet for os selv.»

Vi stege ind. Jo det var meget rigtig de to Tømmermærkere fra Sarpsborg, som lystrede de anførte Navne, og vor gamle Ven, den svenske Prokurator.

Hellig-Persen var en fuldstændig Typus for sin Race, huløiet, stræng og meget tilbøielig til at prædike Ordet for de Vantro i Tide og Utide. Mormon-Paalsen, hans bestemte Modsætning, var glad og lystig og havde det mest skøieragtige Fjæs, som jeg har set. Den svenske Prokurator var en prægtig Dahlby-Bonde i Rok og Knæbuxer. Vi kjendte ham før og bleve meget forundrede over at se det godslige, joviale Ansigt ikklædt meget alvorlige, andægtige Folder. Men Kaisa underrettede os i al Stilhed om, at han netop holdt paa at levere Tømmer til Persen og at de To kom meget godt ud af det med hinanden. Da skjøjte vi Meningen. Nisten kom frem og hele vort Lag, som foruden «Hr. Overmærkeren» bestod af de to Mærkere og en norsk og nogle svenske Leverandører, som mødte op i Borangen, kom snart i en gemytlig Passiar med det andet Lag. Ordene tog hverandre og inden kort Tid var Persen og Paalsen dybt inde i en theologisk Undersøgelse om deres respektive Sekters Fortrin. Dans, Kortspil og deslige Ugudeligheder bleve hæftigt angrebne af Persen og ligesaa herftigt forsvarede af Mormonen, der citerede baade Luther og Patriarkerne foruden Josef Smith. Vor svenske Ven sekunderede meget troværdig Persen, medens Paalsen fik Hjælp af os.

[99] Men «Herskabsrummet» stod os for Øie og ingen af Parterne vilde give sig. Vi gav derfor Kaisa et Vink og strax derefter kom hun ind og fortalte, at der i en af Nabogaardene skulde være Dans om ingen af Herrerne havde Lyst til at titta på. Jo,

det var klart, det havde vi Alle. Vi skulde komme strax, naar vi havde spist og faat os en Pibe. Imidlertid gik Paalsen i Forveien. Saaledes vare vi af med den Ene.

«Aa Fa'n», sagde En af vort Kompani, «jeg er ligeglad med at fare paa Dans. Lad os tage os en Toddy og et Slag Kort.»

Ja lad gaa. Punschvandet kom ind og Kortleiken frem og snart var Spillet i fuld Gang.

Persen flyttede sig længer og længer fra os og tilslut forsvandt han og Prokuratoren i et andet Rum.

Nu blev det en stormende Jubel og efterat vi i en Fart havde opgjort Spillet og tømt Toddyglassene, klædte vi os af og puttede os ned i Sengene. De vare jo ikke af de allerreneste; men vi sov alligevel som Murmeldyr, da de to tidligere Besiddere senere paa Aftenen vilde komme og gjøre sin bedre Ret gjældende, og de maatte tage tiltakke i Hestedækkenerne.

Den næste Dag havde vi prægtigt Solskin og da det havde frosset lidt om Natten, var Veien taalelig. Rigtignok var den saa opkjørt af Tømmerlæs, at vi maatte bruge Langslæde for at komme frem; men det gik jo alligevel og Veien til Mærkestedet var ikke lang.

Tømmeret var vakkert – meget vakkert endog, saa at mange Stokke holdt over 12tom. Jeg fandt mig derfor paa min Principals Vegne forpligtet til at være fornøiet og Leverandøren var det ligesaa. Det gik som Kjæpper i Hjul: Furru 10 Al. 12 Tom., do., en do., Gran 8–11, 7–14 o. s. v. Jeg forsøgte naturligvis pligtmæssig at følge med [100] for at kontrollere; men mit uvante Øie kunde ikke i en saadan Fart bedømme Stokkens Tykkelse. Først naar Klaaven blev sat paa, kunde jeg Skjønne, hvorledes det gik til; men naar Tømmeret ligger pent tillagt og Stokkene ere nogenlunde jævne, maales kun en enkelt imellem og de øvrige tages paa Slump. En duelig Mærker bliver dog saa vant til dette Arbeide, at han aldrig tager feil paa ½ Tomme. Og blev der nu taget op? Jeg vil ikke forsværge det, forsaavidt jeg kunde skjønne. Men med grovt Tømmer er det dog meget sjeldnere. Det smaa Tømmer derimod – behøver det.

Saaledes drog vi opefter Aaen og mærkede et Par Hundrede Tylvter. Da blev det Middagstid. Det er Skik og Brug, at Leverandørerne holde det nødvendige Mandskab til at slaa paa Tømmeret og Kost under Mærkningen. Og dette Traktement pleier ikke at være snaut, thi – maaske kan det have Indflydelse paa Mærkningen, hvem kan vide det?

I et Granholt fik vi op en Ild og med stegte Kalkuner og deslige Sager samt ægte Lysholmer og Madeira levede vi herligt. Gamle Historier bleve opdiskede. Hvorledes en streng Mærker engang (det var Principalen selv atpaa) fik Tak for velgjort, da han efter ualmindelig streng Annammelse ingen Mad fik, men maatte være Tilskuer ved en prægtig Middag og næsten var gaat klar, inden han kom frem til Folk. Hvorledes Mærkningen gik og Tømmeret var der og hvorledes det var der for mange, mange Aar siden.

Saa til Arbeide igjen; men nu blev det værre, da vi kom paa Søen. Thi Vaarsolen havde allerede smeltet bort Sneen og Tømmeret laa i Stykkevis og flød paa 4 – 5 Kvarters Vand. Jeg opgav snart Jagten efter Tømmerstokken som livsfarlig og lod Mærkerne hoppe fra Stok til Stok. Men vor tykke Leverandør skulde endelig være med og se [101] efter, at alt gik «realt» til. Men retsom det var, drattede han ned mellem Stokkene og det var et kosteligt Syn at se ham kravle op igjen, ligesom en Sæl, som vil paa tørt Land.

Vor svenske Prokurator kom nu ogsaa til og skulde levere os nogle Tylvter. Men hele den andægtige Mine var som bortblæst; han skjøjnte, at Vinden ikke længer blæste fra den Kant og deltog lystig med os i Spasen over ham og hans værdige Persen.

Endelig vare vi færdige og reiste tilbage til Borangen, hvor det tidligere Lag var reist og et nyt ankommet. Det var gamle Bekjendte og prægtige Folk, der blev naturligvis en lystig Aften og den næste Dag vare vi hjemme igjen.

Jeg tror ikke, at jeg gjorde min Principal stor Nytte paa denne Reise; men jeg havde dog set, hvorledes det gik til paa Tømmermærkningen inde paa de store Skove. Det er et raskt og muntert, men ogsaa mange Gange besværligt Liv. Thi naar Føret gaar bort og Mærkerne maa traske paa sin Fod op og ned langs Elv og Sø mange Mile i Vaarbløden og Solheden, da maa der gode Kræfter og god Taalmodighed til at holde ud.

4. I Sankthans

For 20 – 30 Aar siden kunde man 8 Dages Tid før Sankthans se lange Rækker af Færdesfolk fra Oplandet, som drog indover til Christiania. Det var Bønderne fra

Solør, Vinger og Odalen, som drog indover for at opgjøre sine Tømmerregnskaber og hente op de Fornødenheds- og Luxusvarer, som de behøvede i Halvaaret til Christianiamarked. Dengang var den 10–12 Mile lange Vei besværlig nok; thi dels vare Veiene slettere end nu og dels var Veien meget tung i de store Bakker i Næs og Ullensaker og over [102] Gjelleraasen. Ja der leve endnu Folk, som kunne erindre, at Bønderne oppe i Bygderne paa Kløv maate hente sine Fornødenheder fra Christiania. Men i ældre Tider vare heller ikke Fornødenhederne saa store som nu. Naar Mor fik hjem 10 Pund Kaffe og 5 Pund Sukker og Manden selv en 8 Pots Krukke Kognak og en Top Sukker for Halvaaret, saa var det store Ting. Alt hvad man behøvede til Klæder, virkedes hjemme i Huset. Og naar det ikke havde været Frostaar, saaledes at større Kornforsyninger vare nødvendige, indskrænkedes Indkjøbet hovedsagelig til Sild og Salt, som Bønderne da tog med sig hjem fra Byen. Men nu ere Forholdene helt anderledes. Jernbaner og Dampskibe bringe Hundreder af Reisende ind til Christiania og med de samme Befordringsmidler føres nu mange Hundrede Hæstelæs af alle mulige Varer opover, dels efter direkte Bestillinger af Landfolket og dels til Landhandlerne, hvis Butiker ere ligesaa godt forsynede som Christianiakjøbmændenes.

I ældre Tider kjørte Bønderne selv sine Heste til Byen og kun en enkelt Storkaxe iblandt reiste med Skyds, og jeg kan endnu godt erindre fra min Barndom, at en Mand, som reiste med Skyds, og ovenikjøbet med tilsagt Skyds, betragtedes med en vis Respekt i Bygden og der blev maaske ikke kriticeret saa lidet over, om det kunde antages, at han havde Raad til at benytte en saa kostbar Befordring. Bønderne toge ind til sine Kjøbmænd i Storgaden og Grændsen og det er ikke mange Aar siden, at vore mest formuende Mænd havde sit stadige Tilhold i disse overfyldte og ofte ikke synderlig rart udstyrede Bondestuer.

Men Jernbanerne og de nyere Begreber og Anskuelser have forandret meget ogsaa i vore Egne.

Vore Bønder reise nu som Gentlemen og tage ind i de elegante Hoteller, som Christiania i den senere Tid har [103] at frembyde og deres hele Levemaade har antaget et ganske andet, jeg havde nær sagt, amerikansk Præg.

Hotel Scandinavie er Solungens fornemste Samlingsplads og det kaldes ikke med Uret «Solungs-Børsa.» Hvert eneste Værelse er optaget og i de rummelige Gange og Restaurationslokalerne vrimler det af Oplændinger, som samtale, afgjøre Forretninger eller drikke Øl og Brus.

Men i de første 3–4 Dage er der endnu ikke rigtig Liv i Folket. Man spørger og fritter om, hvorledes det ser ud med Konjunkturerne for Trælasthandelen. Man ved, at Trælasthandlerne som sædvanlig have haft sit Møde for at bestemme Priserne og forskellige Rygter løbe fra Mand til Mand, om hvad der er passeret. Man ved imidlertid tillige, at dette Møde har meget lidet at betyde, idet ingen enkelt Lastehandler længer anser sig bunden ved de saakaldte «Direktionspriser», hvis Bestemmelse derfor ogsaa kun er en tom Form. Men taler man med enkelte Lastehandlere, saa sætte de et betænkeligt Ansigt op, tale om mislige Forhold i Udlandet, flau Afsætning o. s. v., og det er et mærkeligt Faktum, at hvert eneste Sankthans er der altid noget iveien i Udlandet eller noget, som i de første Dage gjør Lastehandlerne betænkelige. Ja, det er rigtignok ogsaa en betænkelig Tid vi leve i.

Bønderne paa sin Side stikke Hovederne sammen, diskutere,¹¹⁷ tale om Samhold, om at holde Møder o. s. v. Men de føle hos sig selv, at de ikke have rigtig solid Grundvold at staa paa. De kunne ikke undvære Forskuddet og derfor kunne de heller ikke undgaa at sælge. I Sankthans er der ingen Penge at faa laant og desuden, hvem er saa betroet, at han kan faa laant saameget, han behøver? Hos Lastehandlerne derimod faar man saamange Penge, man vil, paa sit ærlige Ansigt og sin Kontrakt, naar det blot er bekjendt, at man har Skov. Altsaa, det er bedst at bie til det bliver ^[104] bedre Tider, til vi kunne slippe at tage Forskud; men da – ja da skulle vi blive Herrer over Situationen.

Imidlertid, medens Solungen passiarer, ræsonerer og lever i Haabet om en bedre Fremtid, gaar Østerdølen rolig og koldblodig omkring. Han finder sig ikke rigtig tilrette i disse urolige, snaksomme Grupper, hvor Spøg og Vittigheder som krydsende Lyn oplive Samtalen. Det forekommer ham vist ofte som et letfærdigt Folkeslag, disse Solunger, hvis Gjæld den hele Verden kjender; men hvis Dygtighed, Foretagsomhed og andre gode Egenskaber kun de kjende, som har set Folket i Nærheden og forstaar at bedømme det.

Han forstaar vist ikke, hvorledes det kan gaa an at le, naar man om nogle Dage maaske faar Fogden i Huset eller ser sin Eiendom lyst til Auktion for Hypotekbanken. Men hvorledes kan ogsaa Østerdølen forstaa dette, han, som sidder lunt inden Vægge og gjerne kan lade være at sælge Tømmer, om han vil, eller som selv næsten kan bestemme Priserne, hvis han vil sælge?

Hvorafter kommer den store Forskjel mellem Folkene ovenfor og nedenfor Elverum? Hvorfor er Østerdølen stø og alvorlig, Solungen let og lystig? Hvorfor er der ovenfor jevn Velstand og tildels store Formuer og i Solør vistnok ogsaa paa enkelte Hænder større Formuer; men ogsaa megen Gjæld og Viderværdighed? Og dog er

det i samme Dalstrøg, ved den samme Elv, under samme klimatiske Forhold de to Folkeslag bo og de drive samme Næringsvei. Ja, hvem kan forklare alle de Gaader, som Menneskelivet opstiller.

Nogle Dage er gaat hen. Alle de gamle Tømmerregnskaber ere opgjorte, ofte haardt nok for Bønderne, naar alle de forskjellige Afdrag for Gran, Tørt, Overligget, Indeliggende o. s, v. ere beregnede; men dog sjelden eller aldrig saa haardt, at det jo kontraktmæssig kunde være værre. Thi ^[105] efter Kontrakterne have Lastehandlerne altid Ret. Men nu var det de nye Handler. Lastehandlerne se ikke længer saa alvorlige ud, der maa sikkert være indtruffet gode Telegrafetterretninger. De ville dog maaske købe noget. En eller anden Storkaxe, hvis Vexler maaske forfalde et Par Dage for tidlig, aabner Felttoget og nu gaar det glat siden. Hotel Victoria, hvor de fleste Lastehandlere fra Drammen, Frederikshald, Frederiksstad og Sarpsborg bo, beleires af Oplændinger, der bølge i store Tog fra Scandinavie til Victoria og fra Victoria til Scandinavie. Handelen gaar raskt og efter hvert som en Kontrakt underskrives, trakteres Sælgeren med et Glas Vin og en Cigar, eller naar det er større Handler, inviteres Sælgeren til at spise Middag med Lastehandleren ved *table d'hote*. Med en lang Hale af Bønder efter sig tropper den mægtige Mand op og præsiderer med megen Værdighed for Bordenden.

Ogsaa paa Kontorerne hos Christiania Lastehandlere gaar Handelen, og efter gammel Skik indbydes de større Sælgere en Dag ud paa disse yndige Landsteder, hvor vor Plankeadel, som det kaldes i Gøtheborg, bo som Fyrster og øve fyrstelig Gjæstfrihed.

Fra Alders Tid har Skoveierne staaet i et venskabeligt og halvt fortroligt Forhold med sine Grosserere. Allerede Bernt Anker og hans Samtid saa dem ofte ved sit Bord i Sankthans og Marked og man fortæller endnu en fin Ytring af en Solørsbonde til den mægtige Mand. Det var første Gang Bonden var hos Anker og han blev vist omkring, for at han skulde beundre og forundre sig over al den Pragt, som han saa. Men Bonden saa meget rolig paa det Hele og sagde intet. «Nu, sagde Anker endelig, synes Du ikke det er vakkert.» «Aa jo, sagde Bonden, men saa kunde Solør heller ikke gjøre mindre for Dig, Du, som er ligesom Kongen vor.»

^[106] Tømmersalget fortsættes 3–4 Dage, men pludselig er det Stop. Nu ere Lastehandlerne rent «stinne» af Tømmer, de ville ikke have mere. Efternølerne, hvoraf der altid findes nogle, løbe fortvivlede fra Kontor til Kontor for at borttinge sine Tylvter og de skulle være heldige nok, om de med Overtalelser og Tak kunne

blive dem kvit. Kjøbmændene udenfor Christiania reise hjem igjen og Tavlerne begynde at opvise ledige Nummere i Hotellerne.

Men endnu nogle Dage forbliver Solungen i Byen. Det er meget, som skal kjøbes, meget, som skal betales, fornyes og ordnes. Forhallen i Scandinavie er fuld af Rykkere, Bykjøbmænd, Landhandlere, Sagførere, Inkassatorer, kort Alle, som skal have Penge, møde her op og ved de smaa Borde udbetales og indkasseres mange Tusinder om Dagen. Man ved, at Solungen betaler saalænge han har Penge og derfor gjælder det at træffe ham, før Tegnebogen er bleven tom.

Nu er der ogsaa Liv i Folket. En Daler eller to savnes ikke i den store Pengebunke og Toddyen gaar omkring og undertiden lyder Knaldet af en Champagneprop. Hver Aften er Folket paa Klingenberg eller hvor der forresten er nogen Moro.

Galanteributikerne faa Afsætning; thi Mor og hver af Døtrene maa have et pent Kjøletøi eller et Schavl. Endelig er man færdig, man kan paa en Maade reise fra Byen og i Springmarsch gaar det afsted til Jernbanestationen, idet der hos Enkelte maaske rører sig lidt Samvittighedsnag over en eller anden halvforglemmt og uberigtiget Gjældspost. Men Kreditorerne ere ligesaa slue. De møde op paa Platformen, gribe Flygtningen i Knaphullet og kommandere: «Op med Bogen.» Lokomotivet piber, der ringes allerede 3die Gang og i Fortvivelse betaler Synderen snart sagt sin sidste Skilling. Nu dimiteres han, kaster sig og Bagage ind i en Kupe og naar Trænet endelig har arbeidet sig op [107] paa Høiderne mod Grorud, trækker han et langt Suk og aander frit baade for Kreditorer og for den kvalme Byluft.

«Den, der ikke behøvede mere at reise til Byen Jonsok», mumler vist mangan En i sit stille Sind – «men saa er det dog Moro ogsaa.»

5. Elgejagten

Naar man i Fugleperspektiv kunde overse hele Glommedalen fra Østerdalen, og ned til Næs paa Romerike, vilde det Hele fremstille sig som et mange Mile bredt Hav af Skov med bølgeformige Aasrygge. Selve Glommedalen er ikke saa trang og Bredden af det dyrkede Jordsmon paa begge Sider af Elven fra Aas til Aas er i flere Bygder $\frac{3}{4}$ til 1 Mil; men denne lyse Stribe vil dog næsten aldeles forsvinde i det store mørke Skovbillede, som strækker sig lige fra Klara Elven i Sverige til Mjøsen. Vil man nærmere undersøge dette store Skovbælte, finder man nok, at Skoven

mangesteds er glissen og Værdien som Tømmerskov ikke betydelig. Men den dyrkede Del er dog forholdsvis saa liden, at naar man undtager selve Hoveddalføret, hvorigjennem Glommen slynger sig, vil det Øvrige fremstille sig som en umaadelig Ødemark, hvor man kan gaa mange Mile før man træffer en enlig Husmandsplads eller et Fintorp.

Her i denne Vildmark har Elgen sit rette Hjem. Men Ulvene og Menneskenes Efterstræbelser havde betydelig formindsket deres Antal i Begyndelsen af dette Aarhundrede og det var derfor paa høi Tid, at Storthinget i 1818 indskrænkede den forhen ubundne Jagtfrihed. Senere har Elgen mærkelig formeret sig og det er nu, om ikke Overflødighed, saa dog en saa stor Mængde af dem, at Jagtelskere aldrig behøve at gaa forgjæves, naar de endelig ville have en Elg, om det end skal koste mange Dages Jagt.

[108] Det er dog ikke Loven alene, som har bidraget til Elgens Fredning. Den større Oplysning har bevirket, at Almuen har indseet det Skadelige i at fælde Dyret i den ulovlige Tid og ved Siden deraf har private Foreninger virket for Sagen og ført Opsyn udover Vaaren, naar Skaren bliver saa stærk, at den bærer Skiløbere, men Elgen falder igjennem. Da er det, at Krybskytten mest driver sit Spil og det bliver næsten umuligt for det ædle Dyr at undgaa sine Forfølgere.

Det er ikke alene ved Pengebidrag og ved Ansættelse af Opsyn, at vore Landjunkere og Jagtelskere sørge for Elgens Fredning. Sommetider foretage de selv en Razzie indover Skoven for at fange Malifikanterne og nedenstaaende Rapport om et af deres Tog i Vaaren 1860 kan jeg ikke undlade at optrykke efter Morgenbladet, da den giver et tro Billede af deres Bedrifter og Viderværdigheder.

«Vel ankommen til Værmundsøen. Overalt Elgefærd som et fuldstændigt Kreaturtraak. Spurgt at omkring Udnæset skal holde sig 24 Elger og mange skulle være skudte. Fordoblet Opsynet og uddelt Brændevin. Slet Logis, Lopper og Vasvelling. Til al Lykke faat fat paa en Kasse Bayerøl.»

«Vækkedes i Graalysingen ved Riflestud. 2 Mand af Opsynet allerede ude. Den Ene kommen tilbage og fortæller, at en Elg er skudt nogle Hundrede Skridt herfra; men at de ikke turde gaa paa, fordi 6 Svensker med Rifler holdt paa at flaa den. Rykkede derfor ud med hele Styrken, udsendte Vedetter og gjorde en omgaaende Bevægelse for at fange dem Alle. Lugtede imidlertid Luntten og rømte; satte os derfor i Besiddelse af Dyret, en meget stor Oxe, og bar hjemover alt hvad vi aarkede. Da vi kom igjen var Huden og det ene Laar borte. Svenskerne havde nyttet Tiden. Fandt

dog Huden igjen og afsendte en Patrouille for at ^[109] fange Røverne. Rekvireret civil Hjælp, nemlig Lensmanden og hans Protokol. Det giver Respekt.»

«Fortsat Undersøgelserne og har nu faat fuldt Bevis for, at flere Finner have skudt Elg i Vinter. Forfulgt Svenskerne og taget dem paa Spranget paa Vermundsøen. Kjæftes med dem en Stund, men saa ladet dem passere paa Grund af «Omstændighederne.»¹¹⁸ Ud paa Dagen antruffet en Elg, som var aldeles forkommet efterat være jaget. Den ranglede afsted ikke hurtigere end at vi kunde tage paa den med Haanden, skjalv som et Espeløv og blødede ved Haserne, hvor Skaven havde skaaret igjennem. Kom sig endelig ud i Vermundsoset, hvor den laa og badede sig. Satte Vagt ved den, som passede paa indtil det blev mørkt. Da steg den op af Badet og lod til at være raskere. Jagede den ind i et Granholt og forlod den.»

«Lensmanden ankommen med Sabel og Protokol og droge derpaa afsted til Posaasen, som ligger lige ved Grændsen; men lyder under Kongeriget Norge. Bestemte Efterretninger om, at her skulde være skudt flere Elger. Da vi ankom, udpegedes en ung Tjenestegut som Gjærningsmand. Hang lidt med Hovedet; men ret som det var, sprat han over Grændsen og stod og lo af os. Gav os ikke tiltaals hermed. Undersøgte paa flere Steder og fandt endelig 2 store Baljer med saltet Elgekjød, 3 Huder og 16 Ben. Almindelig Jubel. Manden endelig gik til Bekjendelse, at han havde skudt 2 Elger, som havde 8 Ben hver. Passiar, men vi have dog 2 Mulkter og 40 Spd. i Elgekassen. Bryllup i Nabogaarden, hvor vi tækkedes til Aften. Vakre Jenter o. s. v. Elgejægeren og vi gode Venner, men han havde nær forsnakket sig, da vi kom paa Tale om de 16 Ben.»

^[110] Vore raske, unge Folk ere dog ligesaa ivrige Efterstræbere af Elgen, naar den lovlige Tid kommer, som Krybskytterne, skjønt deres Blødtørst gjerne pleier at tilfredsstilles, naar de have fældet et Dyr. Et saadant Jagttog er det jeg vil invitere Læseren til at deltage i – naturligvis i Tankerne; thi ellers kunde det maaske falde noget besværligt.

Lader os mønstre Jagtselskabet. Først en rask, ung Student, allerede erfaren Elgejæger. Paa Grund af sin Omhu for Elgen i den fredlyste Tid, har han maattet dele Skjæbne med alle Andre, som komme til Solør, at faa sig et Klængenavn og han kaldes ialmindelighed Elgmissionæren eller i Korthed Missionæren. Dernæst 2 «yngre Sønner», som det vilde hedde i England. De have dog den Fordel fremfor de engelske, at de ville komme til at arve nogle Kvadratfjerdinger prægtig Skov. Den ene lyder Navnet Lord Palmerston, formedelst at han pleier at fremtræde i

Snip, Fadermordere og hvidt Halsetørklæde og er meget stiv og fornem af sig. Han har forresten ogsaa et meget engelsk Udseende. Den Anden kaldes Rosenkrands, i Dagligtale «Statsraaden», fordi hans godslige Ansigt er indfattet i den deiligste Ramme af rosenrødt Haar og Skjæg. Videre et Par mægtige Proprietærer, «Baronen og Borgermesteren», som ville benytte Anledningen til at tilse sine Skovdrifter, da Hugningen allerede er begyndt. Samtlige udrustede med Kammerladningsrifler af nyeste Udgave. Endelig en liden, spinkel Fyr med en gammel rusten Rifle og hans Hund, et lidet arrigt, graat Dyr med opstaaende Øren og krøllet, haarrig Hale. De sidste ere blot med for Formens Skyld, skjønt man fortæller, at Halvor og hans Hund undertiden ikke skulle være saa uefne. Med Jægerne følger naturligvis en Kløvhest, som skal hjælpe til at kjøre Elgen hjem og som paa Bortreisen har den Bestilling at bære den Smule Proviant, som Selskabet muligens skulde behøve.

[111] Det er en vakker Septemberdag, da Selskabet drager indover paa Skoven. Luften er saa klar og gjennemsigtig, at hele Glommedalen viser sig som et farverigt Maleri fra den første Aaskam, vore Jægere bestige. Glommen glider klar og stille i store Bugtninger gjennem de grønne Marker og det blanke Speil gjengiver Løvbustene langs Elvebredden og Landskabet, som hæver sig opover med sine nette Gaarde og frodige Agre.

Men vort Selskab har liden Tid til at betragte Udsigten. Det skynder sig østover ind paa Skoven med dens Moer og Aaser og under lystig Passiar bærer det afsted. Halvor skal være Veiviser og har allerede flere Gange sagtmodig underrettet Jægerne om, at den første Betingelse for at Elgejagten skal lykkes, er at holde Munden og gaa mod Vinden. Men hans Advarsler lade ikke til at frugte stort.

De have imidlertid ikke gaat længere end en halv Mils Vei indover, før Halvor og hans Hund gjør et Hop. De havde netop gaat ligeover en Elgefærd, som tydelig viste sig paa den bløde Jord.

«Kan dere naa tie», spurgte Halvor tørt, og hele Selskabet stak Hovederne hviskende sammen for at bestemme, hvorledes Jagten skulde foregaa. Man blev snart enig om, at Elgen endda maatte være langt borte og da det saaledes ikke kunde være at tænke paa at udsætte Poster, gik Halvor foran med Hunden i Line og Selskabet fulgte En og En efter i høitidelig Procession. Det begyndte dog snart at skumre, og uagtet Hunden viste Tegn til, at Elgen ikke var saa langt borte, blev det besluttet at tage Nattekvarter i Skoven og fortsætte Jagten, naar det blev lyst.

I al Taushed leirede Selskabet sig i et Skovsnar, en Ild blev antændt og Kløvhesten blev lettet for sin Oppakning. Det viste sig snart, at Forsyningen ikke var daarlig og alle Betingelser for et lystigt Lag vare tilstede. Men [112] naar man hørte den sagte Hvisken og de høitidelige Ansigter, skulde man tro, at det var en Gruppe Sammensvorne, som aftalte sine landsforræderske Planer. Bægeret gik rundt og Skaal «Statsraad», Skaal «Missionær» o. s. v. bleve høitidelig fremhviskede. Men Ansigtsmusklerne fortrak sig krampagtig og man kunde tydelig se, at Jægerne kun med Møie formaaede at holde Latteren tilbage.

Lord Palmerston, sit store Navn tro, sad stiv og fornem paa en Bunke Grankviste og gnavede paa et Stegeben, medens hans Ansigt bevarede den høitidelige Ro og Værdighed som Øieblikket krævede. Men pludselig syntes en liden Ildstraale, Lorden gav et høit Skrig og for til Veirs i Røg og Damp under Jægernes ustandselige Latter; men i samme Øieblik hørtes ogsaa et Brag borte i Skoven, som naar et stort Dyr farer op og nedtræder Alt omkring sig. Det var Elgen, som havde taget Nattekvarter ganske nær Jægerne.

Det blev en almindelig Røre. Old Pam var forbitret over det Puds, Jægerne havde spillet ham, ved at forsøge at sprænge ham og hans skrøbelige Trone i Luften, og Halvor var forbitret over, at Elgen var opjaget, hvori han fik Medhold af Missionæren, som var en ægte Jæger, der satte Jagten foran Moroen. Men Ulykken var engang skeet, og det var derfor ingen anden Raad, end at forliges og fortsætte Løierne, da der nu ikke længer var nogen Grund til at tie.

I Graalysingen om Morgenen bryder Jagtselskabet op. De have ikke gaaet et Par Hundrede Skridt før de finde det Sted, hvor Elgen havde lagt sig den foregaaende Aften. Men hvor var den nu? Langt over Berg og Skov og hele Dagen tilende drage Jægerne ufortrødne afsted. Men det begynder at tage paa Kræfterne. Baronens falder fra, han maa afsted til sine Tømmerhuggere. Borgermesteren ligesaa. Palmerston holder ud; men er om muligt endnu mere stiv [113] og fornem, end for. Tredie Dags Morgen nærmer man sig imidlertid kjendtlig det ædle Vildt. Hunden viser stærke Tegn til at den veirer ham; den bliver sluppet løs, og Jægerne skilles ad for at indtage forskellige Poster. Pludselig halser Hunden, Elgen er bleven staaende og Jægerne skynde sig forsigtig afsted. Da lyder et Rifleskud, det brager i Grenene og det udmattede Dyr jager afsted med kneisende Hoved efterladende et langt Spor af Blod. Missionæren ser det stolte Dyr komme imod sig, han kaster Riflen til Kinden og Kuglen gennemfurer dens Legeme langs efter. Elgen vakler, men gaar endnu nogle Skridt, da Statsraadens Kugle knuser dens ene Forben. Dyret falder og strækker endnu kun lidt i det ene Bagben, da den ædle Lord

forpustet kommer opmarsjerende og efter et nøiagtigt Sigte gjennemborer dens Pande.

Jægerne samles og de «løste Tunger» juble over det heldige Udfald. Enhver af Jægerne tilskrive sig Æren af at have gjort det afgjørende Skud. Kun Halvor siger ingenting. Han ser efter og stikker Lillefingeren ind i et lidet Hul ved den venstre Bov og mumler ganske sagte: «som jeg mente, midt igjennem Hjertet og ud paa den anden Side.»

Det var en svær Oxe med prægtige Horn og Jægerne kunne nok siges at have noget igjen for sit Bryderi. Men hvorledes faa den ned til Bygden? Ja det er et Spørgsmaal; thi det er over 1 Mil til nærmeste Gaard, ingen Vei og Dyret veier mindst med Huden over 60 Bpd.? Ja flere Heste maa der til og saa faar man flaa den deroppe og fragte den stykkevis nedover. Det gaar an. Halvor sendes afsted og efter nogle Timers Forløb er Vildtet sønderlemmet,ⁿ¹⁹ Hestene ankomme og i en hel Karavane drager Toget nedover.

Saasnart vore Jægere komme til Bygden modtages de som triumferende Seierherrer; man hører og spørger og alle Jægerne fortælle hver sine Bedrifter undtagen Halvor, som ^[114]Ingen bryder sig om, og Ingen vil høre paa. Han er jo ogsaa kun en simpel Husmand inde fra Finskoven, som har Betaling for hver Dag han gaar med og en Dusør, dersom der bliver fældet Elg.

Nu sende Jægerne Elgestege til alle Venner og Bekjendte og det mindste, man kan gjøre til Gjengjæld, er at byde dem til Gjæst paa sin egen Foræring. Laget gaar derfor rundt og mange Skaaler blive tømte for de dygtige Jægere.

6. Solør og Solungen.ⁿ²⁰

Hvor ligger Solør og hvilke ere det berømte Lands Grændser? Folk, som ikke kjende nøiere til Tingen, have et ubestemt Begreb om, at Solør indbefatter hele Glommedalen lige fra Aursundssøen til Rommeriget idetmindste og at alle Landsfolk, som komme til Christiania i Marked og Sankthans, ere Solunger. Men dette er ikke Tilfældet. Det egentlige Solør bestaar af Bygderne søndenfor Elverum og indtil Kongsvinger, altsaa de gamle Præstegjelde Hof og Grue, som nu ere delte i 5. Indtil for ganske faa Aar siden var Solør forenet med Vinger og Odalenⁿ²¹ under

en Skriver og Foged, og derfor gik gjerne ogsaa Vingersokningen og Odølerne ligeoverfor Fremmede som Solunger, skjønt det ikke kan nægtes, at der allerede, naar man kommer ud til Vinger, viser sig en Forskjellighed i Folkekarakteren, ligesom en bestemt Forskjel viser sig, naar man kommer over ^[115] Elverums Grændser. Det er kun til det egentlige Solør jeg i efterfølgende Skildring vil holde mig.

Enhver ved, at Solør er et af vore rigeste Skovdistrikter. En stor Del af Distriktet optages af vidtstrakte Moer eller Aaser med svage Forhøininger og selv hvor Fjeldkarakteren er fremtrædende, rager dog ingen Top saa høit op, at den overstiger Trægrændsen endsige naar Snegrændsen. Kun enkelte Fjeldkamme som Blaaengen i Vaaler og Ravfjeldet i Brandvold have nogen videre Høide eller ere træbare. Gran- og Furuskoven voxer frodigt bortover disse Moer og opefter Aaslierne og Terrænet gennemskjæres overalt af mindre Elve og Bække, som ved Hjælp af Damme og Mineringer ere gjorte flødbare og hvorigjennem Tømmeret flødes frem til Glommen.

Men saa rigt som Distriktet er paa Skov, saa fattigt er det som Jordbrugsdistrikt. Langs Glommen er Jordbunden for det meste skarp Sand, meget fattig paa de Bestanddele, som Kulturplanterne behøve til sin Næring. De lavere liggende Strækninger staa om Vaaren gjerne under Vand og ligge derfor til naturlige Enge og Havnegange.

Der, hvor Oversvømmelsen ikke rækker hen, begynder Jordbruget. Sandjorden er let at bearbeide og giver rig Afgrøde af Korn og Poteter; men den fordrer ogsaa meget stærk Gjødning og vil ikke gjerne bære Hø. Længer oppe, paa Moerne, bestaar Jordbunden af en Slags meget fin, rødagtig Sandjord, noget blandet med Ler. Denne Jord er kraftigere; men ogsaa den fordrer meget Gjødning og trænger mere Arbeide. Endelig er Jorden i Aaslierne mere muldholdig; men Jordbruget er mere tungvint og Jorden er gjerne vandsyg.

Naar man vil optage et nyt Stykke Jord paa Moerne eller i Nærheden af Glommen, ser det meget magert ud og der skal mange Aars Brug og meget Gjødning til, før man ^[116] kan faa nogen sikker Avling. Paa de gamle Gaarde derimod, som have været drevne i Aarhundreder, har der efterhaanden dannet sig et Plogmaal af Muld og man kan deri se endog meget vakre Avlinger. Overhovedet har man her ikke saameget at klage over Frugtbarheden – naturligvis alt relativt til de rige Kornbygder – som over den Omstændighed, at den tidlige Nattekulde saa ofte ødelægger Grøden. Kun ganske enkelte Gaarde kunne siges at være ganske fri for at

være frostlændte. Ellers fryser det tidlig mere eller mindre overalt og inde paa Skoven, og i Nærheden af større Myrer gives der endog store Gaarde og Pladse, hvor der ikke paa mange Aar høstes modent Korn.

Jordbrugerne har derfor i Regelen meget at kjæmpe med og kun den Omstændighed, at Alt, hvad man kan sælge, i Regelen betales meget høiere end andetsteds, kan gjøre Arbeidet lønnende. Det er naturligvis Skovdriften, som betaler disse høiere Priser og det er den, som overhovedet holder Distriktet oppe. Dersom ikke Skoven var, vilde Solør ikke kunne føde Halvdelen af sin Befolkning.

Men hvorlænge vil Skoven vare? Ja, det er et Spørgsmaal, som har været opkastet i Aarhundreder og som rimeligvis endnu i Aarhundreder vil beskjæftige enkelte dybsindige Hoveder. Man har nu i lange Aarrækker spaaet, at det engang maa blive forbi med Tømmerdriften, men mere og mere Tømmer bliver der hvert Aar, og det kan ikke skjønnes, at Skovene endnu ikke ere ⁿ²² udtømte.

Det er en Kjendsgjerning, som ikke kan benægtes, at Dimensionerne ere blevne mindre end for 30–40 Aar siden; men Tylvtallet ⁿ²³ er steget saa overordentlig, at der vistnok aarlig leveres flere Kubikfod Trævirke, end før.

Det er mange Aarsager, hvorfor der nu leveres mere Tømmer til Salg end tidligere og som tillige ville bevirke, at der for Fremtiden vil blive leveret meget. Først og fremst ^[117] maa nævnes, at Folk paa Grund af de høie Tømmerpriser nu ere meget mere forsigtige med sin Skov, end før. Braate brændes ikke længer og med Hensyn til, hvad der forbruges til Gjærdefang, Brænde og andet til Husfornødenhed, er Eieren gjerne saa forsigtig som bedst muligt. At hugge friske Træer til Brænde, ansees nu som en stor Uvorrenhed, og det hentes heller flere Mile inde paa Skoven af Tørt og Top. Dernæst have de høie Priser bevirket, at Tømmer kan drives frem med Fordel fra Steder, hvor det før ikke lønnede sig og Toptømmer, som før blev liggende igjen i Skoven, afsættes nu med Fordel. Videre maa det bemærkes, at Skoven lettere reproducerer sig til de mindre Maal, end til de større, eller med andre Ord, den voxer hurtigere i Begyndelsen, end senere. Naar man nu endelig lægger Mærke til, hvilke umaadelige Strækninger Solørs Skovdistrikt indeholder og at det Meste deraf er af den bedste og vexterligste Skov i Landet, saa tør man vel haabe, at Faren for Skovødelæggelsen ikke er saa stor, som det kanske ser ud til.

Det er en Erfaringssætning, at jo magrere Jorden er, desto dygtigere pleier Folket at være. Den rige Jord føder sin Mand uden at han behøver at stræbe meget; men den daarlige kræver baade strængere Arbeide og mere Eftertanke. Dette virker paa Indvaanerne, Slægt efter Slægt og giver Folkekarakteren sin Eiendommelighed.

Ved Siden deraf øver Tømmerdriften sin Indflydelse. Det er et raskt og haardført Liv derinde paa Skovene, enten vi se hen til Arbeidet om Høsten med Hugning og Lunning, om Vinteren med Tømmerkjøringen eller om Vaaren med Flødningen. Endelig have alle Skovdistrikter sine vekslede Konjunkturer, snart Overflod og snart Mangel og ingensteds er det saa let for en «simpel» Mand at slaa sig op; men maaske ingensteds heller saa let for en formuende Mand at blive Fant («fantasere», som det hedder).

[118] Alle disse Omstændigheder have virket sammen til at give Solungen hans Karakter og man behøver ikke at tage sin Tilflugt til Konjekturer om Oprindelse fra en anden Stamme, for at forklare den mærkelige Forskjel, som det i Virkeligheden er mellem Folket i Solør og Nabodistrikterne. De anførte fysiske og økonomiske Omstændigheder forklare Alt fuldkommen tilfredsstillende.

Naar man i Korthed skal karakterisere Solungen, maa man kalde ham livlig, letvint, godhjertet og opvakt, omtrent en Sangviniker; men med noget mere Tilsætning af Energi og Udholdenhed, end der i Regelen pleier at følge denne Slags Karakter. Men ligesaa letvint som han er i al sin Gjærning og Bedrift, ligesaa løs er han i sin Tale og vistnok ikke saa sjelden i sine moralske Principer. En stor Forbrydelse, især en virkelig gjennemtænkt og planmæssig Ugjærning, vil man sjelden eller aldrig se Solungen begaa. Men derimod et lidet Kneb, en Vridning paa Sagen, det tror jeg oprigtig talt, at man altfor ofte finder, allerhelst naar det gjælder Heste- eller Skovhandel, eller det gjælder at udhale en Betaling, som man ikke kan præstere. At «krangle til Jonsok» anses for den ærligste Sag af Verden; men saa betaler ogsaa Solungen uden et Muk sine Omkostninger. Hvor løs Solungen ialmindelighed anses af sine Naboer, ser man blandt andet deraf, at der i Østerdalen – det sindige alvorlige Østerdalen – virkelig gaar som en Folketro, at et Solungsvidne ikke i Rettergang er saa paalitligt og derfor ikke gjælder saameget som et Vidne andensteds fra. Nu – dette tror jeg er overdrevent, eller rettere jeg ved det bestemt af min egen lange Erfaring i den Retning. Men vist er det, at det mange Gange er vanskeligt for Solungen med hans varme Hjerte og levende Indbildningskraft at holde sig fri for at tage Parti eller farve Fremstillingen selv i saadanne alvorlige Sager.

[119] Saalænge man kun har med Solungen at bestille i selskabelig Henseende, kan der ikke tænkes et mere behageligt eller omgængeligt Folk og Gjæstfriheden er saa stor, at den undertiden endog drives til Upligt eller videre, end Vertens Evne burde tillade. Jeg tror derfor ogsaa, at Alle, som blot har kjendt os fra den Side, ikke kan andet end rose Folket.

Men Vrangsiden af Billedet er, at Forretningsmændene ikke liker Solungen nær saa godt. Det vil sige, handle med os ville gjerne Alle; men der findes vel heller Ingen, som i længere Tid har pleiet saadan Omgang med os, uden at de ende med at klage over, at vi ere nogle uefterrettelige Slubberter. Ja, det kan nok hende, at vi ere det ogsaa; men Forholdene har mere Skyld end Folket. Konjunkturerne for Trælasten vexle jo stadig og de økonomiske Forhold her oppe paavirkes paa det Allerføleligste deraf. Dernæst er det saa, at en stor Del af Befolkningen i Virkeligheden ere Handelsmænd. De spekulere i Skoger og de spekulere i at sælge Varer og en saadan Handel kan ligesaavel gaa galt her som andetsteds i Verden. Endelig maa bemærkes, at Fortjenesten baade for Skoveieren og for dem, som skal kjøre og fløde, ikke flyder jevnt hele Aaret igjennem; men koncentrerer sig paa enkelte Tider. Da er der Penge blandt Folk; men siden slet ikke. Dette beviker ogsaa en Ustøhed i Klareringen af alle Forpligtelser.

Overhovedet maa man sige, at Solungens Uefterrettelighed i det Væsentlige viser sig deri, at han betaler sent og ikke i, at han aldrig betaler. I Tømmerhandelen gives der aarlig flere Hundrede Tusinde Specier i Forskud paa Tømmerleverancer efter Kontrakter, som indgaas i Sankthans. Det er sandt, disse Kontrakter opfyldes ikke altid prompte; men i det Store taget tabes der dog vistnok kun en høist ubetydelig Procent i Forhold til de store Summer, som udsættes. Noget større Tab har maaske de Kjøbmænd, som [120] levere Varer her opover; men i Forhold til Omsætningen bliver vistnok ogsaa her Tabet ubetydeligt. Og ved Siden deraf maa bemærkes, at Solungen ikke pleier at være saa vanskelig paa Kvaliteten af de Varer, som leveres ham, ligesaalidt som han pleier at prutte. Det ligger ikke i hans Natur.

Jeg omtalte før, at der ingensteds var lettere for at slaa sig op, end her. Er det en rask, dygtig Karl, som forstaar sig paa at bedømme Skog og paa at drive Tømmer – der skal et eget Vet til det ogsaa – saa gjør han en Skoghandel og tjener ofte mange Penge. Har han ikke selv Kredit, saa gaar han i Kompani med En, som har, og de dele da Fortjenesten. Saalænge Spekulationerne indskrænkede sig til Skovkjøb til Eiendom, gik det ialmindelighed godt og mærkeligt er det, at man næsten ikke kan paavise en eneste slig Handel, hvorved Kjøberen tabte. Vistnok var det ofte saa, at Handelen saa fortvivlet ud, naar den blev gjort, men heldige Konjunkturer, større Tømmerpriser og Skovens jevne Tilvæxt rettede gjerne paa Sagerne. Men anderledes blev det, da man begyndte at kjøbe Skov til Udhugst. Man gjorde sig naturligvis ikke den Uleilighed at eftertælle de Træer, som man kunde faa til et vist Maal; men man sendte en Mand afsted, som saa paa Skoven. Dels forstod nu denne ikke at bedømme, hvormeget der kunde hugges, og dels blev han bestukken af Skoveieren, og der tabtes paa den Maade mange Penge. Og ikke det alene, men

Skovene lede meget ved denne Trafik. Thi Kontrakterne vare gjerne saaledes stipulerede, at der kunde hugges saa smaat, at det ofte ikke lønnede sig at drive Tømmeret frem. Alligevel blev der hugget; thi Forpagteren havde gjerne solgt betydelige Kvanta til Lastehandlerne under Ansvar af Mulkt og for at uudgaa denne, hug han da ned for Fode saalænge der blot blev en Stok saa stor, at den kunde blive mærket. Ved denne Fremgangsmaade [121] tabte alle Parter. Nu er det blevet noget stilfærdigere i Udhugsthandlerne; men de drives dog endnu. Man kan forøvrigt ikke absolut fordømme Udhugsthandlerne; thi det er uomtvisteligt, at den Ene kan være langt dueligere til at drive Tømmer end den Anden og udbringe mere af det. Men det er Sagen at faa det Hazardiøse og ofte Uvittige bort af Kontrakterne.

Den lette Adgang til at slaa sig op, har naturligvis ogsaa sin Indflydelse paa Folkekarakteren. Hvor Dygtigheden udelukkende betinger den økonomiske Stilling, kan der ikke være Tale om noget Aristokrati hverken blandt Bønder eller Andre. Er der en Slægt, som er bleven formuende, ser man hyppig, at Børn eller Børnebørn synke ned til Husmandsklassen og omvendt. Man kan derfor med fuld Grund sige, at er der nogensteds i Verden, hvor Demokratiet er rent, saa er det her i Solør. Men det er tillige et oplyst Demokrati. Thi hvorvel Folkeoplysningen her ikke staar høiere end andetsteds, saa viser sig dog strax en mærkelig Trang til Oplysning, saasnart en Mand begynder at slaa sig op og bliver han selv for gammel til at lære noget, inden Lykken føier ham, saa er det dog vist, at han søger at skaffe sine Børn saamegen Lærdom som muligt og ofte uanseet hvad det koster.

Denne Agtelse for Kundskaber i Forbindelse med Solungens medfødte omgængelige Væsen, gjør dem særdeles behagelige for de Embedsmænd, som komme til Distriktet. I Begyndelsen ser man nok ofte helt komiske Scener, naar Folk, som ere vante til andre Forhold og andre Sæder, flytte ind i denne Republik, hvor et Øgenavn eller en bidende Bemærkning sidder ligesaa løs som Kniven hos Valderson. Men det giver sig dog snart, og ere de ikke altfor skakkjorte, ende de altid med mere eller mindre selv at blive Solunger.

Noter

[n1.](#) tilsjøs.] *rettet fra: tilsjøs (trykkfeil)*

[n2.](#) Dverberg] *rettet fra: Dvergberg (trykkfeil)*

[n3.](#) ante acta] *rettet fra: anteacta (trykkfeil)*

[n4.](#) i] *rettet fra: i i (trykkfeil)*

[n5.](#) *Forfatternote:* En Tremandsbaad med 6 Aarer.

[n6.](#) *Forfatternote:* En Baad, som roes af fire Mand med otte Aarer.

[n7.](#) *Forfatternote:* Nordlandsk Benævnelse paa Piger.

[n8.](#) *Forfatternote:* Fremst i Baaden ved Enden af Seilet.

[n9.](#) *Forfatternote:* Snetykke.

[n10.](#) *Forfatternote:* Istedetfor Reb bruges paa de nordlandske Baade Kløer for at formindske Seilet. Disse Kløer ere krumme Træpinder, som ere fæstede fast til Kanterne af det eneste Seil. Naar man nu vil formindske Seilmassen, trækker man Seilet ned og knytter en Klo efter den anden fast til en i Baaden anbragt Jernkrog.

[n11.](#) *Forfatternote:* Et Toug, hvormed Seilet trækkes ned, naar der sættes en Klo.

[n12.](#) *Forfatternote:* Et meget almindeligt bekræftende Udtryk – «ja sig dog» – «ja bevares.»

[n13.](#) en] *rettet fra: eu (trykkfeil)*

[n14.](#) *Forfatternote:* Naar Stormen er saa stærk, at den pidsker Vandet op af Søen og fører det bortover som en Røgsky, kaldes det Rok.

[n15.](#) Familien] *rettet fra: Famillen (trykkfeil)*

[n16.](#) Tylvter] *rettet fra: Tylter (trykkfeil)*

[n17.](#) diskutere] *rettet fra: diskurere (trykkfeil)*

[n18.](#) *Forfatternote:* Det var i den Tid Statholdersagen stod paa.

[n19.](#) sønderlemmet,] *rettet fra: sønderlemmet. (trykkfeil)*

[n20.](#) Det har sine Vanskeligheder for mig at skildre Solungen. Jeg er nemlig selv født Solung, har opholdt mig her i min meste Tid og tør ikke nægte, at Sætningen: «*Homo sum et nil humanum a me esse alienum puto,*» i fuldeste Maal maa komme til Anvendelse, naar man blot omsætter det Menneskelige med det Solørske[.] Læseren faar derfor stadig trække lidt fra paa Dyderne og lægge paa Lyderne.

[n21.](#) Odalen] *rettet fra: Oudalen (trykkfeil)*

[n22.](#) ikke ere] *rettet fra: ere (trykkfeil)*

n23. Tylltetallet] rettet fra: Tylltetallet (trykkfeil)

Hans H. Schulzes *Fra Lofoten og Solør* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no